

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

1002

BREVE

FRA OG TIL

HENRIK HERTZ

UDGIVNE AF

DR. MED. POUL HERTZ

ØBENHAVN

GYLDENDALEKE BOGHANDELS FORLAG

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & Co. (M. A. HANNOVER)

1895

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG.

ERINDRINGER
fra min
BARNDOM OG UNGDOM.

af
C. HOSTRUP.

Med Portrait.

4 Kr.; eleg. indb. 5 Kr. 50 Øre.

SENERE LIVSERINDRINGER

af
C. HOSTRUP.

Udgivne af **Elisabeth Hostrup.**

Med to Portraiter.

3 Kr.; eleg. indb. 4 Kr. 50 Øre.

JOHANNE LUISE HEIBERG :

ET LIV

GJENOPLEVET I ERINDRINGEN.

4 Dele. — Med 7 Portraiter.

27 Kr.

Heinrich West

B R E V E

FRA OG TIL

HENRIK HERTZ.

BREVE

FRA OG TIL

HENRIK HERTZ

UDGIVNE AF

DR. MED. **POUL HERTZ**

KØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SØN)

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & Co. (M. A. HANNOVER)

1895

FORORD.

Den foreliggende Samling er et Udvalg af den store Mængde Breve, som fandtes efter Henrik Hertz. Foruden modtagne Breve var ogsaa bevaret Koncepterne til Størsteparten af de af H. afsendte Breve. Endvidere havde H. selv faaet tilbageleveret sin Korrespondance med sin Broder Sylvester Hertz, med P. V. Jacobsen og fl. a. Udgiveren har derfor i flere Tilfælde næsten fuldstændigt kunnet rekonstruere de Korrespondancer, H. førte gennem længere Aarrækker, eller Korrespondancer, der dreje sig om bestemte Spørgsmaal.

Ved Valget af Brevene var den til Raadighed værende store Mængde Breve snarest en Vanskelighed. Hertz's store Nøjagtighed og Ordenssands, hans Sands for det Indhold, der kan være selv i en Ubetydelighed, fik et overdrevet Udslag i en Hang til at gemme hvert eneste Stykke beskrevet Papir og ordne det ind paa

IV

dets Plads. Ønsket om gennem det Billede, en i og for sig ubetydelig Lap Papir, et Visitkort, en Indbydelse eller lignende, kan fremmane for Hukommelsen, at støtte Erindringen om det oplevede, var vistnok Motivet til denne Samlelyst. Mange Breve indeholde Enkeltheder, der enten i og for sig eller ved deres Sammenhæng med Udtalelser i andre Breve kunde være af Interesse; men da saadanne Enkeltheder druknede i Stof af rent privat Natur, egnede de sig ikke til Udgivelse, ej engang i Uddrag.

Det galdt at træffe Valget efter en bestemt Plan. Før det første er medtaget Breve, som paa en eller anden Maade belyse Hertz's Livshistorie. De vigtigste af disse er den lange, interessante Korrespondance med Broderen Sylvester og den med P. V. Jacobsen. Dernæst er medtaget, hvad der kunde bidrage til at give Billedet af H.s Karakter, Gemyt og personlige Egenskaber. Endvidere Breve, der give Oplysninger om Tilblivelsen af forskellige af H.s Arbejder og hans personlige Opfattelse af disse.

Endelig er valgt de Breve, der kaste Lys paa litterære Tilstande og Personer og paa historiske Begivenheder.

Ved Ordningen af Brevene er den Plan fulgt, at de dels ere ordnede efter de Personer,

V

med hvilke Korrespondancen er ført, dels efter Stoffet, saaledes at Breve om et bestemt Æmne saavidt muligt ere samlede under ét. Hvad der ikke lod sig ordne paa en af disse Maader, er ordnet kronologisk.

Portrætet, hvormed Bogen er prydet, er en Kopi af et Maleri, malet af Blunck i Rom 1834 under Hertz's Udenlandsrejse. Originalen ejes af Digterens Enke.

September 1895.

Udgiveren.

INDHOLD.

	Pag.
I. Brevvexling mellem Henrik Hertz og hans Broder Sylvester Hertz	1
II. Brevvexling mellem Henrik Hertz og P. V. Jacobsen	92
III. Brevvexling mellem Henrik Hertz og C. A. Rosenkilde	109
IV. Breve angaaende »Gjengangerbrevene« . . .	136
1. Fra Boghandler <i>Langhoff</i> til <i>H. Hertz</i> .	
2. Erklæring fra <i>H. Hertz</i> .	
3. Fra <i>R. Henrichsen</i> til <i>H. Hertz</i> .	
V. Breve angaaende Lystspillet »Emma« . . .	141
1. Fra <i>H. Hertz</i> til Regissør <i>G. Stage</i> .	
2. Fra <i>G. Stage</i> til <i>H. Hertz</i> .	
3. Fra Dr. <i>Ryge</i> til <i>G. Stage</i> .	
VI. Brevvexling angaaende Lystspillene »Onkel Jokums Idee« og »Den Yngste«, tilligemed nogle utrykte Scener af »Den Yngste«, der referere sig til Dele af Brevvexlingen. . . .	145
1. Fra <i>J. L. Heiberg</i> til <i>H. Hertz</i> .	
2. Fra <i>H. Hertz</i> til <i>J. L. Heiberg</i> .	
3. Fra <i>J. L. Heiberg</i> til <i>H. Hertz</i> .	

VIII

Pag.

4. Fra *H. Hertz* til *J. L. Heiberg*.
 5. Fra *J. L. Heiberg* til *H. Hertz*.
 6. Fra *H. Hertz* til *J. L. Heiberg*.
 7. Fra *J. L. Heiberg* til *H. Hertz*.
 8. Fra *H. Hertz* til *J. L. Heiberg*.
 9. Fra *J. L. Heiberg* til *H. Hertz*.
 10. Fra *H. Hertz* til *J. L. Heiberg*.
 11. Fra *J. L. Heiberg* til *H. Hertz*.
 12. Fra *H. Hertz* til *J. L. Heiberg*.
 13. Fra *H. Hertz* til *F. L. Høedt*.
 14. Fra *J. L. Heiberg* til *H. Hertz*.
 15. Fra *H. Hertz* til *F. L. Høedt*.
 16. Fra *F. L. Høedt* til *H. Hertz*.
 17. Fra *H. Hertz* til Fru *Heiberg*.
 18. Fra *J. L. Heiberg* til *H. Hertz*.
- Utrykte Scener af »Den Yngste«.

- VII. Brevvexlinger med Skuespillere angaaende Udførelsen af Roller i Hertz's dramatiske Arbejder 187**
- A. Angaaende Paterens Rolle i *Ninon*:
1. Fra Instruktør *Nielsen* til *H. Hertz*.
 2. Fra *H. Hertz* til Instruktør *Nielsen*.
 3. Fra Instruktør *Nielsen* til *H. Hertz*.
- B. Angaaende en Rolle i *Lystspillet Estrella*. 192
1. Fra *L. Phister* til *H. Hertz*.
 2. Fra Samme til Samme.
- C. Angaaende *Skalholts* Rolle i »Besøget i *Kjøbenhavn*«: 196
1. Fra *H. Hertz* til *Kr. Mantzius*.
 2. Fra *Kr. Mantzius* til *H. Hertz*.
 3. Fra *H. Hertz* til *Kr. Mantzius*.
- VIII. Breve angaaende det Anckerske Legat. . . 203**
- A. Angaaende Fr. *Paludan-Müllers* Kandidatur til Legatet:

IX

Pag.

1. Fra *H. Hertz* til *Paludan-Müller*.
 2. Fra *Paludan-Müller* til *H. Hertz*.
 3. Fra *H. Hertz* til *H. C. Andersen*.
 4. Fra *H. C. Andersen* til *H. Hertz*.
- B. Angaaende Henrik Ibsens Kandidatur:
1. Fra *Bjørnstjerne Bjørnson* til *H. Hertz*.
 2. Fra *Ŷ. P. E. Hartmann* til *H. Hertz*.
 3. Fra *N. W. Gade* til *H. Hertz*.
 4. Fra *H. Hertz* til *Bjørnstjerne Bjørnson*.
- IX. Breve fra og til forskellige Personer 213
1. Fra *M. L. Nathanson* til *H. Hertz*.
 1. Fra *Chr. Winther* til *H. Hertz*.
 3. Fra *H. C. Andersen* til *H. Hertz*.
 4. Fra *Ŷ. L. Heiberg* til *H. Hertz*.
 5. Fra Dr. *Ryge* til *H. Hertz*.
 6. Fra *H. Hertz* til *Ŷ. L. Heiberg*.
 7. Fra Prof. *Ludv. Jacobson* til *H. Hertz*.
 8. Fra *H. Hertz* til en ukendt Forfatterinde (*Ŷ. W.*).
 9. Fra *H. Hertz* til Fru *Sara v. Halle*.
 10. Fra *P. Heise* til *H. Hertz*.
 11. Fra *Ludv. Bødcher* til *H. Hertz*.
 12. Fra *H. Hertz* til *Ludvig Bødcher*.
 13. Fra *H. Hertz* til Fru *Julie Sødning*.
 14. Fra Fru *Julie Sødning* til *H. Hertz*.
 15. Fra Dr. *Georg Brandes* til *H. Hertz*.
 16. Fra *H. Hertz* til Dr. *Georg Brandes*.
- Anmærkninger. 245

I. Brevvexling mellem H. Hertz og Sylvester Hertz¹⁾

(tilligemed et enkelt Brev til dennes Hustru).

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kjøbenhavn, d. 16de April 1821.

Gode Salomon. Dit sidste Brev, dat d. 13de April²⁾, var for mig et sandt Evangelium. Strengen var spendt paa det høieste og maatte fast springe. Nu kan jeg ikke andet end hjerteligt takke Dig for Din broderlige Omsorg. — — Her i Byen er forefaldet en Deel Nyt, som jeg; for at vedligeholde Dine gode Tanker om mine Fortjenester som Korrespondent, ikke vil forsømme at meddele Dig. — — — I Løverdags-Aftes gik vi 5 i Tallet fra Studenterforeningen. Thorsen³⁾ og jeg, fordybet i Samtale, gik foran; de Andre temmeligt bagefter. Da vi savnede de Andre, bleve vi ved Enden af Østergade staaende for at vente paa dem. Endeligt komme de, og den Ene, en stud. juris Kragh

H. Hertz.

bemærke vi er ganske blodig i Ansigtet og holder et Tørklæde for Hovedet. Og hør nu den skjændigste Historie, man i en Hovedstad kan tænke sig: De 3 vare ganske rolige gaaede ned ad Østergaden og fortalte Anecdoter, iblandt andre om en Vægter, de for flere Aar siden havde truffet sovende paa Posten. Dette fortaltes just, medens de gik forbi 3 Vægtere, der stode paa Hjørnet af Østergade og Christen Bernikovstræde. En af Vægterne udraabte, maaskee i den Tro, at Historien gjaldt ham: »De skal dog see, at vi ikke sover!« og slaar i det samme Kragh over Ryggen med Morgenstjernen, saa at han taber sin Hat. Idet han bukker sig ned for at tage den op, give de ham med det Udraab: »Vil Du skruppe Dig (!)« flere Slag i Hovedet. Det Raadeligste blev alt-saa at trække sig tilbage, og først lidt efter mærkede han, at Blodet strømmede ham ned ad Kinderne. Dette skedte Kl. 11^{1/2} om Aftenen. Vi gik strax hen til en Barbeer for at faae ham forbundet, hvilket efter en Times Forløb meget slet blev udført. (Der var forresten en stud. med. med os; men Barberen havde slet Intet andet ved Haanden end — Hefteplaster, og plastrede selv.) Derfra gik vi ufortøvet hen til Politidirecteur Kierulf, som maatte reise sig fra Sengen og med megen Forskrækkelse

hørte, hvorledes Alt var gaaet til. Mens Kragh var oppe hos Kierulf, sprang Forbindingen op, og han blødte igjen meget stærkt. Han maatte nu strax ned igjen, og den vagthavende Betjent maatte springe hen for at vække en anden Barbeer, til hvem vi da fulgte ham. Paa Veien blødte han bestandigt, som og hos Barberen, der forresten ikke kunde gjøre noget med Saaret. Der blev da intet andet tilbage end at hente en Vogn og føre ham ud til Frederiks Hospital, hvilket medtog en Timestid, foranlediget ved Ophold hos Barberen, Sinkelse hos Hyrekudskens og andre ærgerlige Ting. Han havde nu blødt fra $11\frac{1}{2}$ til $2\frac{1}{2}$, da han kom ud paa Hospitalet, hvor han strax besvimed tre Gange itræk. — Saaret er en Finger langt; men mindre farligt, end vi troede. — Jeg besøgte ham Dagen efter og fandt ham efter Omstændighederne veltilmode. Jeg haaber, at der vil blive taget meget alvorlig Notits af denne Sag.

Du ønsker, at jeg skal gaae op til October, hvilket, om end jeg vilde, dog neppe var tilraadeligt. Du maa betænke, at jeg ingen Manucteur har, og at jeg ikke altid kan have den tilbørlige Sindsrolighed, der for den Studerende er platud nødvendig. Hertil kommer, at Thomsen altid, istedetfor skrevne Anmærkninger, lod os læse alle Ørsteds Afhandlinger,

hvis Gjennemlæsning nu ved Repetitionen tager en utrolig Tid. Forresten Hilsen fra Abrahams Familie etc.

Din Henrik Hertz.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kbhvn. d. 13de Febr. 1830.

Kjære Broder. Dit Brev af 6te ds. var mig og os Andre her virkelig høist kjærkommen, da vi ved Din lange, usædvanlige Taushed havde været i Urolighed for Din Skyld. Jeg seer nu til min Glæde, at Du er vel og, som det lader, ved godt Lune. Jeg har i denne Vinter flere Gange maattet holde mig inde, hvilket hos mig er noget sjeldent. Nu har min Forkjølelse slaaet sig paa Øinene og tvunget mig til i 4re Dage at holde Stuen; men nu gaaer jeg ud igjen. Imidlertid generer det mig meget at læse og skrive, og jeg kan derfor neppe for det Første love Dig Bidrag*), hvilket gjør mig saa meget mere ondt, som jeg netop nu har ret god Tid. Men kommer jeg mig rigtigt, saa skal jeg ogsaa gribe mig an. — — —

Amors Geniestreger skal jeg sende Dig,

*) Til S. H.s Maanedsskrift. Se Anm. I.

naar jeg selv faaer den. Vil Du have et halvt humoristisk Digt til Maanedsskriftet? — Hvad synes Du om Recensionen over Erik Menved? Den er grundet; men havde ikke nødig, at være saa bidsk; har heller ingen klar Orden. Den er af Molbech. Har Du faaet Hauchs Babyllons Taarnbygning? Det er noget Snavs. Af Vittighed, der ved slige Arbeider er saa vigtig, er her intet Spor. Hans Hamadryade behager mig heller ikke, skjøndt den har i de episke Dele enkelte Skjønheder; men dens dramatiske Dele er for det meste trivielle. Men Hauch burde have Riis paa Rumpen, saaledes som han mishandler Sprog og Versification.

Mine Øine smerte, og jeg tør ikke skrive mere. — Lev vel og lad mig snart høre fra Dig. Her lade alle Dine Venner Dig hilse.

Din hengivne Henrik Hertz.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kbhvn. d. 16de April 1830.

Kjære Broder. Dine Breve af 9de og 14de April har jeg modtaget. Du har nu formodentligt allerede seet, at Y. Z.⁴⁾ virkeligt er Auctor til Recensionen, — men i Hovedsagen troer jeg dog, at den kommer fra »Manden i Huset«, og at dette, hvad enkelte Anskuelser og Bemærk-

ninger angaaer, gjælder om flere Theater-Recensioner i flyvende Post. Længe før Amors Geniestreger var bekjendt, fortalte N. D(avid) til Een af mine fortrolige Venner, at det var antaget, at Heiberg havde læst det og sagt om det, at hvad Versene angik, vilde det for Danmark blive det samme som Delavignes for Frankrig (noget hvorom jeg forresten tvivler), at især dets Form var saa god; kort sagt, N. D. anførte akkurat det samme, som siden kom i flyvende Post. Skjønheden i Vers og Fiinheden i disse er Noget, N. D. overhovedet slet ikke forstaaer sig paa. Men hvad vil Du sige med, at »han lugtede Luntten og trak sig tilbage« —? Forfatterens Anonymitet har aldrig været saa vel forvaret som nu, skjøndt Nysgjerrigheden, siden et med de foregaaende saa ueensartet Stykke er kommet til, aldrig har været saa spendt; men man troer i Almindelighed, at det er en Mand paa Landet. Nogle gjætte paa Bredahl, andre paa endnu usandsynligere Folk. Hvad Stykket selv angaaer, saa, uagtet det, før det blev spillet, havde fundet Bifald hos en Mængde (der per fas aut nefas havde faaet nogle trykte Exemplarer tillaans) f. Ex. Capt. Wulffs Familie, Chr. Winther, Heiberg etc: saa havde det dog aldrig gjort Lykke paa Skuepladsen, naar der ikke var bleven anvendt af Skuespillerne en

saa stor, mig næsten uforklarlig Flid derpaa; thi Indstudering er vor Scenes svage Side. Men herved frembragtes et Sammenspil og en Livlighed, som virkede særdeles behageligt. At Stage ikke var god, er Passiar; han overtraf mine Forventninger i høi Grad (jeg havde iblandt andet frygtet for, at han ikke vilde kunne et Ord af Rollen) og han spillede med en Anstand, som ingen ved Theatret kan give som han. Naar Du fristes til at ønske Veziret kastet, saa kjender Du ikke Stemningen her i Byen. Læs blot Kjøbenhavnsposten: de gemene Stykker mod Y. Z. Man maa oppebie et bedre Tidspunkt og søge at befæste sig et godt Navn forud — og knap det vil hjælpe. ⁵⁾ — — — Indholdet af »Emma« vil blive for vidtløftigt at meddele: Hovedsagen deri er et Spændingsforhold mellem en Moder og en paa Landet opdraget, nu hjemkommen Datter; hun finder 1000 Ting at udsætte paa denne og irttesætter hende ved hvert Skridt, hun gjør. Denne, der har fin Følelse, er sensibel, næsten sygelig pirrelig, er næved at fortvivle over Moderens evindelige Moralisering og Mangel paa Moderkjærlighed til hende. Auctor har med Forkjærlighed arbejdet paa dette Sujet, men er netop derfor ikke ret tilfreds med det som et Hele betragtet. Om det vil gjøre fortune, er meget tvivlsomt. Et

huusligt Forhold, fremstillet i Smaatræk, har noget Stillestaaende, der ikke altid er fordeeltigt for Theatret.

Gid jeg kunde besøge Dig i Sommer — —
— men Geld! Geld!

Da Posten nu gaaer, maa jeg slutte.

Din Henrik Hertz.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kbhvn. d. 24de Juny 1830.

Min kjære Broder! — — — Sonnet Cyclen*) er af Dig. Det kan jeg kjende ikke blot paa Stilen, men paa Sujettet (en Historie med en Modehandlerinde, der siden kom til Markedet i Aars, havde hysteriske Tilfælde osv.) Men hvad siger Din Kjæreste til alt dette. Ak, de Poeter!

Iøvrigt er den Maneer, hvori disse Sonnetter ere skrevne, hverken den, Du har i Dine »Ungdomsdigte«, ei heller Din seneste, men en, Du havde for en Deel Aar tilbage (hvilket ogsaa bestyrker min Gisning om Modehandlerinden) en Maneer forresten, der i Simpelhed og Naturlighed og klart Udtryk og, som Følge deraf, i Hjertelighed staaer tilbage for det, Du

*) I Maanedsskriftet. S. Anm. I.

har skrevet i Perioderne før og siden. Men netop denne Omstændighed var mig interessant; thi paa den Tid, jeg antager Din Cyclus skreven (mellem 1820—22) var jeg selv meget forfaldet til et tvunget, kunstlet Udtryk og bildte mig ofte ind, at Uklarhed og Tankespring gjorde Digte betydningsfuldere — saa det maa vel den gang have ligget i Luften.

— — — Her er ellers stille, trist og koldt i Byen. Sommer faae vi nok ikke i Sommer. Hvor gjerne vilde jeg, belemret af en Hoben Arbejder, der maaskee ovenikjøbet overstige mine Kræfter, søge nogen Adspredelse og Sindhvile i Dit Selskab og i det yndigt beliggende Weile! Men der bliver nok intet deraf denne gang, tiltrods for min Lyst og Dine broderlige Indbydelser — selv min Tid vilde knap tillade det. —

— — — Magister Henrichsens⁶⁾ Frue har faaet en Søn, der ved sin Indtrædelse i Verden begyndte at skrigge Ma! hvilket nogle forklare som Begyndelsen til Ordet Mater, at han altsaa derved vilde betegne Moderen, andre holde sindrigt for, at det var Begyndelsen til Ordet Magister, og at han altsaa kaldte paa Faderen. Men at det var Latin, derom ere alle enige, hvilket heller ikke er saa urimeligt, naar betænkes, at Drengens Moder hver Nat har ligget hos en

Mand, der er Philolog og for Øieblikket sysselsat med at udgive Cicero de oratore.

— Jeg har i lang Tid ikke hørt noget fra Din Kjæreste, fra Cecilia (det vil da sige, ingen Hilsener faaet gennem Dig). Jeg vil haabe, at hun befinder sig vel og imellemstunder, naar der Intet bedre er at gjøre, tænker paa mig. Jeg er jo dog hendes tilkommende Svoger. Lad den Hilsen, Du overbringer hende, være et Beviis for, at hun endnu lever i og er kjær for mine Tanker!

Din Henrik.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kbhvn. d. 8de Juli 1830.

Kjære Broder. — — Hvad min Mening om Dine Sonnetter (som jeg nok ikke har kaldet hysteriske) angaaer, da har jeg kun sigtet til adskillige billedlige, mindre klare og simple Udtryk, — — ligeledes til Ord som Terne, der føre os fra Virkeligheden, item noget Compact hist og her i Sproget etc. Behandlingen er vel ogsaa for udførlig. Men at flere af dem hverken mangle Inderlighed eller Simpelhed, er tydeligt af 5te, 8de, 14de Sonnet og af flere Enkeltheder i de andre. Jeg kommer bestandigt meer og meer til den Erkjendelse, at jo

færre Kunster, man i Poesie gjør med Sproget, jo mere ligefremt og næsten dagligdags Udtrykket er, desto større Indtryk gjør man paa Læserens ufordærvede Følelse. Goethe er næsten altid saa simpel som muligt. Baggesens »Da jeg var lille« og Aladdins Vuggesang ere udødelige, fordi Udtrykkene ere den rene skjære Naturs, der for alle Tider er eens. Selv Byron frapperer ofte ved sin Simpelhed i Udtrykket (f. Ex. hans God Nat i Childe Harold); — og det bedste Beviis paa, at Bibelen er en guddommelig Aabenbaring, er den majestætiske Simplicitet, hvormed den insinuerer saa store Sandheder.

— — Jeg har iaar allerede været flere Gange i Dyrehaven (for det meste paa Støvleknægte). Igaar var jeg derude med B. og en Anden; vi drak Thee i Fortunen (Du erindrer der den smukke Udsigt til Kjøbenhavn) og gik tilfods hjem. Jeg synes, Dyrehaven mangler iaar den rigtige Tummel og Lystighed, skjøndt Folk selv i slet Veir tage derud i Mængde; i Søndags kom Pluraliteten derfra saa vaade som druknede Hundehvalpe. Befordringen er billig; en Vogn ved Østerport tager 12 til 20 μ for Personen, og saa forsikkrer Drengen eller Karlen, at han har Heste, der »løbe rap«. Derimod er en Vogn i Byen hos Hyrekudskene meget dyr, fra 5 til 7, 8 Rigsbankdaler, og dog er ikke en

Vogn at faae, naar Veiret seer lidt taaleligt ud. Til Søndagen bestilles Vognene et Par Dage i Forveien. Det Mærkværdigste i Dyrehaven iaar synes mig er den gamle bekjendte Jøde under Træet, der holder Jubilæum. 50 Aar har han siddet paa samme Plet hver Dyrehage-tid, sunget de samme Viser om »Der grosze Friederich« og om Syvaarskrigen, ubekymret om, hvorledes Alt imidlertid forandrede sig omkring ham, hvorledes andre Heroer imidlertid vare traadte frem paa Scenen med nye Bedrifter, der krævede andre Sange. Hvilken Afvexling af Moder og Pynt, for ikke at tale om dybere gaaende National-Egenheder, har han ikke oplevet i den lange Tid i dette Samlingssted for Kjøbenhavnernes Luxus og Lystighed. Hvor forskjellig var en ung Elegants, en moderne klædt Dames, ja blot en Karets og Kudskens Udseende dengang fra den nuværende Tids! Hvilke Forandringer i Smagen! — Og i al den Tid har han siddet paa samme Sted og sunget de samme Viser om den store Friederich og om Daun og Laudon og hvert Aar forstaaet at fængsle sit Publicum; og kun hans aftagende Kræfter, hans skjælvende Stemme og hans svækkede Syn erindrer ham om, at der vel imidlertid maa være foregaaet nogle Forandringer.

— — I dette Øieblik har jeg flygtigt gennem-

løbet en Recension over Amors Geniestreger i Litteratur-Tidenden. Den er uden Spørgsmaal af samme Forfatter som den over Arvingerne og tildeels skreven lige saa lumpen, fuld af selsomme Paastande. Jeg frygter for, at der maa svares paa den, og troer, at den er let at gjendrive. Kjedeligt Qvaklerie! —

Lad mig snart høre fra Dig.

Din hengivne Broder.

Henrik.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kbhvn. d. 6te Jan. 1831.

Kjære Broder! — — Din Gjætning angaaende Gjengangerbrevene er — rigtig. At jeg ikke hidtil har meddeelt dig noget derom, grunder sig dels i min Ulyst til at tale om det, der er ufuldendt, og hvis Udfald er tvivlsomt, dels i selve Foretagendets Mislighed. Hvem kunde drømme om, at en Bog som denne, der ingenlunde tager lempeligt fat paa en Mængde Folk, af hvilke Nogle høre til de saakaldte Autoriteter, at denne, om den ogsaa var nok saa fortræffelig, vilde møde en Modtagelse som disse Breve? Jeg siger ikke for meget, at den i de 3 Uger, den nu har været ude i Verden, har udgjort næsten det eneste staaende Conversations Thema her

i Byen. Hvornaar har man hos vort lunkne Publicum seet en saadan Modtagelighed for poetiske Arbeider, der dog ikke saa lige høre til Moerskabs-Bøger? Og hvem maatte ikke vente, at Bogen vilde blive strax ved sin Fødsel overøst med Skarn i Kjøbenhavnsposten? Hvem maatte ikke frygte for, at Medlemmerne af Maanedsskriftet for Litteratur⁷⁾ i det mindste vilde føle sig lidt fornærmede? I Stedet for Alt dette hersker her virkelig en Slags Begeistring for Bogen, der ikke blot har gjort, at de 500 Exemplarer i lidt over 14 Dage ere paa faa Exemplarer nær udsolgte, saa at der altsaa er begyndt paa et nyt Oplag, men ogsaa har berøvet Ljunge og Consorter Mod til at rive den ned; ja Kjøbenhavnsposten og vore andre Blade, der alle staae i Forbindelse med og udgjøre et Sippchaft med Ljunge, have i deres Forlegenhed ikke vidst, hvorledes de skulde omtale den, og derfor aldeles holdt Kjæft. Kun flyvende Post har i Artiklen »Juleløier«, berørt Bogen, og det paa en hæderlig Maade. Hvad der endnu kan forestaae mig, især fra Sorø, veed jeg ikke; Reitzel har man for nogen Tid siden tilbudt, som jeg har hørt, et grovt og plumpt Angreb paa den, men han tog dog i Betænkning at lade det trykke, saa det neppe kommer ud. Derimod har Medlemmerne af

Maanedsskriftet isinde at indrykke en for Bogen fordeelagtig Artikel allerede i denne Maaned, og deri forøvrigt omhandle Bogens Angreb paa dem; privatim veed jeg, at de ere meget forfønøiede med selve Bogen. — Da imidlertid Alt dette ikke var at forudsee, jeg tvertimod maatte være forberedt paa Grovheder og personlige Angreb (thi det var paa Nippet, at jeg, nødtvungen af Omstændighederne, havde maattet sætte mit Navn paa Titelbladet) saa vilde jeg forskaane Dig for Bekymringer angaaende dette noget vovelige Foretagendes Udfald. Nu meddeler jeg Dig Hemmeligheden meer end gjerne, da jeg er overbeviist om Din broderlige Deeltagelse og Taushed. — Som Forfatter til disse Breve gjætter man paa Mange (Meisling, Poul Møller, Heiberg, David, den døve Fabritius, Prof. Weise, min Ven Thortsen, Boye etc. etc.) men det værste er, at man i Studenter-Foreningen og i alle de Familier, hvor jeg er personlig kjendt, uden videre antager mig for Auctor. Det gik saa vidt, at man ved en Julekomoedie i Foreningen indflettede en Allusion til Brevene for at sige mig en Cadeau. Til Dato har jeg holdt Ørene stive; men længe gaaer det vist ikke an, og vel muligt, at jeg, naar det gaaer taaleligt med Emma (der ventes givet om en Maaneds-Tid) navngiver mig, dog vil jeg saa først

lade mig døbe. Ogsaa Maanedsskriftet for Literatur har Mistanke til mig; Madvig har saaledes ligefrem spurgt mig derom, og af Petersen*) veed jeg, at jeg kan vente et lignende Spørgsmaal.— Iøvrigt hersker her de snurrigste Rygter angaaende et fornemt Patronatsskab, der tillægges Bogen; Nogle ville, at Collin er gaaet i Caution for den; Andre, at han endog har besørget Correcturen. Alt dette hidrører fra, at en Bog af saa polemisk Tendents kunde udkomme anonym (hvilket igrunden ogsaa undrer mig.) — Langhoff (at Jørgensen staaer som Udgiver og Forlægger paa Titelbladet, er Proforma-Værk. Han kjender ikke Auctor) har forresten drevet det Hele og hidtil ikke skuffet min Tillid; kun Skade, at han ikke kan skaffe mig Penge før i Juni Termin; de 2 Oplag have sat mig i en Gjæld af næsten 200 Rdl.

At Søster Sara er i velsignede Omstændigheder og snart venter sig, veed Du maaske. At mine Omstændigheder, i det mindste de pecuniaire, langfra ere velsignede, at jeg, ligesom Leerbeutel ønskede at udslette i 1te Juni af Almanakken, ønskede at kunne gjøre det samme ved de 2-3 første Maaneder efter Nytaar, veed Du nok ogsaa. — Iaften gaaer et nyt

*) Se Anm. 7.

Stykke af B. Bang, der efter Rygtet skal falde igjennem. Gud maa vide, hvordan det vil gaae med Emma? Jeg er slet ikke vel tilmode, naar jeg tænker derpaa, men vil haabe det bedste. Har jeg ikke ønsket Dig før et glædeligt Nytaar, saa skeer det nu, ledsaget af mine bedste Ønsker.

Din Henrik.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kbhvn. d. 28de Jan. 1831.

Kjære Broder. Der maa hidtil have hvilet en ganske særdeles heldig Stjerne over Gjengangerbrevene. Thi for ikke at tale om, at de endnu saa godt som slet ingen Opposition have mødt (hvilket vel kan grunde sig i, at et vist Modpartie kun har med en A a n d — Baggesens — at gjøre, men desværre endnu ingen Person at hudflette) have de ikke blot fundet det store Publicums Yndest, men iblandt det mindres, det udvalgtes fornemmeligt deres, hvis Dom jeg altid har enten lagt megen Vægt paa formedelst dens Paalidelighed, eller ønsket gunstig imod mig af andre, saa at sige Kjærlighedsgrunde. Hos Dig forene sig alle Grunde til at gjøre mig Din saa ubetingede Forkjærlighed for Brevene ligesaa uventet som behagelig, og det er mig saa meget mere af Værdi, som, ved Dit Ubekjendtskab til

H. Hertz.

Auctor, ingen Partiiskhed kan have ledet Din Pen. Skulde jeg nu for Fremtiden tale lidt mere om »Brevene« end passeligt, saa skeer det kun, fordi jeg maaskee for meget bygger paa Din Interesse for dem. — — — Særdeles gjerne gad jeg vide Din Mening om adskillige Hovedpunkter, af hvilke Du allerede til min Glæde med Bifald har omtalt nogle, men adskillige vigtige staae tilbage, f. Ex. om Du billiger min Dom om Hauch og især de Tvivl, jeg har fremsat mod Maanedsskriftet for Litteratur. Hvad jeg har sagt om Andersen, finde Mange her for strengt, men de klogere indrømme, at Dommen umuligt kunde falde anderledes ud. Lad Dig ikke forvirre af det »Væsen«, man her gjør af Andersen som og i Aarhus. Thi ved sine Bidrag og ved venskabeligt Forhold staaer han i nøie Forbindelse med alle vore Bladskrivere og med Elmqvist i Aars; er Sligt Tilfældet, og forærer man Vedkommende et Exemplar af sine Digte, saa kan man med største Tryghed stole paa, at de støde i Trompeten.

Maanedsskriftet for Litteraturs Medlemmer billige, veed jeg, hvad jeg har sagt om Andersen, og i næste Hefte, har man sagt, kommer i Anledning af Rumohrs bestialske Reise til Maanen alvorlige Paamindelser til Andersen og hans Kammerater. Rumohr har sagt til en af mine

Bekjendtere, at der rigtignok var et Partie, der holdt strengt over Studium hos Poeterne, Formens Rigtighed etc., men at Sligt kun underkuede Geniet, og at han og Andersen derfor havde besluttet at staae i Spidsen for et Modpartie. — Spasen med Mozarts Øre sigter til Følgende: For et Par Aar siden har Nissen, der er gift med Mozarts Enke, udgivet her paa Tydsk Mozarts Levnedsløb, og deri samlet en utrolig Mængde intetsigende Baggateller. Iblandt andre Taabeligheder finder man ogsaa der et Kobberstik af Mozarts Øre⁸⁾ fremstillet i en Spiritusflaske, for at Godtfolk kan faae et Begreb om den store Componists ydre Høreorgan. Er det ikke en fast ubegribelig Abderitstreg?

(Samme Brev fortsat d. 4de Februar.)

— — Maanedsskriftet for Lit. er kommet ud med en Recension over Gjengangerbrevene. At denne er fordeelagtig, kan Du slutte af Begyndelsen: »Det glæder os at kunne begynde det nye Aar med at anmelde den herlige Maade, hvorpaa vor Litteratur ligesom sluttede det forrige. Gjengangerbrevene vare for enhver Ven af det Skjønne en ligesaa uformodet som kjær Nytaarsgave« — — — Forøvrigt tager denne Recension, (der er af Physikeren Ørsted) paa en særdeles human, ven-

skabelig Maade til Gjenmæle mod det, der er sagt mod Selskabet, saa at jeg ikke kan andet end være tilfreds med Gjenmælet, skjøndt jeg finder, at det har tabt et Hovedhensynspunkt af Sigte, nemlig, at det er Baggesen, der taler i Brevene, at altsaa en Hoben af hans Ideer, Synsmaader etc. (f. Ex. om Gratien) maatte bibeholdes, naar man ellers ikke vilde falde ud af Tonen. Men Recensionen er ellers af den Art, at den ingeniunde opfordrer mig til at skrive mod den.

— — — »De stakkels Halvpoeter blive ilde medtagne i Brevene« siger Du, og deri har Du Ret. Men Du feiler høiligen, naar Du troer, at jeg endogsaa kun med en Tanke har tænkt paa Dig ved at angribe Hine. Dertil ere Dine Digte altfor grundforskjellige fra den nuværende Tids yngre Digteres Vers. De sidste bestræbe sig for at udtrykke en løbsk, lovløs Phantasie, en løiet Følelse ved Siden af en falsk, cynisk Humor, foragte alt Studium og lægge sig meest efter at skrive uharmoniske, af metriske og grammatikalske Bommerter opfyldte Vers; de troe, at Alt i Poesien skal drives ved umiddelbar Indgivelse, og pukke paa deres — Genie; de gjøre sig næsten til af deres Uvidenhed. Da saaledes en Recensent i Kjøbenhavnsposten havde dadlet Rumohrs⁹⁾ Hexametre, sagde han

til Berg: »Han dadler mine Vers, og siger, at de ere slette Hexametre. Jeg har min Sjæl aldrig tænkt paa, at det skulde være Hexametre.« — Hvilken barbariske Yttring er bogstavelig Sandhed. — Hvor ganske anderledes forholder det sig med Dine Digte! Hvad man kan dadle ved dem, er en altfor stor Subjektivitet; Du har seet for meget ind i Dit Indre, fornemmeligt Dit Hjerte, og seet Dig for lidt om i Verden. Derfor er Følelsen Dine Digtes uindskrænkede Souverain. Men denne Følelse, medfører den ogsaa nogen Monotonie, hvor reent og simpelt har Du ikke udtrykt den! Hvor correct er Din Tankegang, og hvor velklingende og flydende ere Dine Vers! —

— — Da jeg nu kan antages at have skrevet et tilstrækkeligt langt Brev, saa vil jeg slutte med mange Hilsner til Dig.

Din hengivneste Henrik Hertz.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kbhvn. d. 12te Febr. 1831.

Kjære Broder. Igaar stod Efterretningen om den raadgivende Forsamling af Provindsialstænder, som Kongen har givet ikke blot Holsteen, men hele Danmark (indrettet efter den i Preussen 1823 indførte) i Statstidenden. Der var netop dengang en stor Mængde Studerende

forsamlede i Studenter-Foreningen, da Stats-tidenden ud paa Aftenen ankom. Glæden over Efterretningen var saa almindelig, at man strax besluttede i Ledtog med en Hoben Regentsianere, at bringe Hs. Maj. et Vivat. Henimod 200 i Tallet marscherede vi ud paa Amalienborg, silde paa Aftenen og som vi stod og gik. Thi Studenterne, der have helliget Oplysningen deres Liv, vilde ikke lade sig den Glæde betage, at være de Første, der nedlagde for Thronens Fod Taksigelsen for en saa vigtig, og i sine Følger saa uberegnelig Velgjerning, der staaer i den nøieste Forbindelse med Folkets fremskridende Cultur. Da vor Ankomst var meldt Hs. Majestæt, indlodes vi paa Amalienborg-Pladsen og udbragte der et ofte gjentaget Hurra, der vel ikke vandt Betydning ved vort Antal, men ved Styrken af vore Følelser. Umiddelbart derefter kom Hs. Maj. ned til os paa Pladsen og takkede os med faa, hjertelige Ord, hvorpaa vi, efter et fornyet Vivat, atter vandrede hjem, hver til sit. — (Denne Beretning, der er autentisk, da jeg selv var med, kan Du godt optage i Din Avis, naar Du har pyntet noget paa Udtrykkene.)

Classe-Lotteri Sedlen skal jeg besørge og være halvt med. Som jeg hører, spiller Du endnu bestandigt i Tallotteriet, hvad endeligt

ogsaa Lessing gjorde. Men Du har Held deri, og det er det bedste ved Spasen. Jeg spiller saa godt som aldrig hverken i Tal- eller Classe-lotteriet (i det sidste har jeg aldrig spillet). Min Lykke er neppe tyk i dette Punkt; saameget deshellere understøtter jeg den med Din. — — Jeg veed ikke, om jeg har skrevet Dig til, at jeg, efter Anmodning af Professor Petersen, har skrevet en sagtens nøieseende, men i det Hele meget lemfædig Recension over Oelenschlägers Tvillingbrødrene i Damask. Jeg veed endnu ikke, om Selskabet*) har antaget den, og troer, at de deri fremsatte Theorier, saa soleklare de ogsaa forekomme mig, ville ved deres Nyhed møde Modstand. — Din Dom om Andersen er ganske i Overeensstemmelse med mine Anskuelser om denne halvgale Poet. — — No. 2 af Epistlerne i den falske flyvende Post, der ligesom No. 1 nærmest er stilet mod Heiberg, behandler denne paa en lumpen, næsten oprørende Maade. Fornemmeligt Slutningen (som Kjøbenhavnsposten har optaget) og hvori der siges, at hvad Heiberg i sit Riimbrev til Gjengangerbrevens Forfatter har skrevet om Dr. Møhl (noget af det hjerteligste og meest gribende, jeg i lang Tid har læst) ordentligt seer ud, »som om han

*) Selsk. for Literatur, der udgav Maanedsskriftet.

havde meent, hvad han skriver.« Er det ikke afskyeligt? Hvem formaaer at opkaste sig til Dommer over en Mands inderste Tanker?¹⁰⁾

Ved Gjengangerbrevene har forunderligt nok Baggesen vundet en Popularitet, som han, i det mindste i den sidste Periode af hans Digteliv, aldrig havde. Man raaber ideligt paa, at Baggesen dog er een af vore største Digtere, og er — det er bogstaveligt sandt — ikke langt fra i den Grad at lade sig henrive af Illusionen, at man troer, at Brevene virkelig komme fra ham. — — —

Undskyld dette jadskede Brev, der tager sig hæsligt ud mod Dine correcte, velskrevne til mig. Hilsen fra Alle. Levvel og skriv snart.

Din hengivneste Henrik Hertz.

P. S. Forleden Aften skulle flere Skuespillere have gjort et Selskab for Overskou og — bekrandset ham! Det er saavist for tidligt. — Dog veed jeg ikke, om Beretningen er ganske at lide paa.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kbhvn. 12. Marts 1831.

Kjære Broder. — — Hvor Pokkeren skal jeg skaffe 200 Rdl. tillaans her i Byen? *) Jeg har

*) Til S. H., efter dennes Anmodning.

jo flere Gange tilforn umaget mig forgjæves for mindre Summer. Den Mand, af hvem jeg har laant 200 Rdl. til Udgivelsen af Brevene, maatte jeg for samme Sags Skyld gjøre til min Fortrolige. Ifald det gaaer galt med Emma, saa vil det falde mig vanskeligt at tilbagebetale de nævnte 200 Rdl. for ikke at tale om min øvrige Gjæld. Elendigheden af Bogvæsenet hertillands er mig nu først ret indlysende. Der er af begge Oplag af Brevene solgt omtrent 700 Exemplarer, og det uagtet der i mange Aar ikke er bleven talt om nogen Bog saa meget som om denne. Og selv Indtægterne af det Solgte kan jeg længe vente efter. Langhoff, der klager over Umuligheden af at faae Penge især fra Reitzel, har aftalt med mig, at han i Aarets Løb udbetaler mig Beløbet i Smaasummer; Jeg har saaledes een Gang erholdt 50 Rdl. Hermed er jeg sagtens vel tjent, især da jeg om kort Tid tager min Afsked fra Skolen*) (den forstyrrer min Tid utroligt) og saaledes ingen andre Indtægter har end aldeles uvisse; men det er dog bedrøveligt, at man selv er saa lidet Herre over det, man ærligt har fortjent. — Emma er givet, som Du veed, een Gang, fandt meget Bifald, men der var ogsaa nogle

*) Den jødiske Menighedsskole, hvor H. var Lærer.

Faa, der hyssede (noget, Folk her gjør for et godt Ord ved nye Stykker). Opførelsen er nu standset, deels fordi jeg af egen Drift har forkortet den unægteligt noget brede Dialog, deels ved Ryges Sygdom. Hvorledes det vil gaae ved anden Forestilling, er tvivlsomt, da Meningerne om Stykket synes deelte. Nogle (hvoriblandt en saa kyndig Mand som Heiberg) kunne ikke noksom rose dets Egenskab at være ligesom grebet ud af Livet, Andre finde det altfor hverdags og naturligt og de 3 første Acter for lange. Snurrigt, at Kjøbenhavnsposten og Dagen, der ellers ere saa graadige paa at anmeldè nye Stykkers Opførelse, slet ikke have anmeldt det. Da man almindeligt troer, at Emma og Amors Geniestreger ere af Forfatteren til Gjengangerbrevene, saa have de nævnte Blade vel ikke havt Hjerter til at tale godt om Emma og ikke vidst, om de turde tale ondt om det. Skulde man pibe Emma ud, da skal det kun gjøre mig ondt i pecuniær Henseende; thi jeg haaber, at naar det engang bliver trykt, da skal det nok vise sig, at det var for godt til en saadan Behandling; men for denne Skjæbne er ethvert nyt originalt Stykke desværre altfor let udsat. — — —

Men nu maa jeg standse min Epistel, naar

ellers ikke min hele Formiddag skal gaae hen med at skrive Breve.

Din hengivne Broder

Henrik Hertz.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kbhvn. d. 6 April 1831.

Kjære Broder. — — Den ny Recension over Gjengangerbrevene (der er af Confess. Mynster efter hans egen Tilstaaelse) er nu kommen og er vistnok meget interessant og behagelig at læse. Den er særdeles smigrende for Forfatteren og indeholder flere gode Bemærkninger, gaaer mere kritisk tilværks end Ørsteds, men har, som det synes ved Misforstaaelser af Forfatterens Ord, bragt Forvirring i adskillige Materier. Forunderligt er det, at Ingen endnu har, i at bedømme Gjengangerbrevene, betragtet dem fra den objective Side \circ : som en Fremstilling af Baggesens altid mærkværdige, men ofte snurrige Personlighed. Man vilde herved have sparet sig at tage visse enkelte Yttringer (f. Ex. Dommen om Adam og Eva) saa alvorligt og lige efter Bogstaven, og vel saa ogsaa have indseet, at der hist og her med en Slags Ironie spasedes med Baggesens Personlighed.

De i Bogen udtrykte Ideer og Anskuelser lide ingen Skaar ved denne Betragtningssmaaede, da det kun er den eiendommelige Maade, hvorpaa de ere udtrykte, der er baggesensk; ikke selve Ideerne i deres Udvikling. — — —

Forresten skal jeg hilse Dig fra alle gode Venner.

Din
Henrik Hertz.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kbhvn. d. 27de Aug. 1831.

— — — I Forening med nogle Andre vil jeg med Guds Hjælp udgive til Nytaar en Nytaarsgave (under Firmaet: Forf. til Gjengangerbrevene). Denne arbejder jeg nu næsten Dag og Nat paa. Den vil bl. Andet komme til at indeholde et meget langt Brev fra Knud til Ørsted, Mynster og Heiberg, og dette Brev blandt endeel Spas berøre nogle af de Stridspunkter, især Mynsters Recension har opfrisket. Jeg ønsker iøvrigt at holde denne Entreprise hemmelig, for at denne Nytaarsgave (der er bestemt til at udkomme d. 1ste Dec. d. A.) kan komme ligesaa uventet som Gjengangerbrevene. Den bliver opfyldt med Bidrag fra lutter Anonymer. Desværre er dette Foretagende Skyld i, at jeg hverken har kunnet

eller for det første kan sende Dig Bidrag til Dit Maanedsskrift; thi jeg veed virkelig knap, hvorfra jeg faaer Tid til dette Brev. — — —

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kbhvn. d. 17. Dec. 1831.

Kjære Broder. Efter Løfte vil jeg meddele Dig den Underretning, jeg har faaet gennem Nathanson om Din Ansøgnings Skjæbne.*) Munch har rigtigt nok givet den til Feddersen og denne til Kongen. Men Kongen skal have svaret, »at han havde saamange Qvaklerier med de politiske Blade, og at Byen Weile ikke var saadan en Afkrog af Danmark, at den behøvede en egen politisk Avis for i ordentlig Tid at erholde Efterretninger fra Udlandet.« Efter denne Kongens Yttring maa Sagen, desværre, for Øieblikket synes endt. I det mindste nu kan der neppe gjøres Noget for den, da Hs. Maj. skal være meget vred paa Bladskrivernes frie Tone, deres personlige Udfald etc. og desaaarsag skal have befalet Cancelliet at betænke, om der ikke i denne Henseende kunde skee en Indskrænkning ved Trykkefriheds-Forordningen,

*) En af Sylv. Hertz's talrige Ansøgninger om Bevilling til at udgive en Avis med politiske Nyheder. Se Anm. I.

saaledes at visse Bestemmelser bleve skjærpede. Ørsted skal have sat sig stærkt imod det, og man haaber, at Alt vil blive ved det Gamle; men i al Fald kan Du deraf see Kongens Stemning.

Gjennem den Schubtheske Boghandel har jeg sendt Dig og Cecilia hver et Exemplar af Nyt-aarsgaven, som jeg haaber, Du har modtaget. Den har allerede havt ret god Afsætning. Folk vare meget spendte paa den; og det Indtryk, den i Almindelighed har frembragt, har jeg al Aarsag at være tilfreds med, ja det overgaaer endog min Forventning i adskillige Henseender aldeles. At iøvrigt en Bog af saa forskjelligt Indhold maa blive underkastet en adskillende Kritik, at Een kan føle sig mere tiltrukket af enkelte Stykker og igjen tilbagestødt af andre, hans Nabo derimod have modsat Smag, — er naturligt. Saavidt jeg har kunnet mærke, har den saa godt som uden Undtagelse været en kjærkommen Gave i denne sterile Tid. At der iøvrigt bliver snakket om den, og i visse Kredse kun om den, maa ikke forundre Dig, da Folk har saa lidt at tale om. — — Glem ikke uden Forbeholdenhed at meddele mig Din Mening om Bogen, naar Du har gennempløiet den. Underret mig ogsaa om Provindsavisernes Beretninger. Jeg er svag nok til at lytte efter enhver Stemme,

skjøndt, vil jeg haabe, stærk nok til endda ikke at lade mig forblinde af umotiverede Domme. — —

Din heng. Henrik Hertz.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kbhvn. d. 14. Jan. 1832.

Kjære Broder. Tak for Dine og Cæcilies gode Ønsker for os i det nye Aar. Har mine og Dine andre Søds kendes Ønsker Værdie for Dig, da kan Du være overbeviist om, at faa Mennesker tænke saa meget paa Dig og ønske saa ofte Din Lykke, som vi herhjemme. Gid da det Haab om en Forening med din kjære Cæcilie, Du omtaler i dit sidste Brev, maa opfyldes i dette Aar, og gid Eders Fremtid i dette som i de følgende Aar maa, befriet for den Modgang, I hidtil have kjæmpet med, berede Eder saa lykkelige og rolige Dage, som de menneskelige Vilkaar blot tillade.

— — Du har spurgt mig, hvad jeg alt har leveret til Nytaarsgaven. Jeg kan spare mig Møien af et Svar, da jeg seer, at en Mand i Kjøbenhavnsposten for igaar har med latterlig Omstændelighed gjort sig Umag for at bevise, at hele Nytaarsgaven er af een Person. Men heri feiler dog den gode Mand, thi »Mødet i

Dyrehaven*)« er ikke af mig — men hele Resten er sandtnok af mig, kun at enkelte Stykker (egentligt blot »Attentatet«) ere fra en meget ældre Periode, men nu omarbejdede og affilede. — — Om den smukke Veninde i »Kunst og Natur« er et blot phantastisk Væsen, og om Cousinen (i »Spadseretouren«) er et do. ? Det er et vel nærgaaende Spørgsmaal. Dog, da Du selv er Digter, saa veed Du vel, hvad Bewandniss det har med hiine i en Digters Phantasie levende Væsner, der maaskee aldrig fandtes eller findes, uagtet enhver af deres enkelte Egenskaber ere tagne fra lutter Dødelige, hos hvem blot disse Egenskaber enten ikke fandtes samlede eller ikke vare saa klart udtrykte, saa frie for forstyrrende Bi-Egenskaber. — I sidste Nummer af Litteratur-Tidende staaer en Recension over Nytaarsgaven. Den er af Jens Møller¹¹⁾ og altsaa grumme vrøvlagtig, men meget smigrende. Ogsaa han har den dumme Mening, at jeg har sagt, at »Formen er Hovedsagen i et Digt«, skjøndt jeg synes tydeligt nok at have viist, at hverken Form eller Idee ere Hovedsag, men begge lige vigtige, og at begge maa være uadskilleligt forbundne. — At Andersen ved Form forstaaer Versification, er altfor barnagtigt, til at man kan blive vred derover.

*) En Indledning til Nytaarsgaven i Novelleform af P. V. Jacobsen, Forfatteren til »Trolddom«.

Den hyppige Gjætning paa mit Navn har gjort, at nogle af Dine ældre Venner spurgte Jacobsen, om det ikke var Dig, der meentes. I Anledning af denne Gjætning maa jeg fortælle Dig en snurrig Historie. I et Selskab, hvor en Ven af mig var tilstede, erklærede Fru Heiberg, at hun vidste, hvem der var Forfatteren til Amors Geniestreger. Paa nærmere Spørgsmaal forklarede hun, at hun næsten hver Gang Amors Geniestreger spillede (hvori hun er Lotte) bemærkede paa iste Bænk i Parquettet lige ved Orchestret en ung Mand med purret Haar, Skildpaddes Brillen, noget bleg (kort hun skildrede mig til Punkt og Prikke), der fulgte Spillet med en saa udeelt Opmærksomhed, at det umuligt kunde være andet, end at det maatte være Forfatteren, ja, hun vilde leve og dø paa, at det maatte være ham. Fremdeles havde hun bemærket en Aften, da man gav Amors Geniestreger og Andersens »Skibet«, at hiin Person ved det sidstnævnte Stykke havde siddet som i Dvale og kjedet sig (deri havde hun Ret), men ved et Sted, der klang patriotisk, og hvorved Publicum klappede, faret op og — la det, som han klappede. Hun havde saa ofte villet spørge sine Bekjendtere, hvem denne Herre var, men naar hun vilde vise

ham til En, saa var han altid igjen forsvundet fra sin Plads. — — —

Farvel, Farvel, kjære Broder.

Din Anonymus.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Febr. 1835.*)

Kjære Broder. — — — Trykkefriheds-Forordningen har virkelig været udarbejdet og skal være slem; iblandt Andet bestemme Oprettelsen af et særligt Censur-Collegium. Det er vel St(eemanns) Værk. Folk her ere blevne saa allarmede derover, at Clausen, Sibbern, Gross. Hvidt og Fleere have forfattet en Petition til Kongen om at forskaanes for den. Den er i 12 Afskrifter gaaet omkring i Byen og har faaet 5 à 600 Underskrifter, deriblandt alle Professorerne, Hof- og Statsrets Assessorerne, Comptoircheferne, de Deputerede for Stænderne, omtrent alle Sø-Officererne, men kun 9 Land-Officerer. Man har imidlertid ikke vovet personligt at overlevere den til Kongen af Frygt for, at han saa ikke skulde modtage den, og

*) I 1833 og 34 var H. i Udlandet. Alle hans Breve fra denne Periode ere udelukkede i denne Samling, da de for største Delen ere benyttede til en Rejseskildring, H. selv har udgivet.

derfor hemmeligt ladet den practisere ind i hans Kabinet i disse Dage. Man er meget spendt paa, hvorledes Kongen vil optage det.

— — Jeg maa lee, at Du forlanger Nyheder af mig, da jeg selv henter alle mine af Kjøbenhavnsposten, som Du jo holder. Naar man ikke gaaer i Clubben, har ingen Omgang med Dagdrivere osv., saa veed man her i Byen ikke, hvad der foregaaer ved Siden af En; det maa Du jo vide af gammel Erfaring.

Pal. Müllers Zuleima er ikke godt fortalt. Han har valgt den firføddede Jambe med snart lutter mandlige Riim, hvilket allerede trætter. Det evige »Nu« som Overgang generer. Handlingen er simpel, Charaktererne uden Motiver; men der findes smukke Steder, og det hele vidner om hans ingenlunde almindelige Talent. —

Din og Dines hengivneste

Henrik Hertz.

Fra S. til H. HERTZ.

Weile d. 11. Juli 1835.

Bedste Henrik. Vedføiede Brev bedes snarest sendt til vor Søster. Ved samme Leilighed vil jeg spørge Dig, om Du ikke mener, jeg ved Stænderforsamlingen kunde passende lade mit

gamle Ønske*) bringe paa Bane, men vel at mærke, det maatte ikke udgaae fra mig, og heller ikke betragtes som et, en privat Mands Interesse vedkommende Ønske. Det kunde maaskee støtte sig paa den almindelige og saa ofte udtalte Yttring, at Monopoler efterhaanden burde forsvinde. Algreen Ussing og David opfordre jo saa kraftigt til at benytte sig af Petitionsretten. Vore Deputerede fik derved Noget at bestille; thi jeg troer min Gud ikke, de har synderlig Noget at bringe tiltorvs. — Er det ellers en Nødvendighed at benytte sig af sit eget Amts eller Stifts Deputerede? Kunde f. Ex. ikke jeg, naar jeg syntes, at en Deputeret i et andet Stift bedre var den Gjenstand voxen, jeg vilde have bragt paa Bane, overdrage den til ham? Jeg har ikke Forordningen ved Haanden. Siig mig nu om dette og om Ovenstaaende Din Mening. — Jeg vil dog prøve Alt; det skader mig jo ikke. At man afslog min Bøn til Generalpostdirectionen, veed Du vel; af hvad Aarsag? Og denne, alt partielt tilstaaede Bagatel!

Min Svoger skriver, at Publicum en Aften ved Forestillingen af Dine »Corsarer« raabte »Forfatteren leve!« — Er det sandt?

Din hengivne Broder S. Hertz.

*) Bevillingen til at optage politiske Nyheder i Weile Amts Avis.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kbhvn. d. 14. Juli 1835.

Kjære Broder. Jeg gratulerer! gratulerer i mit eget og i hele Familiens Navn. Med stor Glæde have vi erfaret den lille Jfr. Sylv. Hertz's Ankomst, samt at Din gode Kone befinder sig saa vel. Hils hende 1000 Gange fra os Alle-sammen. Hvad skal Datteren hedde? dog vel ikke Zumalca-Regine? (efter den spanske Helt). Thi jeg har en Mistanke, at Du af lutter Graadighed efter den Dig forbudne Politik giver Dine Børn politiske Navne*). — Lad gaae! De vil, haaber jeg, ligesuldt blive vakkre, raske Børn, Dig og Din Kone værdige.

— — Angaaende Dit Project med Stænderne skal jeg tale med Assessor Jacobsen. Men jeg troer virkeligt ikke, det vil hjælpe. Kongen er altfor ugunstigt stemt mod politiske Tidender, især i den senere Tid; og i al Fald maatte der vel andrages paa en almindelig Tilladelse for alle Blade til Politik; og det gaaer aldrig igjennem. — — Hvad siger Du til, at den gamle Jøde under Træet i Dyrehaven er død? I Søndagsbladet stod der et smukt Digt over ham fra Træets Dryade. — Du siger, at jeg skulde

*) S. Hertz's ældste Søn fik Navnet Wilhelm Napoleon.

see til at faae fat paa en Phoenix som Jmfr. S. Men troer Du, hendes 50000 vilde skaffe mig Dit huuslige Livs Lykke? Netop Dit Exempel har givet mig den trøstende Overbeviisning, at Mindre kan, som Du smukt udtrykker Dig, »bringe Solskin i et mørkladent Liv.« Mit er desværre altfor mørkladent, og kan let aldeles forkomme, naar det længe skal undvære de Solstraaler, Du omtaler, de af hvilke vi dog sugede den bedste Næring. Men jeg seer for det Første ingen Udvei til at forandre min Stilling. Vidste jeg ogsaa Nogen, der vilde dele med mig en Poets paa en vexlende Gunst byggede risicable Tilværelse — og oprigtigt talt, jeg veed Ingen — saa ere mine Kaar og mine Udsigter ikke saaledes, at jeg tør tænke derpaa.

At man efter Forestillingen af Corsarerne raabte »Forfatteren leve«, veed jeg Intet af. Er det skeet, da har man vel — som jeg netop i et Par nedskrevne løse Scener af et Stykke lader en Person sige — gjort det som et fromt Ønske, da man formodede, at Auctor var nær ved at omkomme af Sult.

— — Dine Commissioner om Suurbrød osv. skal snarest besørget. Men Jesper Hambroes Cakes! Du er gevaltig tilbage i Tiden. For det Første er J. Hambroe død. For det Andet er det nu ganske andre bagende Lys,

der skinne, fornemmeligt i Cakes Artiklen. Vær iøvrigt rolig. Vi skulle sende Dig Cakes, der skulle smelte paa Din Tunge.

Level, kjære Broder! Endnu engang min Hilsen til Din Kone.

Din Henrik Hertz.

P. S. Har Du faaet Noget læst i de to Bøger, jeg har sendt Dig, Improvisatoren og Chr. Winthers Digte? Over de sidste har der i dansk Litteratur Tidende staaet en Recension (efter Sigende af Prof. Wilster i Sorø) hvori jeg angribes meget plumpt og dumt. Thi naar man vil mig tillivs, burde man dog gaae klogere tilværks. Denne Recension har ogsaa, saavidt jeg veed, vakt almindelig Uvillie, og nu har Prof. Poul Møller (en Halvbroder til Chr. Winther) taget skarpt til Gjenmæle mod Recensenten og næsten ligefrem beskyldt ham for Misundelse. Jeg selv vil for det Første nødig indlade mig i deslige Feider og har heller ikke Tid dertil. Bedst er det, naar Angrebet som her gjendrives af sig selv.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kbhvn. d. 30te Jan. 1836.

Kjære Sylvester. — — — Du spørger, hvad jeg arbejder paa. Igjen paa et Stykke for

Theatret; thi det er desværre kun muligt at leve af disse Arbeider, naar man skriver Meget. Betalingen er efter det nye Regulativ i de fleste Tilfælde meget for ringe. Med alt det vilde mine Indtægter i det forløbne Aar have været gode, dersom jeg ikke ved min Hjemkomst fra Udlandet havde havt en Gjæld af c. 450 Rbdl. at opgjøre, hvoraf en Deel, der var paadraget i Paris hos en Ven, var Æresgjæld, — for ikke at tale om den Gjæld, man er nødt til at lade ældes noget. Da disse Penge gik fra, blev der ikke meget tilbage. Oeconomiske Omstændigheder have derfor bevæget mig til at beholde endnu nogle Timer i Efterslægtens akademiske Klasse*) i Tydsk, som jeg dog vilde ønske, jeg vel var af med. — Nyligt har man tilbudt mig Redactionen af et Kunstblad, Kunst-Foreningen vil udgive; men da det Intet kaster af sig, har jeg allerede af den Grund maattet sige Nei.

— — Du længes efter Kjøbenhavn. Jeg misunder Dig igjen Din uforstyrrede Tilværelse i det smukke Weile, Dit Liv ved en Dig kjær Kones Side og Dine to Børn. Du troer maa-skee ikke, at jeg her i Kjøbenhavn lever næsten ligesaa indgetogent, som Du i Weile. Især i

*) En Klasse, dannet af de dimitterede Elever, fornemmelig til Uddannelse i at tale Sprog.

Vinter, da jeg har havt travlt i eet Kjøre med Stykkers Opførelse og Udarbeidelse og med Nytaarsgaven, har jeg været meget lidt ude; og i dette isolerede Liv befinder jeg mig bedst. Var Du her, vilde Du dog kun holde Dig til Faa af Dine Bekjendtere, og i Dit Huus savne den Ro og Hjemlighed, der nu, fordi Du maaskee synes, Du har for meget deraf, lader Dig ønske Kjøbenhavns Uro. Jeg — har intet Hjem, og føler dette Savn dagligt mere, og jeg har ingen Udsigter til at see det forandret. I denne Omstændighed ligger en Hærskare af Plager, som Intet kan afhjælpe. Du, kjære Sylvester, bør skjønne paa, at Du har et Hjem, og at dette kan lade Dig lettere bære en Hoben Plager, man dog aldrig ganske bliver fri for, men som jeg maa bære alene, og uden at Noget giver mig tilbørlig Trøst og Opmuntring. Dog — det er Ting, jeg nødigt taler om, siden det ikke kan afhjælpes ved Klager.

Din hengivneste Henrik Hertz.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kbhvn. d. zode Juni 1836.

Kjære Broder. — — Hvor kan det være Dig ubehageligt, naar »Folk« (der sagtens ere Fæ) spørge Dig, om Du har læst et Stykke

af mig, inden det er trykt? Med større Grund kan Du klage, at jeg ikke strax efter iste Forestilling sender Dig Underretning om Udfaldet. Dette gjør jeg imidlertid ugjerne. Meget ofte i den senere Tid afgjøres Stykkets Skæbne først ved den 2den Forestilling. Den første Aften ere Folk, der desværre saa lidt gaae efter deres egen Dom og det umiddelbare Indtryk, baade bange for at klappe og at pibe. Den anden Aften har alt en anden Mening dannet sig blandt Publicum. Yndest, Jalousie, Bifald og Forkastelse, Indsigt og Dumhed, ædle og uædle Lidenskaber have regjeret, og ofte kommer det an paa Tilfældet, hvo der seirer. Gaaer først det Rygte, at et nyt Stykke 2den Aften skal udpibes, saa hører der meget til at frelse det. Men til at bringe dette Rygte ud blandt Folk kræves ikke andet, end at Logeprangerne hvidske til Enhver, de tilbyde en Billet: Der skal pibes iaften! — for saaledes lettere og fordeelagtigere at blive af med Billetten. Ved 2den Forestilling af »Debatten« var det et temmeligt almindeligt Rygte, at man vilde pibe, fordi, som Nogle meente, Stykket indeholdt en Satire, ikke paa Politivennen, men paa Kjøbenhavnsposten og de Mange, der skrive i den. Huset var propfuldt, og jeg, saa godt som Skuespillerne og mine Venner, vare for-

beredte paa en Meningskamp i det Mindste. Men Lykken vilde, at det baade under og efter Stykket fik langt mere Bifald end 1ste Aften, og nu var Stykket in salvo og Publicums Mening pludseligt aldeles utvivlsomt til dets Fordeel. Men af Alt dette vil Du see, hvor ubehageligt det maatte være mig, om jeg efter 1ste Forestilling skrev Dig en Beretning om et lykkeligt Udfald, som jeg efter den anden maatte tilbagekalde. Derfor gjør jeg som Overskou i »Dagen«: først efter 2den Forestilling har han rigtigt Mod til at sige sin Mening. Dette sidste er ikke Spøg, men et Factum.

— — — En offentlig Ansættelse? Ja, hvor skal jeg slippe til en, der uden at ruinere min Tid, sikkrer min Fremtid?

— — Publicums Lunefuldhed kan Ingen erkjende mere end jeg. Mit Held i denne Saison med 3 Stykker *) forekommer Alle og mig selv ubegribeligt, og jeg maa frygte Gudernes *φθωρος*. Men derved er virkeligt Intet eller Lidet at gjøre. At modtage en Post (selv om der var en saadan), der vilde tvinge mig til at opgive eller utilbørligt tilsidesætte, hvad jeg har opofret mine bedste Aar til, det kan hverken Du eller Nogen raade mig til. Mine Kaar have

*) Den eneste Fejl. Deb. i Politivennen. Sparekassen.

hidtil kun været saadanne, at jeg uden at falde Nogen til Byrde kan subsistere. Men de ere desværre ikke saa gode, at jeg i Sommer tør tænke paa at besøge min Broder, hans Kone og Børn.

— — — 2det Hefte af Visebogen*) udkommer nok i næste Uge; deri flere Viser til nogle af vore gamle Melodier. Meest glæder jeg mig til, at jeg har faaet et saavidt muligt correct Aftryk af sal. Moders Yndlings-Sang: »Redselille slog Guldvæven saa haardt«. I Nyrups Samling findes et Par, men ikke gode Melodier til den; ligeledes en i Rahbeks Tilskuer, der er ubetydelig. Nu har jeg sunget den saa ofte for en Musikkyndig, at han har kunnet nedskrive den ganske, som Moder sang den. Det gamle Haa! haa! der aabenbart er en aspireret Udtale af Aa! Aa! har jeg forandret til O! som er det ædlere Udtryk i Skrivtsproget for Aa! Denne Sang har maaskee i alle Nationers Folkesangs-Litteratur ikke sin Lige i simpel Skjønhed, Inderlighed og Rigdom paa Situationer, uagtet al dens Korthed.

Til Noget andet! Capriciosa af Overskou og Arnesen, en Farce i wiensk Staberl-Maneer,

*) En Visebog udg. af H. H. for Foreningen til Trykkefrihedens rette Brug.

men uden de wienske fortræffelige Farcers Aand, Vittighed og uendeligt godmodige Lune, har her gjort megen Lykke. Det er imidlertid et blot og bart Makværk, men dog med Eet og Andet i, der er heldigt.

Men nu maa jeg ende mit lange Brev. Hils Kone og Børn.

Din H. Hertz.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kbhvn. d. 20. Aug. 1836.

Kjære Sylvester. — — — Slutteligen et Par Ord til Besvarelse paa, hvad Du ellers omtaler i Dit sidste Brev. Situationen i Redselille vilde være god for en Maler, hvis ikke hun var i velsignede Omstændigheder. Men værre er det, at deslige Situationer, naar de ere malte, trænge til en Forklaring. — — Den meest male- riske Situation deri, der hvor Ridderen gaaer at hente Vand i hendes sølvspendte Sko, beskjæftiger Phantasie og Følelse, naar det fortælles, men ikke saaledes, naar det sees malet. Thi hvor indskrænkede ere ikke i dette Punkt en Malers Midler! Og hvor sjeldent er et Malerie, — med Undtagelse af Nederlændernes —, der kan forstaaes uden Forklaring; og enhver Kunst bør dog virke selvstændig.

Under Titlen Spaavise synge alle Tjenestepiger her i Byen en Vise, hvori ingen Mening er skabt, men der ligefuldt er yndet; jeg troer, at den maa være baade i Text og Melodie en Forqvakling af en svensk Navnedags-Vise, jeg har hjemme. Bemeldte Spaavise maa ogsaa være bekjendt i Weile, thi Søster Rose hørte den paa Overfarten af Matroserne. Nu har jeg gjort, i Anledning af Vise-Samlingen, et Forsøg paa at indsmugle en ganske ny, som Du seer moralsk og især paa Tjenestepiger beregnet Text til den gamle Melodie*). Jeg har ladet den første Linie i første Vers og den sidste Linie i sidste Vers være som i Gadevisen; men ellers givet den et ganske andet Indhold. Efter hvad jeg har erfaret, har den gjort Lykke hos simple Folk. Søster Saras Tjenestepige og s. v. vor Søster Rose, der begge ere Natursangere, ere ganske henrykte over denne Vise. — Apropos Natursangere: iforgaars hørte jeg i Studenter-Foreningen de to Sødskende Hauser fra Tyrol synge. Ja, det er virkelig Natur-Sang, ikke fordi de synge kunstløst; tvertimod synge de med mageløs Smag og Foredrag; men disse Toner ere som Naturens eget Udtryk for Længsel,

*) Digte fra forsk. Perioder. Bd. II pg. 88. Oprindeligt var den optaget i Visebogen for Trykkefrihedsselsk.

Savn, Glæde, Veemod. Det er som Kluk af Nattergalen eller Triller af Lærken.

Du siger, at Uldall *) er Dr. med. Nei; han er Søn eller Brodersøn af en af Kongens Adjudanter, og det vil sige mere. Iøvrigt kunde det let hænde, at Kongen netop til Frederits helst vilde have En ansat, der var ham personligt anbefalet, for Prinds Frits's Skyld.

Papiret slipper. Min Hilsen til Din Kone og Børn.

Din
Henrik Hertz.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kbhvn. d. 29de Jan. 1837.

Kjære Broder og ikke mindre kjære Svigerinde. For at ikke vor Brevvexling skal gaae aldeles istaae, vil jeg i det nye Aar bryde Isen. Ellers frygter jeg for, at det gaaer med Weile-Correspondancen som med den Randersenske **). Hvorledes have I det, kjære Venner, i det smukke, sunde Weile? Har Fru la Grippe ogsaa hjem-søgt Eder? Her har hun huseret gevaltigt. Det

*) U. var bleven udnævnt til Distriktslæge i Fredericia, hvor dengang Prinds Frederik, senere Fr. d. 7de, var interneret.

***) I Randers levede H. H.s Broderdatter Thea, gift med Auditeur Timm.

er bogstaveligt sandt, at jeg næsten ikke kjen-
der Een, der siden Julen har været ganske fri
for Forkjølelse, især Hoste, Ryg- og Sidesmerter,
med eller uden Feber. Jeg maatte holde mig
inde i 5 Dage og laae 3. Siden den Tid
gaaer jeg hver Dag ud, men plages endnu af
og til af Forkjølelsen. Med alt det, har Grip-
pen været mild her mod Stockholm og Berlin;
og nu er den her i Byen i Bortmarche, siger
man. Lykke paa Reisen! som en Provinds-Avis
ved samme Leilighed siger. — —

— — Erindrer Du endnu fra den Tid, vi
hjemme læste saa meget i vore gamle Folke-
sange, de saakaldte Kjæmpeviser, en særdeles
smuk og gribende Sang om Svend Dyring, der
var 2 Gange gift, og hvis anden Kone var saa
ond mod Stifbørnene, at deres Moder reiste sig
af Graven, besøgte dem om Natten, »den ene
hun løfted', den anden hun letted', — den
tredie hun børsted', den fjerde hun fletted', — den
femte satte hun paa sit Skjød, — som vilde
hun give den Dien sød.« Hvorpaa hun kalder
Forældrene til sig og holder en Straffetale til
dem. — Rahbek har her behandlet Emnet i
en Romance »Den fromme Fru Signe paa Sotte-
seng laae —;« men den gamle bærer Prisen.
Af denne gamle Sang har jeg havt Mod til at
skrive et Drama for Theatret, naturligvis et

meget lyrisk og understøttet af Musikken. Men da der behøvedes et Motiv til at indvirke paa Handlingen, især paa Stivmoderens stigende Haardhed, saa tog jeg ligeledes dette af de gamle Viser. Der forekommer nemlig i en Mængde af disse en iøvrigt meget ældre Tro paa Runer, at man især med disse kan tvinge til Elskov. En af Sangene omtaler det Tilfælde, at man ved at kaste feil med Runerne, kan indgyde En Kjærlighed uden at ville det; dette sidste Motiv har jeg benyttet, især for at kunne fremstille et af Naturen stærkt, endog stolt qvindeligt Væsens indre Kamp under Indflydelse af den uimodstaaelige Magt, der antages at ligge i Runerne. Denne Deel af Sujettet ender og maatte ende tragisk, da hendes Kjærlighed er haabløs. Da desuden hele Stykkets Grundtone, fornemmelig ved Børnenes Lidelser og Udtrykket for den tilbagevendende Moders Sorg, er tragisk, saa har jeg kaldt Stykket: romantisk Tragoedie. Titelen er Svend Dyrings Huus, og det er i 4 Acter. Der er et Par Romancer, nogle Chor og to Melodramer deri, som en ung, talentfuld Componist, Capelmusikus Rung, har componeret meget smukt og karakteristisk. Stykket er antaget og har gjort stor Lykke hos Censorerne. Saavidt jeg veed, er Publicum meget spendt derpaa, da Ingen kan faae det i

Hovedet, at jeg skriver Tragoedier. Nu vil jeg blot ønske, at det maa reussere. Jeg har stor Lyst til at bygge videre paa den Grund. Stykket maa nemlig i sin Art ansees for noget aldeles Nyt, fornemmelig ved sin Nationalitet, og fordi det i Tone, Udtryks- og Forestillingsmaade og i Versificationen — $\frac{2}{3}$ Deel deraf er i rimede Vers, Resten i Prosa — slutter sig saa nær som muligt til den hele Cyclus af vore gamle Sange, der skildre den catholske Middelalder. — — — Endnu maa jeg tilføie, at jeg af den ene Censor, Molbech, har faaet en paa hans Maade meget begeistret Takke-Skrivelse i Anledning af dette Stykke; men han er desværre ikke meget at lide paa, da han er overdreven i sin Roes som i sin Dadel. Men da jeg har oplæst det for den Heibergske, og siden for Conferentsraad Collins Familie, og det ogsaa der har behaget meget, saa vil jeg haabe det bedste. — —

— — Oehlenschlägers nye Lystspil »Den lille Skuespiller« der handler om Skuespiller Schrøders Ungdom, havde første Aften et tvivlsomt Udfald; man hyssede, og der var et Par Piber. — Molbech havde i Censurprotokollen skrevet om dette Stykke, at det kunde vel ikke hjælpe, han modsatte sig dets Antagelse, da jo Alt af Øelenschläger skulde antages.

— — Lad mig dog høre Noget fra Eder
engang. Papiret slipper Altsaa — Eders hen-
givneste

Henrik Hertz.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

D. 4de Marts 1837.

Kjære Sylvester. — — Jeg har rigtignok
for omtrent 1 Maaned siden skrevet til Dig og
Din Kone og endnu ikke erholdt Svar (jeg troer
heller ikke, at der var Noget deri at besvare)
— men jeg vil dog skrive idag igjen for at
kunne meddele en ret behagelig Nyhed, der,
det er jeg overbeviist om, vil glæde Dig, og
der maaskee, naar jeg ikke skyndte mig, blev
Dig meddeelt af den alt slugende, udelicate
Kjøbenhavnspost. Sagen er, at Hs. Majestæt
paa Geh. Stats- og Finants- Minister Moltkes
Forestilling og efter min Ansøgning har bevilget
mig 400 Rdl. aarligt, indtil jeg kan blive ansat
i et Embede. Det er vel ingen Herrefærd —
eller Du vil maaskee mene det — naar man er i
min Alder og i 10 Aar har skrevet for det
gemene Bedste. Men jeg betragter det dog,
især i de nuværende »materielle Interesse« Tider
for en stor Lykke. Det giver mig Haab om
at kunne med større Sindsro end hidtil ude-
lukkende leve for de Arbeider, jeg anseer for

mine vigtigste, eller for mit Livs bedste Bestræbelser. Desværre lader sig et Embede ikke godt forene dermed. Muserne, som Schiller siger, suges Marv og Saft af deres Digter. Goethe klager i sit Levned gudsjammerligt over, at han kunde have leveret langt flere sande Digterværker, naar hans Liv ikke var bleven saa mangfoldigt abstraheret fra Poesien, og ikke saa Mange havde gjort Regning paa hans Dygtighed i andre Henseender. At Heiberg i de senere Aar har skrevet saa Lidet, grunder sig vist paa hans Ansættelse ved Høiskolen, der med faa Indtægter tager ham megen Tid op. — Og dog kræver man (d. v. s. hos os) bestandigt, at en Poet skal have en fast Bestilling, som om Poesien dog kun var en Bisag. Hvem forlanger af Malere eller Billedhuggere, at de skulle gaae Embeds-Veien eller søge en Port-Controleurs Post? Men naar en Poet kun vil leve for Poesien (og Gud veed, eet Liv forslaaer knap dertil) saa siger man: Jeg veed ikke, hvad det Menneske tænker paa? Vil han da aldrig i Vei? — Man kan blive desperat over saadanne Talemaader.

Jeg vilde gjerne skrive Dig en Smule andet Nyt, men jeg har Intet. Af Dagen fra igaar vil Du see, at Dr. Ryges Datter gaaer til Theatret. Hun er i al Stilhed uddannet, formodent-

lig ved Faderens Veiledning, og skal have meget Talent og desuden være smuk. — Hauch har udgivet et Bind med en Comoedie og et Novelle-Fragment i. Den første, der foregaaer i Pestens Tid 1720, er en underlig Blanding af Nutidens moderneste Sprog og en overalt, hvor den er anvendt, upassende Pathos. Der er en paafaldende Ubehændighed i dette Stykke.

Lev nu vel! Faaer jeg aldrig et Par Linier fra Din Kone? Skriv snart, eller naar I have Tid og Lyst. Din hengivne

Henrik Hertz.

Fra S. HERTZ til H. HERTZ.

Weile d. 21de Marts 1837.

Min Henrik. Med den inderligste Glæde har jeg og min Cilie læst den glimrende Anmeldelse om Din Svend Dyring i Dagen. Jeg har ikke kunnet nægte mig den Fornøielse, at meddele hele Stykket i min Dagsavis, paa det nær, der siges om Forfatter-Honoraret. At Du vilde gjøre Lykke med en Tragoedie, har jeg alt længe tænkt, talt om til mine nærmeste Venner, og, jeg troer, ogsaa talt om til Dig, da Du besøgte os. Ja, jeg har altid troet, at Du vilde gjøre mere Lykke som Sørgespilsend som Lystspilsdigter. Dobbelt glæder det

mig, at man har hædret Dig med Bifald — og med et saa udmærket Bifald — for Behandlingen af et Emne fra den Tidsalder, der er den skjønneste i Danmarks Fortid, og ved hvis Skildring Du har viist, at Du til Liv og Sjæl er Dansk, en Sandhed, et Par enkelte Misundere have været lave nok til at vække Tvivl imod. Hvad siger Hakons, Stærkoddens og Axels Digter, han, hvis Skrivter vi saa ofte glædede os ved, men som jeg beklager, ikke kom Dig velvillig imøde; hvad siger han til dette Dit Held? Gid jeg havde Vinger, jeg tog min Kone og begge mine Smaabørn i Favnen, fløi over til Dig, for at dele Din og vore Sødskendes og Venners Glæde. Hvor her er kjedsommeligt her i Weile, hvor prosaisk midt i den velsignede Natur! ingen Sjæl spørger mig her om Dine Arbejder, og spørges der engang imellem, saa skeer det saa nyktern, saa flout, saa kræmmeragtigt, selv af dem, der skulle høre til den dannede Klasse, at jeg er nærved at væmmes derfor. — —

Iaften er det Purim. Erindrer Du de Glæder, vi havde i gamle Dage? Erindrer Du, da Du med Dr. Speyer agerede Haandværksbursch ¹²⁾ med mine gamle Klæder i en Bylt paa Nakken. — Dengang levede endnu Tante, Elving og Meyer.*) —

*) De nævnte Personer vare Venner af H. H.s Barndomshjem.

Sal. Moder var vel død; men vi Andre vare samlede, og nu ere saa Mange af os adspredte; dog et fast Baand, som aldrig skal briste, forener os endnu. Jeg er hver Purim i et veemodigt Humeur, og har ogsaa været det idag. Paa denne Dag og ved Juul og Nytaar gribes jeg af en underlig Hjemvee. Men naar jeg seer paa min Kone og mine Børn, saa svinder den dog for en-deel. — —

Din hengivne S. Hertz.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

D. 28de Marts 1837.

Kjære Sylvester. Dit Brev af 21de Marts har glædet mig særdeles. At Du tager en saa smuk broderlig Deel i mit Stykkes Held, er mig et nyt Beviis paa den Godhed og Kjærlighed for mig, Du under vort Samliv og under Adskillelse har viist mig. Jeg kan nu glæde Dig med den Efterretning, at Stykkets Held, som det lader, vil ikke være af ganske forbigaaende Art. — — Paa Grund af den Rheumatisme, jeg har faaet i Knæet (oprindeligt vel en Følge af Forkjølelse; men efterhaanden forværret ved de lange Prøver paa det kolde Theatergulv) har jeg endnu ikke seet det selv, og maa nu for det Første have Taalmodighed. Spillet skal efter alle Kyndiges Sigende være mester-

ligt, i alle Henseender afrundet og harmonisk. Mad. Nielsen som Fru Helvig kjender jeg bedst fra Prøverne; hun har desuden engang prøvet for mig hjemme i min Stue — det er virkelig udmærket, saa gjennemtænkt, saa følelsesfuldt, og hertil hendes herlige Organ. Fru Heibergs Rolle (Ragnhild) ansees for den vanskeligste og meest angribende, vort Theater har at opvise. Hendes Fremstilling, som jeg desværre ikke ved Prøverne lærte ganske at kjende, da hun først ved Opførelsen udvikler sin fulde Kraft, skal være ypperlig. Jeg havde Brev fra hende igaar, hvori hun siger, at hun i en Maaned har lagt sig og er staaet op med Tanken paa denne Rolle. Noget Lignende har Mad. Nielsen sagt. — —

Om Oehlschläger i Hjertet er glad over den Lykke, Stykket har gjort, veed jeg ikke. Men han skal rose det, og har ladet mig hilse ved Andersen. Oehlschlägers Slæng vilde vel gjerne rive ned paa det, hvis det ikke havde Publicums saa utvetydige Mening for sig — — —

Ogsaa jeg troer at mindes, at Du har opmuntret mig til at forsøge mig i det Tragiske. Men denne Genre — idetmindste ved et Sujet som Svend Dyrings Huus, angriber mig og ligesom afkræfter mig, medens jeg føler ligesom fornyet aandelig og legemlig Sundhed under Udarbeidelsen af muntre Æmner, eller dog saa-

danne, der holde Sindet i Ligevægt. Helvigs Melodrama i 2den Act har jeg udarbejdet under Taarer, og maatte tilkjæmpe mig den Sindets Stilhed og Hvile, der er mig nødvendig for at kunne beherske et Stof. — —

Hils nu Din Kone 1000 Gange fra mig og siig, det vil være mig saare kjært, om Gjennemlæsningen af mit Stykke kan skaffe hende et Par Timers behagelige Underholdning. Kys dine Børn fra mig. Lev vel, kjære Sylvester, og underret mig snart om Din Mening om Svend Dyring.

Din hengivne H. Hertz.

Fra S. HERTZ til H. HERTZ.

Weile d. 5te April 1837.

Min kjære Henrik! — — Din Svend Dyring har behaget mig særdeles meget, skjøndt jeg synes, at Du ikke hele Stykket igjennem skulde have brugt rimede Vers. Hvor Udtrykket efter sin Natur ikke kan være poetisk (hvad jo ofte møder i et Skuespil) der støde Rimene min Smag. — — Shakespeare (f. Ex. i hans Coriolan) har paa flere Steder midt imellem Jamberne — og her er det dog kun riimløse Jamber — ladet indflyde prosaiske Replikker, formodentlig fordi han følte, at hvad Personen

havde at sige, var saa ganske af det prosaiske Hverdagsliv, at Jamben ikke vilde passe. Ogsaa Du har ladet endeel Scener være i ubunden Stiil; men jeg troer, Du borde have gjort det ved flere. Disse behage mig ogsaa fremfor de fleeste andre, og deriblandt nævner jeg først og fremmest den usigeligt smukke, simple, hjerte-rørende Scene mellem Alf og Ove. At Rimet er paa rette Sted, hvor Personens Følelser, hvor Udtrykket er poetisk, viser iblandt mange andre Steder Regisses Monolog, der næst Fru Helvigs, hører til de smukkeste Men man maa se Dit Stykke opføres eller høre det reciteres af Fru Heiberg' eller Nielsen eller hans Kone. Hvor misunder jeg dem, der have seet det! — — —

Hvorledes er det nu med Dig? Med Guds Hjælp, vil jeg haabe, bedre. Glæd os snart med Brev. Din hengivne Broder

S. Hertz.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kbhvn. d. 15. April 1837.

Kjære Broder. — — At Svend Dyring har behaget Dig og Din Kone, er mig meget kjært. Din Mening om, at ikke alle Scenerne burde være versificerede, viser, hvor forskjellige Folk kunne være i deres Anskuelser. Heiberg har

nemlig meget imod, at ikke hele Stykket er paa Vers, deels fordi han finder den valgte, efter de gamle Sange dannede Verseform meest passende til Stykkets hele Grundtone, deels fordi han mener, at Prosaen netop ikke lader sig forene med disse Vers. Jeg har havt overveiende Grund for at skifte med Vers og Prosa; men kan ingenlunde bifalde, hvad Du synes at tilraade, at indflette prosaiske Replikker i versificerede Scener. Sligt virker forstyrrende, ophæver Dialogens Charakter, og taales kun hos Shakespeare, fordi hans uhyre Genie (som ingen Anden bør skyde sig ind under) lader os oversee denne og andre Uregelmæssigheder, der deels kunne skrives paa en depraveret Texts Regning, deels skyldes den Ufuldkommenhed, hvori Shakespeare forefandt den dramatiske Kunst. En anden Sag er det, at man til visse Hensigters Opnaaelse kan udføre en heel Scene saaledes, at En bestandig taler i Prosa, den Anden i Vers; thi her bevares en Eenhed, der i det at Dig foreslaaede Tilfælde ophæves.

— — Skrev jeg til Dig sidst, at Prof. Ingemann har besøgt mig for at takke — eller hvad man skal kalde det — for mit Stykke? Jeg havde aldrig talt med ham tilforn, og kjendte ham ikke engang, da han stod i mit Værelse tidlig paa Morgen og jeg fra mit Sovekammer

kom hinkende ind til ham. Han var meget fornøiet med Svend Dyring, hans Kone ligesaa. Dette Besøg af en soransk Professor gjør hans vakkre Tænkemaade megen Ære. — —

Din heng. Henr. Hertz.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kbhvn. d. 25. Septbr. 1838.

Kjære Sylvester. — — Debatten om Jødernes Emancipation¹³⁾ er fra »Majoritetens« Side elendig og uforskammet. Ogsaa Ørsted forekommer mig usikker og ligefrem i Strid mellem Fordomme og Grunde, der burde være overveiede. Det er en stor Ulykke, at man betragter Jødernes Ansøgning om en saa naturlig Rettighed som en Begunstigelse til, foruden dem, de alt besidde; istedetfor, at det kun er hos dem som hos alle andre Borgere et af Fædrelandskjærlighed udsprunget Ønske at tage Deel i Raadslagningen om hele Landets Vel og Vee. Naar en brav Mand attraaer at blive Kirkeværge, Fattig-Forstander eller deslige, saa bør man ikke antage, at det skeer for at erhverve Indflydelse og Rettigheder, men for at kunne virke og gavne paa denne Post, og Andet kan et Stænder-Medlem heller ikke have for Øie. Naar blot ikke Debatten i Viborg har fordærvet

det for Spørgsmaalets Afgjørelse i Roeskilde. Jeg er bange for, at Mynster vil gjøre Partie med Øllegaard. — Hvis Du erfarer noget bestemt om Spektaklerne i Viborg ved Commissarernes Gilde, maa Du endelig meddele mig det.

Ja, hvad synes Du, Nathanson¹⁴) er bleven Redacteur af Berlingske Tidende! (med et Honorar af 2000 Rdl., siger man). Man venter sig Meget deraf, og jeg troer ogsaa, at han besidder endeel af de vigtigste Egenskaber, der udfordres dertil. Naar han nu blot kan komme paa Gled med den saa meget omtalte journalistiske Tact. I vore Tider kan sandtnok en Journalist let komme ud af Trit og Tact. Hans Bog om Næringsløsheden har behaget meget, især i de høiere, maaskee ogsaa i de dannede Stænder. Heiberg fortalte mig saaledes, at Biskop Mynster havde roest den meget. — —

Jeg kunde nu slutte mit Brev, dersom jeg ikke først maatte spørge Dig, hvad Indtryk Thorvaldsens Indtog i Kjøbenhavn har gjort paa Jer Jyder. Er denne Modtagelse ikke høist mærkværdig? Her kan man med Sandhed anvende Schillers Ord »Der Dichter (der Künstler) soll mit dem König gehen, denn beyde stehen auf der Menschheit Höhen.« At man trak hans Vogn, har Nogle fundet for Meget; men efter den Stemning, der var hos Folk og der

blev nærret ved Artikler i Dagbladene, ved Publicums Spending, paa hans Ankomst, ved Rygtet om de Anstalter, der gjordes, og selv ved Flaget paa Nicolai-Taarn, der blev heist for ham, ligesom da Storfyrsten ankom, efter Alt dette, var det naturligt, at selv Menigmand (og disse nærmest trak ham) vilde spille en Rolle med. Kun Skade, at ved samme Leilighed, mens man trak ham gennem Colonnaden paa Amalienborg, hvilket en Officeer (Zepelin) og en Skildvagt vilde modsætte sig, disse bleve mishandlede, Geværet revet fra Skildvagten og slaaet itu. Men dette skeete i den største Hurtighed og bogstaveligt blot i Forbigaaende. Ellers løb Alt stille og fredeligt af. Thorvaldsen selv var saa betaget af Modtagelsen paa Søen¹⁵⁾ og Hurra-Raabene i Gaderne, at han slet ikke mærkede, at man trak Vognen. — — Iøvrigt har Du nok leet i Skjægget over den poetiske Baad med Pegasus i Flaget. Da vi engang stødte mod en anden Baad, skal et vittigt Hoved paa Strandbredden have sagt, da Een yttrede Frygt for, at vi kunde drukne: Den Baad synker ikke; der er to Blærer deri, Andersen og Holst, de holder den nok oppe. — Relata refero. — For Resten har Aarhus-Avisen løiet, naar den siger, at vi selv bestemte et engere Udvalg af Poeter. Det forholdt sig

med den poetiske Baad som med de andre Baade. Den førte Flaget og var besat af dem, der havde leiet den; Enhver, der vilde, kunde slutte sig til den. — Jeg har iøvrigt besøgt Thorvaldsen og blev meget venligt modtaget af ham. Han laae paa Sofaen, da han havde stødt sin Fod. Angaaende en deilig Silkeslobrok, han havde paa, og som Fru Bügel har sendt ham, fortæller man, at han, for at takke for den, besluttede strax at besøge hende, som han kjendte fra Rom. Men Tjeneren viiste ham hen til Fru Bülow. Her blev man meget allarmeret, da Thorvaldsen pludselig lod sig melde, og endnu mere allarmeret, da han, istedetfor at tale om Alexandertoget og Jason, talte om en Slobrok.

Tusinde Hilsener fra mig og Svoger til
Din Kone og Dine Børn.

Din Henrik Hertz.

Fra S. HERTZ til H. HERTZ.

Weile d. 27de Juli 1839.

Dine »Stemninger og Tilstande«¹⁶⁾, kjære Henrik, har jeg læst med megen Fornøielse. —
— Du har isandhed med megen Kunst forenet de forskjellige Traade, hvoraf Historien er sammenslynget; der er en vis Ro udbredt over

denne simple Fortælling, der ofte har mindet mig om Goethes Wilhelm Meister. Din Skildring af de to Familier og af det sluttede Bord have især interesseret mig; jeg syntes det var Folk, jeg engang har kjendt. Ved Mathilde og hendes forladte Tilstand har jeg ofte tænkt paa vor Thea i hendes mindre heldige Dage, og ved Henriette — dog jeg tør ikke sige Alt, hvad jeg tænker — forekom det mig, Du har fortalt en Part af Din egen Historie. Maaskee jeg feiler. — Men hvad vil Kjøbenhavnsposten og dens Tilhængere sige til Dine Angreb? Det undrer mig meget, at den hidindtil har været taus. Kjøbenhavnspostens Maade at skrive paa har ogsaa længe mishaget, eller rettere sagt, indigneret mig; men jeg kan dog ikke nægte, at de Misbrug af Myndigheden, den revser, hæves ikke ved skaansom, delicat Berøring; de trænge sandelig til en skrap Børste, og det er kun med Nød og Neppe, at denne kan trænge igjennem. Jo fjernere man lever fra Regjeringens Midtpunkt, jo mere vil man komme til at erkjende det. De Klager, der reise sig fra alle Kanter, ere ikke altid ugrundede. Saares nu og da en Uskyldig, vil der dog snart fremstaae en Talsmand, der læger Saaret, og Sandheden vil dog omsider seire. — — — Hvad Du siger om Majselskaberne¹⁷⁾ tør jeg ikke yttre mig om, efter-

som Din Hr. Broder er en stor Liebhaber af disse Selskaber; det er det Eneste, jeg glæder mig ved og deltager i her i Byen. Et saadant Selskabs Udskeielser ynder jeg naturligvis ikke; men at forebygge disse, synes jeg bør være Præsidentens Pligt. At de, rigtigt ledede, kunne bidrage til at »vække Almeenaanden«, kan der ingen Tvivl være om. Idetmindste ville de, om man end betvivler dette, i Tidens Løb nærme de forskjellige Stænder til hinanden. Det gamle Trællesind skal dog engang forsvinde; den gamle, væmmelige Respect for uniformerede Dummerhoveder, der med fornem Ringeagt see ned paa den flittige Borger. — — Endnu engang Tak for Din Bog. Din hengivne Broder

S. Hertz.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kbhvn. d. 3de Aug. 1839.

Kjære Broder. Det har glædet mig meget, at min Bog, som jeg har seet af dit Brev, har gjort et behageligt Indtryk paa Dig. Det er mig altid overmaade kjært, naar det, jeg skriver, behager Dig, og jeg kan ikke vente, det skal skee hver Gang, jeg sender et Arbeid ud i Verden. Men det har især været mig kjært ved denne Bog, der nu i henved 6 Aar har hængt

H. Hertz.

sammen med mig, og dog nu, paa Grund af sin politiske Polemik, let kan vække Uvillie mod mig og derved mod hele Bogen, af hvilken hiin dog kun er en underordnet Part. Det er mig derfor saa meget mere kjærkomment, at Du har taget Hensyn til Bogen som Heelhed, og at den som saadan har »tiltalt« Dig. —

Her i Byen har den, efter Eens Udsagn, fundet Læsere, der »hæve den til Skyerne«, og Andre, der helst ikke levnede den Ære for 4 Skilling. Du begriber vel, hvem de sidste Læsere ere. Dens politiske Polemik har overrasket Folk meget, da man aldeles ikke ventede det, og Kjøbenhavnsposten for Øieblikket er uden Forsvarere. (David er i England, Gjødvad skal reise, og Orla Lehmann finder det nok ikke beqvemt at indlade sig paa en dybtgaaende Undersøgelse af hans politiske Liv.) Alle vore politiske Blade have derfor formeligen besluttet, at de ikke ville anmelde og omtale Bogen, og Grunden dertil angive de er den, at de ikke ville skaffe den mere Afsætning og Celebritet ved at skrive mod den. Relata refero. Er det sandt, da viser det en slet Sag. I al Fald er det uforklarligt, at de, der saa ofte have klaget over deres Modstanderes fornemme Taushed og ønsket en aaben Modstand, nu krybe i Skjul. Man er her i Byen virkelig næsten

mere forbauset over denne almindelige Taushed hos Folk, der ellers have Grovheder paa rede Haand, end over selve Angrebet. —

Angaaende Dine Formodninger om Forbilledet til en og anden Charakter, da kan jeg sige med Goethe (i Eckermanns Bog*), at jeg Intet har skildret, der ikke grundede sig i Virkeligheden paa een eller anden Maade, men Intet, der gjengav denne aldeles eller skyldte denne hele sin Tilværelse. Qvoad Maiselskaberne, da har jeg [med Fliid kun talt om de kjøbenhavnske; thi jeg troer, at mine værste Ankeposter ikke gjælde dem i Provindserne.

— — — Lev nu vel og lad os snart høre fra Jer.

Din H. Hertz.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kbhvn. d. 24de Sept. 1839.

Kjære Broder. — — Goldschmidt, der udgiver Sjællandsposten, er en lille næsvis Studiosus paa 21 Aar, der imidlertid dog troer, at jeg ikke kan have den Kundskab til de sidste 6, 8 Aars Begivenheder herhjemme som han, der omtrent kunde være 12 à 13 Aar, da

*) E: Gespräche mit Goethe.

Anordningen om Stænderne udkom. Her har Ingen brudt sig om hans Skriverier. — De kjøbenhavnske Blade have nu, som Du vel veed, efter bedste Evne søgt at sværte Bogen*), dog saaledes, at Kjøbenhavnsposten ogsaa river ned paa Novellestoffet deri, dens Morgenpost derimod »har Beundring« derfor. Det bedste ved det Hele er, at Bogen imidlertid er solgt ud, og at det nye Oplag, hvorpaa der allerede er trykt i 3 Uger, kommer ud om kort Tid. Hvad der hidtil har været skrevet imod den, har enten været for intetsigende eller for løgnagtigt til, at jeg for min Part kunde indlade mig derpaa. Bogen maa nu see til at virke saa meget, den formaaer. — —

Apropos. Jeg har en Erindring om en Beretning fra min Barndom, at Byen var illumineret, da min Moder laae i Barselseng med mig, ja at der endog stod Lys i Vinduerne i selve Værelset, hvor hun laae, — alt naturligvis ikke for min Skyld, men fordi Kronprindsen (vor nu afdøde Konge) omtrent samtidigt fik en Søn; fremdeles, at hans Kone og vor Moder havde Gjordemoder tilfælleds. Er der Noget om Alt dette? Fremdeles, er det sandt, at i min store Sygdom i mit 4de Aar (hvor Winsløw¹⁸) gik til mig) Ingen vilde operere de farlige

*) Stemninger og Tilstande.

Geschwörer, jeg havde paa Halsen, indtil en Læge (hvem? Steebuss?), der i beruset Tilstand kom fra et Selskab, opererede mig, og i den Tanke, jeg umuligt kunde overleve Operationen, strax rendte sin Vei og overlod mig i min Moders og gamle Tantes Hænder? Hvad er der sandt af Alt dette?

Din H. Hertz.

Fra S. HERTZ til H. HERTZ.

Weile d. 11te Marts 1840.

— — At Byen var illumineret, veed jeg ikke (veed Du Din Fødsels-Dag og Aar, kan Du let læse Dig det til i Datidens Aviser). At Enkedronningen og sal. Moder havde Gjorde-moder (en tyk Madam Lydiche) tilfældes, har jeg ofte hørt omtale; jeg erindrer Konen endnu. Feiler jeg ikke, saa havde Enkedronningen endog sagt til hende, at hun endelig maatte gaae hen til os, da Moder behøvede hendes Hjælp. — I Din Sygdom — Skarlagensfeber — (det var vel i Dit 4de Aar) havde Du to Bylder, een paa hver Side af Halsen: Etatsraad Winsløw opererede dem. Hans Amanuensis heed Steebuss, men han havde ikke Noget med Operationen at gjøre. Du sammenblander dette med en anden Historie. Du fik i Sygdommen en meget stærk Diarrhoe. Under denne sendte

vi Bud efter Winsløw (der kom 2, 3 Gange om Dagen til Dig), men — jeg troer, det var om Aftenen — han var i Selskab, maaskee udenfor Byen, og kunde saaledes ikke komme. I hans Sted kom nu Stebuss, med en lille Perial, men uagtet denne ordinerede han en hvid Mixtur, der reddede Dig. Jeg formoder, Du vil fortælle Dit Levned, og vil tilføie, at Du var stærkt afkræftet af denne Sygdom og havde længe ligget uden at tale. Jeg erindrer det endnu som idag; jeg stod ved din Seng; jeg troer, Solen skinnede ind paa den, da sagde Du med Eet, efter længere Tids Taushed: »Jeg har fanget en Flue!« og viste mig den. Det var nok en mat Flue, der krøb paa Overdynens Lagen. Jeg veed endnu, hvor glad jeg blev ved at høre det Par Ord af Dig, — og det er dog saa mange Aar siden. Jeg var iøvrigt ogsaa Patient paa samme Tid, havde vel ogsaa Skarlagensfeber, men gik oppe med den. — Arbejder Du paa Dit Levned, da har Du i mig et Archiv, hvor de fleeste af Datidens Krøniker ligge gjemte. Jeg erindrer endnu de ubetydeligste Omstændigheder. — —

Min Kone beder mig hilse Dig.

Din S. Hertz.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kbhvn. d. 14. Marts 1840.

— — Hvorfor er det ikke godt at boe høit?*) Fordi Luften er finere? Eller for Risikoen i Ildebrands-Tilfælde? Hvis Du har meent det sidste, da vil jeg svare Dig det Samme, jeg, da jeg flyttede ind i mit forrige Logis, svarede salig Poul Møller, der heller ikke kunde lide at boe høit af den Grund. »Begynder Ilden paa Loftet«, sagde jeg, »er jeg den nærmeste til at mærke den og kan snarest hytte mig. Begynder den i Kjælderen, da lader man denne brænde ned, Huset kommer da til at staae paa Stuen, 1ste Sal bliver Stue, og jeg paa 3die Sal befinder mig paa 2den. Lader man nu ogsaa Stuen, 1ste og 2den Sal brænde, saa bliver min 3die Sal tilsidst Stue, og derfra kan man let springe ud«. Spøg tilside, saa er det i Ildebrands-Tilfælde slemt at boe saa høit. Men jeg stoler paa, at jeg her ligesom paa det forrige Sted har to Trappegange at frelse mig ad, ja jeg troer, at her i Huset endog er tre. Forøvrigt er det modernt i Kjøbenhavn at boe høit. Søster Sara boer paa 3die Sal, B. T. og

*) Sylv. Hertz havde i et foregaaende, i denne Samling ikke medtaget Brev undret sig over, at H. H. havde lejet Værelser paa en 3die Sal.

J. J. ligeledes, H. J. paa Kongens Nytorv har i mange Aar boet paa 3die Sal; og kun simple Folk boe i Kjælderens.

— — Paa mit Levned skriver jeg just ikke; men jeg er i denne Tid anmodet af Mølbech om at levere ham Notitser desangaaende til hans Anthologie, og saa maa jeg dog see til at stoppe Munden paa ham med Noget.

Hvad jeg nu ønsker Underretning om, er følgende: Havde jeg ikke en Amme, der drak, og der engang kom fuld hjem med mig, ledsaget af Gadedrenge? Har vor sal. Fader¹⁹⁾ ikke udmærket sig ved at kjøre om med Brød til billig Priis? Var det ikke ved Kjøbenhavns Ildebrand? Blev han ikke takket derfor i Aviserne? Holdt Moder til sine 2 Ovne ikke 14 Svende og Drenge, alle Mechlenborgere eller Holstenere? Kjøbte vor ældste Broder sin Bagergaard 1806, og var han ikke næsten fra sine Sandser over sin ødelagte Eiendom? — — — Naar begyndte Du at læse med mig? Kan Du erindre, at Du engang foresatte mig en Opgave, som jeg besvarede i en lille Comoedie med indflettede Sange, om hvilke sidste Du paastod, de vare — stjaalne?

Det er iøvrigt snurrigt, at i disse Dage, mens jeg netop nedskrev mine Erindringer om mine første Forsøg i Poesien, kom en gammel

Bekjendt Marcus Mechanicus eller Melchior, som jeg ikke har talt med i mange Aar, op til mig og reciterede uopfordret et lille Digt, som jeg skal have skrevet i mit 10de eller 11te Aar; det var til en Fødselsdag, temmeligt tørt, men meget anstændigt. Jeg troer dog ikke, at jeg har skrevet Noget, før jeg kom ind i Latinsk Skole. Men jeg antog altid om mig selv, at jeg kunde, naar jeg vilde.

Hvad Du ogsaa kunde glæde mig ved, var en Skizze af Klosterstræde-Livet, ikke blot de Schultziske og andre Sange, som Du, Søster Rikke og Meyer sang, men Lidt om vort Familie-Liv, Svendenes (Carl Blums, Johan David Fabers etc.) Bedrifter, Fætters, sal. Hertz's, Liepmanns dito etc. Ak Gud, Liepmann! Han var for en Maanedes Tid siden oppe hos mig for at bede mig gjøre en lille Collect for ham. Han vilde vel egentlig kun, at jeg skulde give ham Noget, og det gjorde jeg. Sic transit gloria mundi!*)

*) I et andet Brev staar: Jeg kan endnu tydeligt erindre eller bilder mig ind at kunne det, at Johan David Faber efter at have seet Johanne Montfaucon opføres, agerede Scener deraf i Bageriet i Klosterstræde, slog ud med Armene og gebærdede sig meget tragisk. Nu ere vel de fleste af Bageriets Koryfæer døde. Helst gad jeg engang seet Carl Blum, der om Sommer-

At Din Kone efter Nedkomsten er saa rask, glæder os Alle. Hun hilses mange Gange fra os Alle. Naar Wille ikke snart skriver et Brev til sin Onkel i Kjøbenhavn, saa er Fanden løs.

Din Henrik Hertz.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kbhvn. d. 10de Juli 1841.

Det gjør mig ondt, at Du ikke har læst mit Stykke*). Af de modsigende eller intetsigende Beretninger i Bladene skal Du ikke blive meget klog. Jeg tvivler om, at jeg nogensinde igjen vil skrive til en Festlighed. Den er altfor ugunstig for et nyt Stykke. For ikke at tale om, at man under Udarbeidelsen ikke har fuldt saa frie Hænder som ellers — thi noget Hensyn til Festens Betydning maa der altid tages — lider man endnu af den Ubehagelighed, at der den første Aften ingen offentlig Menings-Yttring tør finde Sted. Baade Publicum og Bladene vide derfor hverken ud eller ind.

aftenerne spillede i Skjorteærmer Violin for Tøsene i Nabolavet. Kjøbenhavn, eller i det mindste den Deel deraf, hvor vi boede, maa dengang have haft et ganske andet Udseende end nu — eller et slettere Politi..

*) Svanehammen. Festspil ved Kronpr. Fred.s Formæling

En Deel forvirrede Domme, der mangle det sædvanlige Støttepunkt i det nærværende Publicums Bifald eller Mishag, løbe omkring efter denne første Aften, paa hvilken, især denne Gang, Tilskuerne have travlt nok med at betragte de kgl. Personer, deres Pynt osv. Da nu mit Stykke gik den anden Aften, vidste man virkeligt saa Lidet, at selv nogle af mine Venner tilstod mig, at de hiin Aften ikke havde fundet deres Forventninger tilfredsstillende; men tilføiede, at den almindelige Stilhed under hele Stykket, det fornemme, stive, diplomatiske Publicum ogsaa havde stemt dem ilde. Jeg var derfor selv nærved at være urolig, skjøndt Alle, der havde læst det eller hørt det oplæse, havde dømt saa gunstigt om det. Imidlertid gik jeg derhen og indtog min Plads i Forfatter-Skabet som sædvanligt; og fortrød det ikke. Bifaldet var — hvad jeg udtrykkeligt maa bemærke, da paa Berl. Tidende nær, alle vore andre Blade lumpent nok have fortiet det — heelt igjennem, hvor der blot var Anledning dertil, som ogsaa ved Tæppets Fald saaledes, at jeg ikke kunde ønske mere. Naar saaledes det Fæ Levin (thi han er, hvad jeg nu, efter 2 Maaneders Plage af hans lange og idelige Besøg har fundet, til daglig Brug det største Vrøvlehoved, jeg kjen- der), naar han i Dagens Feuilleton siger om

hele Forestillingen, at den ikke var vellykket, saa burde han have undtaget mit Stykke, der notorisk gjorde stor Lykke. — Efter denne 2den Forestilling har nu Stykket med Eet faaet stort Renommée i Publicum.

I forrige Uge blev jeg tilligemed Heiberg, Weyse, Frøhlich, Rung, Taglioni, Hetsch og Løwenskjold tilsagt i Kongens Forgemak — blev indkaldt til ham i hans Kabinet, hvor han laae paa en Sopha, og fik Presenter. I mit Lod faldt en massiv Gulddaase med et Landskab i Emaille, af Værdie 150 Specier, i Grunden et altfor stort Galanterie, da jeg faaer Honorar for Stykket. Hs. Maj. var meget venlig og naadig og sagde meget Smukt om mit Stykke, som han fandt »saa poetisk«. — Gulddaasen maa jeg nok lade forsølve, da den ikke er indrettet til at bruge — i det mindste vil en saa simpel Person, som jeg tage sig underlig ud med en saa pragtfuld Daase. — — Din hengivne
Henrik Hertz.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ'S Hustru.

Kbhvn. d. 8de Febr. 1844.

Kjære Svigerinde. Det er en stor Skam, at jeg endnu ikke har besvaret Deres kjære Brev og takket Dem for Nytaars Gratulationen.

Men jeg har i de sidste 2, 3 Maaneder været saa overlæst med tildeels meget forskjellige Forretninger, at jeg aldrig fandt mig selv i den rolige, behagelige Stemning, hvori man bør befinde sig, naar man vil underholde sig med sin kjære Broderkone. Uro, Hastværk og Forstyrrelse giver Livet nok af, og De har vel ogsaa Deres Part af disse Plageaander. Dermed ønskede jeg altsaa ikke at opvarte Dem. Men det er først nu, at jeg er kommet saaledes til Ro, at jeg med Anstændighed kan tænke paa at skrive til mine Venner.

»Hvormed har han da saa travlt?« — Som sagt med de forskjelligste Ting. Men at opregne dem, er umuligt, selv om man havde Justitsraad Molbechs Lærdom og Fliid. Kun som Prøve eller Mundsmag vil jeg anføre et Par af alle disse Forretninger. Først har jeg da skrevet et stort 3 Acts Skuespil, kaldet »Prindsens Formæling« (Amanda), der er antaget for en 14 Dage siden og vel bliver opført i denne Saison. Rigtignok er dette Skuespil ikke ganske skrevet i omtalte Tid, men er for en Deel ældre, men jeg har dog i den sidste Tid havt Meget at gjøre dermed. — Dernæst har jeg aldeles omarbejdet og skrevet en ny Act til en Opera »Tordenskjold i Dynekilen«, som i Originalen (Tydsk, Forfatteren var nok en Flensburger)

var aldeles ubrugbar. Men den var nu engang componeret (af Hr. Siegfried Salomon), og Directionen ønskede, at jeg skulde paatage mig Omarbeidelsen. Dette Arbeide har uden Overdrivelse taget mig ligesaa megen Tid som to originale Skuespil, og ikke været saa morsomt — for ikke at tale om, at jeg rimeligviis ikke faaer megen Glæde deraf. Fremdeles har jeg maattet sidde for Em. Bärentzen, der vil have mit Portrait til Pantheon. Dette Arbeide har vel ikke taget saa megen Tid op, men det er angribende; thi det er grumme kjedeligt — især da jeg ikke har Tillid til, at der kommer Noget ud af det. Mit forrige Portrait i Holst's Nyt-aarsgave har ordentligt givet mig Skræk for at lade mig portrætter. Skulde imidlertid dette Portrait falde ordentligt ud, da skal jeg tage mig den Frihed at sende min kjære Svigerinde et Exemplar deraf; men ellers ikke.

Naar De nu til disse Forretninger lægger, at man daglig skal barbere sig, klæde sig paa og af, spise Frokost, Middagsmad og til Aften, gaae sig en Tour, holde lidt Skridt med de kgl. Skuespil, saa vil De troe mig, naar jeg forsikkrer, at de mange Herligheder i Kjøbenhavn, der i Provindserne tage sig saa tillokkende ud — Tivoli, Bazaren, Italienerne, Beriderne, Panoramaer, optiske Illusioner osv. osv. — enten slet ikke

eller kun meget Lidet have været til for mig. Hvad alt Sligt angaaer, da er det meget bedre at være langt fra Kjøbenhavn; thi saa nyder man disse Rariteter i det mindste i Phantasien og har Længsel derefter. Var De og min Broder her, vilde De maaske ikke reise Dem for den Sags Skyld — at sige, naar De først var hjemmevant her. Vi have haft saa mange Violin-Virtuoser her i den sidste Tid, at jeg ordentligt synes, man trækker Veiret friere, naar de vel ere borte.

Bliv nu ikke vred over al den Passiar. Nu takker jeg Dem endnu engang for Deres kjære Brev samt beder Dem hilse alle Deres Smaa.

Deres hengivne Svoger
Henrik Hertz.

Fra S. HERTZ. til H. HERTZ.

Weile d. 27de Okt. 1844.

Min kjære Henrik. »Tandem venisti!« siger Du nok ved at see min gamle Haandskrivt. Du har Ret, min Skrivelyst er tildeels sløvet, deels har jeg saameget Andet at tage vare paa, at jeg maa indskrænke mit Skriveri til de nødvendigste Forretningsbreve. Heller ikke er det, jeg har at melde, Postpengene værd, ja neppe værd at læse. Hvad forefalder her? Lutter Bagateller,

som jeg ikke gider høre, end mindre gjentage. Dog, dennegang har jeg dog Noget at skrive om. Først min Tak for 2den Deel af Dine lyriske og dramatiske Digte. Førend jeg modtog den, havde jeg alt læst Perspektivkassen. Mine Børn, de to ældste, Wilhelm og Rikke, kunne alt Din Perspektivkasse udenad. Jeg hørte dem recitere den forleden Morgen i Sengen. De ere begge store Liebhavere af Vers — naturligviis efter deres Onkel. Ogsaa min lille Henrik har alt for et Par Aar siden kunnet recitere Følgende:

Jeg hedder Henrik Suurkaal og er en lille Dreng,
 Og naar jeg er søvnig, saa gaaer jeg i min Seng.
 Min Fader holder af mig, min Mo'er gjør ligesaa,
 De gi'er mig Sko og Strømper og Skjorter bittesmaa.

— — Aa ja, Triers*) gjorde et yderst behageligt Indtryk paa mig. Hvor glad var jeg ved at see Sophie igjen og Fylla, disse Minder fra min Ungdoms lykkeligste Dage. Det var med en egen Følelse, jeg den Morgen gik hen til Gjæstgivergaarden, op ad den steile Trappe og bankede paa Døren. Min hele Ungdom, vidste jeg, var derinde. Hvordan seer Sophie

*) Lægen Seligmann Trier, Overmedic. paa Fred. Hosp. Han og hans Familie havde gjort et Besøg i Veile.

ud? var min stadige Tanke; hvordan vil man modtage Dig? — Jeg traadte ind. Den vakkre, rosenfarvede Pige med det kastaniebrune, nedbølgende Haar — saaledes som hun ofte havde siddet ved min Side — stod nu for mig som en lille, fyldig, häusliches Mütterchen — riig for mig paa gamle, kjære Minder. De tog meget glade imod mig. Jeg gjorde kort derefter en lille Tour med dem udenfor Byen og introducere dem derpaa i min Familie.

Igjen tilbage til Din Bog. Smaadigtene ere mig bekjendte fra Bladene; det glæder mig, at Du har skrevet et Digt i Oehlenschlägers Album. Aarstiderne har jeg, troer jeg, i sin Tid læst i Folkekalenderen. Slige Poemer lykkes Dig særdeles godt. Jeg havde gjerne sagt Dig yderligere min Mening om Bogen; men nu da jeg igjen tager fat paa Brevet, som min Kones Kalden til Bords standsede, er jeg imidlertid bleven belemret med et Stykke Æblekage, der spender mari min Mave som en Tromme. — — I Leiren ved Hedensted var jeg Kongens Fødselsdag, og kjedede mig ret godt. Nathansons Relation i Berl. Tid. laborerer af Usandhed. Et Par Esquadroner begyndte med et høit Hurra; men det blev efterhaanden mattere og mattere. Folket ∴ Tilskuerne aabnede ikke

deres Mund. I det Hele var »Leiren« ikke andet, end en lille Mønstring paa Nørrefælled.

Min Kone og Børnene hilse Dig mange Gange.

Din S. Hertz.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kbhvn. d. 2den Novbr. 1844.

Min kjære Sylvester. Jeg udbrød ganske rigtigt ved Modtagelsen af Dit Brev: Tarde venisti! Men Du kan svare mig: Attamen veni! og Dit Komme, det vil sige Dit Brev, var mig saare kjærkomment, saa har jeg let ved at slaae en Streg over Din lange Taushed. Sandt er det, at man i en vis Alder taber al Lyst til at skrive Breve, især naar Skriveri aparte hører til Ens Forretninger, og man ved disse har Leilighed nok til skriftligt at give sine Tanker, eller hvad man bevæges af, Luft. Fruentimmer, hvis Skriveri kun er indskrænket til Breve, have derfor godt ved at være udmærkede og utrættelige Correspondenter. — Imidlertid har jeg i den sidste Tid sporet ligesom en fornyet Lyst til Brevskrivning. Jeg bemærker dette, for at Du, hvis Du ogsaa nok saa ofte glædede mig med Brev, ikke skal befrygte, at mit Svar udebliver.

Siig ikke, at det, Du har at melde, er neppe Postpengene værd. Husk paa, at Du skriver til Din nærmeste Slægt, og at alle Efterretninger om Dig selv, Din Kone, Børn og hele Dit huuslige Liv, er os, der desværre ere skilte saa langt fra Jer, saa kjære, at vi vel undertiden betalte dem med dobbelte Postpenge. Og derfor priser jeg Dit sidste Brev; det sætter mig ind i Din lille Huusholdning og bringer mig til at sympathisere med saa Meget, der angaaer Jer Alle og Dig i Særdeleshed. Sophies og Fyllas Besøg, kan jeg vel tænke mig, har været betydningsfuldt for Dig, og det er virkelig længe siden, at nogle Ord have grebet mig saa meget som Din Yttring angaaende Dine Følelser, da Du stod udenfor deres Værelse i Værtshuset. »Jeg vidste, min hele Ungdom var derinde!« — thi ogsaa jeg har undertiden staaet udenfor en Dør, hvor jeg vidste, min Ungdom var inde, og har med et lille Suk maattet bekjende, at den imidlertid var bleven — ældre. Men det er en Trøst, naar man ikke føler sig gammel, og at Aarene igrunden først seent berøve os Hjertets Ungdom; og i dette Tilfælde troer jeg, baade Du og jeg lykkeligvis ere. Jeg kan endnu, naar det skal være, forelske mig i et Skjørt, en lille Fod, en hvid Haand, for ikke at tale

om en mild Mund og venlige Øjne. Er det ikke Alt, hvad man kan forlange?

— — Af Ludvigs*) indeslattede Brev vil Du see, at det er gaaet ham særdeles godt til hans Examen. Den smukke Present, I have sendt ham, kunde aldrig komme mere tilpas; thi rigtig nok har jeg givet ham Lov til at gaae med min Hamborger-Makintosh; men til Vinter var den neppe varm nok for det unge Blod. Iøvrigt har ogsaa jeg søgt at hjælpe paa hans Studenter-Udstyr med en pæn sort Examenskjole. En Uniformskjole har han for det Første laant. Erindr Du, hvorledes jeg saae ud i Din Uniformskjole og med den skrækkelige høie Chacot, der faldt mig ned i Nakken, samt med gule Nankinspermissioner, da jeg ingen hvide havde. Generalen blev saa forskrækket over Nankin'et, at jeg hele den Sommer ikke blev tilsagt; Du og jeg laae dengang i Slotskroen. Ak de gyldne Dage! maa jeg udbryde med Dig; de sorgløse Dage! saa fulde af Haabet om en riig Fremtid — uagtet jeg ofte ikke havde en Skilling i Lommen.

Awerst — nu maa jeg slutte. Lev nu vel og hils alle Dine venligst fra

Din Henrik Hertz.

*) Hertz's Søstersøn, der havde taget Artium paa den Tid.

Fra H. HERTZ til S. HERTZ.

Kbhvn. d. 15de April 1845.

Kjære Sylvester. Vor Correspondance gaaer reent istaae. Nu havde jeg dog i det forrige Aars Slutning, da Posten gik lidt mere levende mellem os, besluttet, at jeg i det Mindste vilde gjøre, hvad jeg kunde, for at holde Liv i vor Brevvexling. Men i denne lange og strenge Vinter har jeg havt Meget at tage vare og tænke paa; ofte, naar jeg vilde skrive, tabte jeg Lysten ved den Tanke, at mit Brev maa-skee maatte ligge flere Uger i Corsøer eller paa Sprogø. Nu er Vinterens Strengthed, haaber jeg, endt, jeg selv har ret god Tid, og nu vil jeg omsider see til ved et Brev at lokke Dig til at svare mig, og bl. a. underrette os om, hvorledes Du og Dine have havt det i denne Vinter, hvordan det gaaer med Dit Helbred, hvor høit Vandet er steget i Weilebyes Gader, jeg vil haabe, at det ikke har viist sig andens-tds end i Rendestenen.

I det Brev, Du sidst sendte mig, bragte Du mig en Deel broderlige Ønsker. Af disse ere i det Mindste nogle gaaede i Opfyldelse, og dette er den nærmeste Anledning til, at jeg netop skriver idag. Du har ofte bebreidet mig, at jeg saa seent gav Dig Underretning om mine nye Arbeider. Men det kan ikke godt være

anderledes. Naar man ikke i Utide vil have en Sag ud blandt Publicum, er det misligt at betro sig til et Brev, der altid kan forkomme. Denne Gang, da min Hemmelighed er paa Veie med at aabenbares, skal Du dog nogle Dage inden andre Godtfolk gjøres deelagtig i den. Du har maaskee allerede gjættet, at jeg sigter til mit Forfatterskab af Kong Renée's Datter, der, som Du vel af vore Blade har seet, gjør i denne Tid stor Opsigt og, skjøndt det vistnok er skrevet for den finere Portion, dog behager alle Classer af Tilskuere. Af forskjellige Grunde, dog meest fordi jeg antog, at et Stykke, hvis Idee er saa ny og usædvanlig paa Scenen, var tjent med at virke aldeles ublandet af hvilken-somhelst Forfatter-Personlighed, har jeg ladet dette Drama gaae anonym over Scenen, men jeg har dog ikke vundet Andet derved, end at Alle uden Undtagelse erklære, at det maa være af mig, og endog i den Forvisning mundtligt og skriftligt aflægge mig Taksigelser. Derfor agter jeg ogsaa om et Par Dage, naar Stykket, der nu er under Pressen, kan være nær ved at publiceres, med det Samme at navngive mig. Saalænge kan Du vel ogsaa holde denne Hemmelighed for Dig selv. Hvis jeg i dette Stykke (hvor der er en blind Pige, der selv ikke veed, at hun er blind eller at der gives

Mennesker, der besidde en Sands, hun mangler) har vovet Meget, saa er til Gjengjæld Indtrykket deraf, upaatvivleligt for en stor Deel ved Fru Heibergs mesterlige Fremstilling, ubeskriveligt. Den ene Act, hvoraf det bestaaer, varer næsten 7 Qvarteer, men høres med den meest spendte Opmærksomhed. Jeg vil haabe, snart at kunne sende Dig et Exemplar, og glæder mig da til at høre Din Dom derover.

— — Hvis dette Brev skal bort idag, maa jeg nu slutte, idet jeg bringer Dig, Din Kone og Børn mange Hilsener fra os Alle. Skriv nu endelig snart, og et muntert Brev som det sidste.

Din Henrik Hertz.

Fra S. HERTZ til H. HERTZ.

Weile d. 26de Marts 1848.

Hvad siger Du, Borger Henrik? Hvilken Bevægelse, hvilket Røre, hvilken Kamp i Verden! Hvilke straalende Bedrivter og hvilken nedbøiet, krybende Ydmyghed! Paa Alt vendes op og ned. Konger blive Borgere og Borgere Konger. Det fordunkler alle Fortidens Bedrivter. Alle begeistres, Alle gennemglødes af den store Idee, der nu gennemflyver Verden. Friheden har søndertraadt Trældommens Slange; den ligger

nu i Støvet i sit sidste Aandedræt. Frihed og Lighed — det er det herlige Løsen!

Min Kone, der altid var et meget fredeligt Menneske, er nu ligesaa begeistret som jeg. Hver ny dansk eller tydsk Avis bringer os en Festdag. Hun har udgydt flere Taarer ved de glimrende Bedrivter, Folket har viist. Var jeg ung endnu, jeg holdt det ikke ud i denne trange By. Over til Kjøbenhavn, en Riffel paa Nakken og afsted! Du troer maaskee ikke, at der ligger en Pistol paa mit Bord, mens jeg skriver dette? Enhver maa nu ruste sig til Kamp! Ogsaa mine Børn, saa smaae de ere, høre med Opmærksomhed paa mig, naar jeg læser Aviserne — den skjønne Daad har ogsaa berørt dem.

Hvordan lever Borger Cohen, Borger Ludvig og Borger Julius?*) Gjøre de Krigstjeneste? Det vil jeg haabe. Her tænker man kun paa Vaaben. Borgerinde Sara er vel ængstelig; men lad hende tænke paa Qvinderne i Berlin, der reiste Barricader og støbte Kugler til deres Mænd. Det havde jeg ikke tænkt om Nutidens Preusser.

Men, Borger Henrik, hvorledes gaaer det med Dine Skuespil? Det glæder mig, at Ninon havde Publicums Bifald; om det andet har jeg

*) Hertz's Søster Saras Mand og Sønner.

Intet læst; men der gives maaskee slet ingen Forestillinger. Spyd og Skjold forjage Muserne.

Det er ellers mærkeligt, Borger Henrik, at Du i hele denne bevægede Tid ikke har betænkt din Broder med et eneste Ord. Jeg kan ikke forklare mig denne Taushed. Jeg lod en gang en Vittighed om en galen Poet gaae igjen i min Avis, og siden den Tid tør man ikke tilskrive mig andet end »uskadelige« Bagateller. Hart gebüszet.

— — Apropos, bed Borger Ludvig, at han for mig gaaer hen til Borger Eibe i Løvstrædet og spørger ham, hvorfor han ikke sender mig det udkomne Hefte af Borger Liunges Scener af den franske Revolution? Gjør han Vrøvl, saa bed Borger Ludvig sige det til Liunge selv.

Min Hustru og mine Børn hilse mange Gange. Lev vel, Borger Henrik, og hav os kjær.

Borger S. Hertz.

Fra S. HERTZ til H. HERTZ.

Weile 3die April 1850.

Ei, kjære Broder! est Du nu ogsaa kommen paa »Kjærlighedens Veie«. Det kan jeg lide. Nu seer jeg, at Du er en ægte Hertz. Hidindtil har Du besunget den deilige Guldfugl;

nu har Du endelig fanget den. Jeg gratulerer Dig til Din Fangst, eller med andre Ord, jeg ønsker Dig tillykke med Din vistnok vakkre Kjæreste. Hvor kan hun være andet end vakker, da hun er valgt af en Mand, der er Fader til saa mange smukke Damer; naturligvis mener jeg Dine poetiske.

Liebe ist das Leben des Lebens, siger den fortræffelige Weber. Det glæder mig, at Du nu ogsaa er kommen til den Erkjendelse. Du est Poet, min kjære Broder, Du har skrevet Meget om Kjærlighed, har skabt en Mængde poetiske Situationer; men Alt det var kun Theorie, eller, om Du vil, en aandelig Anskuelse; nu est Du bleven en Practicus; nu vil Du med Guds Hjælp sande Goethes Ord: Grün ist des Lebens goldner Baum. Det eenlige Liv duer ikke, det har jeg min Tro altid sagt.

Men fortæl mig, hvorledes det er gaaet til. Du leer vel, ikke sandt? Ah! fortæl det paa Vers; paa Vers kunne Folk af Faget fortælle saa Meget.

Nu har Du vel travlt med at sætte Bo? Hvor morsomt er det mig, naar jeg forestiller mig, at min Hr. Broder, der hidindtil har samlet Guldkorn paa Parnasset, nu skal samle paa jordiske Potter og Pander; thi dem tør man ikke savne i en Huusholdning. Det har ofte,

kan Du troe, sat mig Fluer i Hovedet, og ofte har jeg maattet høre ilde for det, naar jeg var ligegyldig eller maaskee endogsaa loe, naar slige vasa necessaria skulde anskaffes. Og deri ligner vist min Hr. Broder mig.

Jeg seer, at min Cecilie, der entre nous skriver i meget skjæve Linier, melder Dig, at jeg maaskee kommer til Kjøbenhavn. Det er meget uvist; thi jeg skranter desværre ofte. Nu vilde det være mig dobbelt kjært at komme over til Eder. Jeg fik da at see, om Du virkeligt besidder den Smag, jeg hidindtil har tiltroet Dig; jeg tvivler ikke derom.

Lev vel, kjære Henrik! Din Kjæreste skal jeg selv hilse paa.

Din hengivne Broder .

S. Hertz.

II. Brevvexling mellem Hertz og P. V. Jacobsen.²⁰⁾

Fra HERTZ.

Torsdag 24. Marts 1831.

Kjære Jacobsen. Emma gik ikke i Mandags paa Grund af Frydendahls Upasselighed, hvis Aarsag jeg kun har Lidet at berette. — Lad mig endeligt vide, naar Du af Din Examens- og Cancellie-Syndflod er dukket saa meget iveiret, at der i det Mindste er een tør Plet paa Dig, hvorpaa jeg kan lande, med andre Ord, hvilken Dag og hvad Tid paa denne jeg kan besøge Dig. — Jeg var i Tirsdags henne og saae Amors Geniestreger, der til min Fornøielse blev givet for godt Huus. Som man siden fortalte mig, antog de Studenter, der vare i Parterret, Lic. Hall for Auctor til dette Stykke. Denne Mand er mig saa meget imod, at jeg kunde have Lyst til at skrive et grund-

daarligt Stykke (værre end Destillateuren*) og siden udsprede, at han var Forfatteren.

Til Kilde²³⁾ har jeg i denne Uge Intet seet og overhovedet levet et carnailleust Liv.

Din Ven H. Hertz.

Fra P. V. JACOBSEN til HERTZ.

Den 5te Juni 1832.

Kjære Hertz. Et Par Minuter før jeg skulde gaae ud i Forretninger, ankom Reitzels Bud med Correctur af det første Ark.***) Jeg ansaae det for rigtigst at sende Dig det, og at overlade til Dig, om Du selv vilde komme til Kjøbenhavn med det imorgen eller sende mig det tilbage. — — For det Tilfælde, at Oehlenschlägers Subscriptionsplan²¹⁾ ikke endnu er kommen til Hirschholm,***)) har jeg indlagt dette lille Værk. Jeg veed nogle Curiosa til denne Plans Historie, som jeg skal fortælle Dig, naar Du kommer til Byen.

Venskabeligst

V. Jacobsen.

-
- *) Destillateuren eller de anonyme Elskere, Vaudeville af en anonym, opført i Saisonen 1828—29.
 - ***) Af »Lystspil af H. Hertz«, der indeholdt Hr. Burchhardt og hans Familie, Flyttedagen og Emma.
 - ***)) Hvor Hertz opholdt sig sammen med den Heibergske Familie.

Fra HERTZ til P. V. JACOBSEN.

Hirschholm d. 6te Juli 1832.

Kjære Jacobsen. Tusind Tak for det tilsendte Correcturark. — — Naar Du nu, Du næsten Algode, vilde ogsaa gjennemsee det af mig alt corrigerede Ark, da var det skjønt. — — Oehenschlägers Subscriptionsplan, hvorover Heiberg og jeg have gjort os meget lystige, have vi læst i »Dagen«. Stor Skade, at Du ikke fik Tid til at tilskrive mig Details derom. — Hvor mange Studenter er der slaaet ihjel af Nørrebroes Vagt? Hvormange af dem, der toge Deel i Fakkeltøget for Clausen, har Kongen ladet hænge? Er Clausen alt forflyttet til Skagen?²²⁾

Paa Regn igaar og tildeels idag nær have vi herude havt det meget godt. Slotshaven er virkelig smuk, Huset, vi beboe, tilstrækkeligt beqvemt, men maaskee noget fugtigt. Vi spise, drikke, spadsere og spille Fjerboldt, og, naar vi have Tid tilovers, saa bestille vi Lidt. — Ja ja! — Din over Din ved Correcturarkets Tilsendelse udviste Godhed undseelige

Henrik Hertz.

Fra P. V. JACOBSEN til HERTZ.

13. Juli 1832.

Kjære Hertz! Efter at jeg selv i Onsdags havde talt med Reitzel, formanet ham og faaet ham til

strax, medens jeg var tilstede, at sende Bud over i Trykkeriet — — fik jeg dog først igaar Aftes Kl. 10^{1/2} det vedlagte 3die Ark. Kan jeg faae ham hen ved Trinitatis eller Frue Kirke, skal jeg lade ringe for Ørene af ham! men jeg frygter for, at det ikke vil hjælpe.

— — Jeg skal hilse Dig fra Kilde.²³⁾ Han stod i Forgaars 7 Timer paa Toldboden for at see Lord Durham,²⁴⁾ den engelske Ambassadeur extraordinaire, der reiser til St. Petersborg for at forkynde Krig, og som her paa Veien skulde forespørge, om vi vilde holde med Russerne og i saa Fald tages af Englænderne, eller omvendt. Knirsch Hotel var samme Gesandt for ringe, og derfor sov han hver Nat paa sit Linieskib. Han har 6000 Daler daglig at leve af. Kilde stod imidlertid og ventede forgjæves. Da man betragter Krigen som ganske nærførestaaende, og vort Contoir i Cancelliet da faaer saa meget at bestille, som alle andre kongelige Contoirer tilsammen, saa maatte vi strax sætte os hen og skjære Penne, hvortil der siden ikke bliver Tid. Det er Aarsagen til, at jeg ikke saa vel kunde komme til at corrigere idag.

— — Som Du maaskee veed, har der alt i lang Tid ved Universitet og Consistorium været Tale om at andrage paa det latinske Sprogs Afskaffelse, ikke blot, hvad de nok Alle

ere enige i, ved Examinere, men ogsaa, efter Nogles Ønske, ved Disputationerne og Festlighederne. Da Oehlenschläger forleden havde holdt sin Afskedstale som Rector magnificus, sagde Mynster, at der kunde man see, det dog var godt for Noget, at Talerne holdtes paa Latin; ellers vilde Oehlenschläger have prostitueret sig endnu mere, da der saa havde været Flere, der havde kunnet forstaae ham. Den Tale skal virkelig have været meget morsom for dem, som ikke ansee ham for det fuldkomneste Menneske. Især skal et Partie om Goethes huuslige Forhold have været et Mønster paa Mängel paa Delicatesse.

Da Bræstrup*) i Lørdags kom hjem fra sit Bryllupsgilde, var Porten i hans Gaard belagt med Halm og derover med Tæpper. Porten, Gaarden og Gangene vare illuminerede med orientalske Lamper; og paa Gangene, opad Trapperne stod hele det ham undergivne Politiepersonale. Politie-Betjentene nederst ved Porten, lidt høiere Extraskriverne; lidt høiere Copisterne; lidt høiere igjen Fuldmægtigerne og endeligt ved Entréen til hans Værelser Politie-Assistenterne, der, paa hele Politiets Vegne, overrakte ham en plat de menage. Farvel.

Venskabeligst V. Jacobsen.

*) Politidirektøren.

Fra HERTZ til P. V. JACOBSEN.

Hirschholm, 14de Juli 1832.

Kjære Jacobsen. Jeg kan ikke noksom takke Dig for Dit moersomme og nyhedsrige Brev. I en By som Hirschholm, der kun har een Barbeer, en gammel Husar, der ovenikjøbet nu har Koldfeber, saaat den ingen har; en By, hvori man ikke engang kan faae Pibekradsere tilkjøbs, og hvor man har saa ringe Tillid til Folk, at man imorges gjorde Omstændigheder ved at betroe mig et Stykke Kridt paa Kridt (jeg havde glemte min Pengepung hjemme), en By, hvor jeg maatte give en Rdl. i Pant og en M $\frac{1}{2}$ i Leie for en Ridepidsk (den skulde blandt Andet have drevet Postmesterens Øg til Lyngbye, dersom Veiret ikke havde været saa slet), i en saadan By er et saadant Brev Manna i Ørkenen. Og faaer man det ovenikjøbet paa Sengen i Selskab med 2 andre og med et i Klareboderne*) aflagt Visitkort fra Aug. Baggesen**), saa seer Du vel, at der er ingen Ende paa Herligheden.

I Hirschholm er der saa at sige ikke andet Godt end vi selv, den skikkelige Postmester-Familie (hans Øg indbefattet), den deilige Om-

*) H. havde dengang sin Bolig der i Kjøbenhavn.

***) Jens Baggesens Søn, daværende Capt. B.

egn (et Panorama fra en Høi ved Vallerød er ubestrideligt det smukkeste i hele Danmark) og skjønne og billige Jordbær (1 M $\frac{1}{2}$ Pundet). Men med saadanne Goder og Breve fra Kjøbenhavn etc. kan man unægteligt ogsaa befinde sig ret vel, og jeg befinder mig ogsaa for det meeste meget vel.

— — Og hermed og med Hilsen til Kilde er jeg Din hengivneste

Henrik Hertz.

Fra HERTZ til P. V. JACOBSEN.

Hirschholm 25. Juli 1832.

Kjære Jacobsen! — — Qvartalsskriftet*) skrider mægtigt frem; vi have allerede faaet et Navn til det, nemlig Janus. Dette Navn har Heiberg hittet paa og er meget fornøiet derover, og det har jo ogsaa sine grumme gode Sider. Jeg skal skrive en poetisk Indledning til iste Hefte og Thortsen 2 metriske Afhandlinger, Du nogle Forsøg i Novellefaget, der skulle blive næsten lige saa gode som Samlerens Indledning, Heiberg en Slump Philosophie, og

*) Heiberg og Hertz paatænkte at udgive et saadant i Fællesskab.

P. Møller en Undskyldning for, at han Ingen-ting leverer. Det Skarn! Han havde lovet at komme herud, inden han reiste til Fyen, for idetmindste at tale med os om Qvartalsskriftet; men ikke engang det har han holdt.

Den Færdsel, der er udenfor mine Vinduer en Dag igjennem, og den Mængde Vogne, der holde i Stalden ved Postgaarden, gjør Du Dig knap noget Begreb om. Næst efter Diana (der takker meget for Kis's Hilsen og slikker ham paa Snuden, ad modum »Je vous embrasse« i Breve) og Vallerød-Høiens Udsigt, er Stalden det, der morer mig meest herude.

Din Ven Henrik Hertz.

I dette Øieblik kommer Diana ind til mig og beder mig om at turde skrive et Par Ord i mit Brev til Kis, samt tilsende ham sit Portrait. Jeg kunde ikke nægte hendes Begjæring, og begge Dele følge herved.

Vou, Vou, Kis!

Brrr... Vuf. Push! *) Vov vov vov!

Push — — Vou, Votre, Vou.

Diana.

*) Dette Ord forklarede Diana mig at betyde det, en Hund siger, naar den lugter en anden i Rumpen eller i Nærheden deraf.

Fra H. HERTZ til P. V. JACOBSEN.

Fastelavns Søndag 1845.

Kjære Jacobsen. Iformiddag var jeg hos Conferentsraaden — jeg mener ikke Etatsraaden paa Børsen*), der nu har faaet en høiere Rang, men en virkelig Conferentsraad, ham i Amalie-gaden, der tillige er Theater-Directeur**), og Talen faldt nu paa Theatrets Held med de sidste nye Stykker. Ved den Leilighed omtalte han med stor Livlighed og Interesse, at et nyt var ivente, hvoraf han ventede sig meget Godt, og som ogsaa Heiberg havde dømt fordeeltigt om. Det hed Fastelavnsbollen eller Strutten eller et Eventyr i Fastelavnstønden***) eller saadanne Noget; jeg forstod ham ikke ret. Men hvad der lod til at have gjort stort Indtryk paa ham, var den Omstændighed, at Stykket alt for 8 Aar siden havde været indleveret, sendt tilbage med Opmuntring til at forandre Dit og Dat deri, men først nu var indsendt paany. Vi vare begge enige om, at Auctor kunde ingen ung Person være, med mindre han var 8 Aar gl., da han første Gang indleverede det.

*) Langhoff, Forlagsboghandleren.

***) Collin.

***) Se Anm. 20.

Disse Nyheder, har jeg troet, kunde muligviis noget forsøde Dig Dine Lidelser imorgen, naar Du skal til at slaae Katten af Tønden paa Amager eller Christianshavn. — Endnu maa jeg tilføie, at den ovenomtalte Strut efter Conferentsraadens Yttring skulde snart præsenteres paa Scenen. — Qvod felix faustumqve sit! Lad mig endeligt vide, hvad Nummer i Strandgaden Du flytter hen til — ikke fordi jeg vil besætte Nummeret i Tallotteriet, men fordi jeg nok vil see ud til Dig engang.

Din heng. Henrik Hertz.

Fra P. V. JACOBSEN til HERTZ.

D. 3. Jan: 1847.

Kjære Hertz! Jeg har kun idag og under adskillige legemlige Lidelser og ikke faae Afbrydelser ved Besøg o. s. v., kunnet gennemlæse Dit Digt *). Det havde været mit Ønske at gjøre det i større Ro og mere end een Gang. Med Hensyn til Heelheden, havde jeg nogen Frygt for, at Sujettet var for bekjendt, til at det skulde spende tilstrækkeligt; men de sidste Acter gav mig dog den modsatte Overbeviisning. Lidt frygtede jeg ogsaa for, at der ikke var Indhold nok til 5 Acter; men Anken.

*) Ninon.

derover vil i alt Fald neppe kunne ramme mere end de første Acter. Lyriken er smuk og vil, skjøndt den efter min Mening er lidt for fyldig, vistnok ikke skade, men tvertimod vinde Publicum. Charakterer osv. har jeg ikke heller det Mindste imod, kanskee Babets og, lidt i Slutningen, Marions maaskee undtagen. Bygningen af Stykket tør jeg, efter den hurtige og mindre ordentlige Gjennemlæsning, Intet dømmе om. Noget bange er jeg for, at Du nu og da kan have gjort nogle Smaafeil i det Historiske, navnlig i Sammenstillingen af Personerne. Var f. Ex. Richelieu og Ninon saaledes samtidige, saa det Bevidste kunde passere? Og Scarron var neppe gammel 1643, da Richelieu døde. Elisabeth var vist død en Tid før Ninons Optræden; forresten regjerede dengang Christine i Sverig, beundrede, og besøgte siden selv — ni fallor — Ninon i Paris. Naa, alt dette siger jo ikke synderligt uden for os Pedanter.

Din Vilh. Jacobsen.

P. V. JACOBSEN til HERTZ.

d. 16 Jan. 1846.

Kjære Hertz. I stor Hast sender jeg Dig det Vedlagte*), da jeg har længtes meget efter

*) Dramaet Trolddom, af Jacobsen.

at høre Din Mening derom. Jeg tilføier ingen Undskyldninger, fordi jeg skikker Dig det, eller for mit Arbeide i det Hele eller dets Detail, da Du selv siger Dig Alt det bedre, og jeg endnu kun skriver (som i de sidste Maaneder) med Uldvanter paa Hænderne og ikke uden Besvær-
lighed og Pine**). Kan min Karl høre hos Dig allerede paa Søndag? Jeg selv kan ikke komme ud endnu de første Dage; jeg har maattet være inde i 9—10 Uger.

Din venskabeligste
Vilh. Jacobsen.

H. HERTZ til P. V. JACOBSEN.

d. 17de Jan. 1846.

Kjære Ven. Din Trolddom har, som Du kan vide forud, interesseret mig meget at læse, og lige til 7de Scene i 3die Act var denne Interesse usvækket. Jeg fandt Din Skildring af vor Middelalders Kjøbstads-Liv ligesaa tro som omhyggeligt udført, og som man kunde vente det af Din nøie Kjendskab til den beskrevne Tid. Charaktererne stode klare og tydelige fra hverandre, vistnok skildrede med nogen Tilbageholdenhed, men som maaskee bedst passede for

*) J. var meget plaget af Leddegigt.

den Tids Mennesker, hvor Handlingen oftest traadte i Talens Sted, og hvor man med den endnu hos vor Landalmue karakteristiske Plegma gik og bar paa en Lidenskab, et Nag og rugede paa Hævnen. Ogsaa Sprogtonen behagede mig, uagtet den vel hist og her er gennemført lidt ængsteligt. Handlingen syntes mig at udvikle sig skridtviis og kunstnerisk — kort det Hele gav mig det behagelige Indtryk af et Værk, der er anlagt med ordnende Haand og udført med Dygtighed. Men da jeg befandt mig i Raadhuussalen, mærkede jeg med Eet, at det, jeg hidtil havde antaget for Folie for Hovedhandlingen, skulde være selve Handlingens Udløbspunkt; at Middelalderens Trolddom og Troen derpaa, der i det Foregaaende kun havde været benyttet, og endog svagt, som Hævert for Begivenheder og Charakterer, nu skulde fængsle mig som Hoved-Interesse og endog blev ført frem for mig i Form af en regelmæssig Rettergang — og jeg nægter ikke, at jeg ved Stykkets Slutning havde nu samme uhyggelige Følelse, som naar jeg læser en af Middelalderens Hexeprocesser. Hvis det netop var Din Hensigt at fremkalde denne Følelse og lægge det Tragiske deri, saa mener jeg, at den dramatiske Form ikke var passende, især hvis Stykket, hvad jeg af den omhyggelige Scene-

Angivelse slutter, er bestemt til at opføres. Thi som Stykket nu ender, er der ingen Sympathie hos Tilskuerne, der tilfredsstilles, og Intet, der klinger forsonende gennem al denne uafvendelige Nød; intet Høiere, her eller hinsides, skimtes, hvori de skildrede menneskelige Vildfarelser kunne gaae op, og hvori Tilskuerens Gemyt kan finde Hvile; — hvortil endnu kan føies, at Karine, inden hun har ret udviklet sig for os, halvt endnu en Gaade, slaar over i en forvildet Dødsangst og føres dernæst til Baalet.

Scenen i Raadhuussalen anseer jeg ogsaa af den Grund for mislig, fordi alle de Retsformer, den troe Skildring gjør nødvendige, lettelig trætte Tilskuerne. Jeg kan desværre her tale af Erfaring. I et af mine ældre Skuespil, Valdemar Atterdag, der ogsaa i andre Henseender som Forsøg paa at gjengive Middelalderens (dog ikke Kjøbstædernes) Sprogtone og øvrige Eiendommeligheder, her kommer mig i Tankerne, i dette Stykke har jeg ogsaa skildret en Rettergangs-Scene; men ifjor, da jeg gennemgik Stykket paany til Brug for Theatret, fandt jeg mig beføiet til at forkorte deri, hvad jeg kunde.

Jeg har udtalt mig uforbeholdent i det Foregaaende, deels fordi jeg har Respect for særdeles Meget i dette Stykke, og deels fordi jeg skulde tage meget feil, om ikke dette Stykkes

Opløsning vil gjøre samme Indtryk paa Theatrets Censorer og paa Publicum som paa mig — og altsaa maa ansee en noget forandret Gang af Handlingen og en anden Opløsning for nødvendige. Skal Stykket derimod ikke opføres, men overgives Læseverdenen som en i dramatisk Form affattet historisk Episode (med hvilket Navn det da bedst introduceredes) da vil Dommen maaskee falde noget anderledes ud, skjøndt neppe hvad Karine angaaer.

Overvei nu selv, kjære Jacobsen, hvad jeg har skrevet, og hvad der ved denne Sag er det Rigtigste at gjøre. Selv er altid den bedste Mand. Er det mig muligt, kommer jeg ud til Dig idag, — eller lad mig hellere vente til saa omtrent til iovermorgen, saa har Du imidlertid havt Tid til at tænke pro und contra.

Din hengivne
Henrik Hertz.

Fra H. HERTZ til P. V. JACOBSEN.

D. 20de Novemb. 1847.

Kjære Ven! For at trøste Dig lidt over det ærgerlige Resultat igaar Aftes*), maa jeg

*) »Trolddom« opførtes 1ste Gang 19de Nov. 1847.

dog underrette Dig om, at der hos alle Dannede upaatvivleligen kun var een almindelig Indignation over denne brutale Raahed (desværre dennegang som saa ofte i October og November foranlediget af unge Russer). Jeg blev efter Tæppets Fald længe i Hofparquettet og talte med Mange, saaledes Paludan Müller, H. P. Holst, Andersen, Overskou, Præsten Boye, Major Baggesen (Du seer altsaa meget forskellige Personligheder), og Alle disse vare enige i, deels at yttre deres Harme over Pibningen, deels at beundre Stykkets sjeldne og udmærkede Egenskaber, navnlig dets besindige Behandling, den fortrinligt holdte Dialog og fremfor Alt dets Speilbillede af den forsvundne Tid. Især var Paludan-Müller (og han er vel den, Du vil sætte meest Priis paa af de Ovennævnte) overmaade indtaget af Stykket. Derimod havde Flere adskilligt mod Slutningen, vel navnligt Fru Heibergs Replikker, dog med det udtrykkelige Tillæg, at dette aldrig kunde retfærdiggjøre Stykkets Fald. Efter hvad min Søstersøn, som jeg havde posteret i Parterret, fortalte, vare ogsaa der alle Forstandiges Meninger særdeles gunstige for Stykket. Skuespiller Kragh, som jeg traf ved Udgangen, var entrüstet. Nogen Skyld i Resultatet bærer vel Nielsens Scene-Instruction af f. Ex. Wiehes Bortbringelse over

hele Scenen i en Stoel, der virkelig saae latterlig ud. Dog dette er jo igrunden Smaating. — Der er idag en Fødselsdag i min Kreds. Holder den mig ikke, da kommer jeg ud til Dig i Eftermiddag.

Din hengivne H. Hertz.

III. Brevvexling mellem Hertz og C. A. Rosenkilde.

Fra ROSENKILDE til HERTZ.

(Jan. 1832) udateret.

Jeg vover en Bøn til Dem paa en Kunstbroders Vegne: Hr. Winsløw jun. skal have en Aften-Underholdning. Han har bedet mig, som engang gjorde mig til af, at have havt den Fornøielse: at modtage et Par venlige Linjer fra Dem, — om at være det Ønskes Tolk for Dem: at De vilde skrive ham et lidet Digt, tienligt til at declamere ved bemeldte Leilighed. De er vel som jeg af den Mening: at W. er en udmærket Dyrker af den skønne Kunst, som Ingen agter høiere, end De. Glæd ham da ved et Arbeide fra den Haand, der gaaer saa yndigt igien i alle sunde Hierner og Hierter.

Tak for Deres Nyt-Aars-Gave!*) Hvor høit

*) Anonym Nytaarsgave.

regner jeg den ikke oppe i Rækken af mine ædlere Livs-Nydelse. Stykket: Spadseretouren henrykker mig; har endogsaa bragt min stakkels Genius til at badske med sin ene Vinge. Jeg har gjort min Lykke med den Varme, hvormed Deres fortryllende, opmuntrende og kraftigt styrkende Musa opfylder mig. — Jeg har ingen Bog læst saa godt, som jeg for mine Yndlingers Kreds altid læser Deres Arbejder. — Jeg takker Dem af mit inderste Hjerter for det Gode, jeg endog styrker min kunstneriske Virken ved, ved at læse og atter læse Dem. — Det er Sundhed, der aander ud af Deres Musa, hun dufter af Reenhed. Derved løkker hun til sig, ligesom rigtigt elskværdige Fruentimmer. De maae aande reent, de maae dufte Reenhed om sig, ellers nærmer Ingen sig dem uden for at see lidt paa dem og — saa gaaer man igjen.

De har maaskee seet mit nye Forsøg i et fremmed Fag? — Er jeg kommet godt derfra, da har De megen Deel deri. — De kunde godt komme til mig! — Deres ærværdige Hemmelighed skulde jeg vist ikke lette en eneste Flig op for. Jeg vilde da mere Dem med at sige, hvorledes det gaaer til, at jeg som praktisk Kunstner danner mig ved Studiet af Dem.

Farvel! See til at opfylde Winsløws Ønske!
 Det skal være i Februar Maaned. — — —

Nu eet Ønske for mig selv: En Pige, som er min Aands elskede Søster, Deres Musa ligesaa kierligt beundrende hengiven som jeg, har jeg foræret Deres Nyt-Aars-Gave. Jeg har skrevet et Par Ord foran i den. Skriv mig til at sætte bag i Bogen — eller bedre: — som et Læg foran Stykket: Spadseretouren, nogle Linier med Overskrift: til Rosenkildes Yndling M. St. fra Giengangerbrevenes Forfatter: hvis Indhold jeg ønsker omtrent maae være det: at lægge hende paa Sind: at Simpelheden i Digtet Spadseretouren ikke berettiger det mindre til Navnet et herligt, ja endog et stort Digt, end Digtet »Kunsten og Naturen«. Det vilde gjøre en meget elskelig Siel en uendelig Glæde, og mig ogsaa. Vil De! Tager De vel min ubeskedne Tryglen altfor ilde op? Jeg skal stræbe at gjøre mig Deres Yndest værd ved altid, tænkende mig Dem blandt mine Tilskuere at vise det klart og smukt hvor gierne jeg vil male for Dem, som De synger for

Deres taknemmelige Beundrer
 Rosenkilde.

Til Forfatteren af Giengangerbrevene.

Fra HERTZ til ROSENKILDE.

24. Jan. 1832.

I det medfølgende Digt*) til Deres Veninde, som jeg herved har den Fornøielse at sende Dem, har jeg indrettet Overskriften efter Deres Ønske, men maa bede Dem selv tilføie det mig ubekjendte Navn. — Det Indhold til Digtet, som De foreslog mig, har jeg ikke kunnet indlade mig paa; jeg maatte da have sagt mig selv smukke Ting angaaende »Naturen og Kunsten«, hvilket ikke ret vel gik an. Som Digtet nu engang er, og skrevet af et godt og med et fuldt Hjerte, haaber jeg, det vil finde et godt Sted saavel hos Dem som hos Deres Veninde, hvem jeg ved den Idee om hende, De har vakt hos mig, regner blandt mine kjæreste og — elskværdigste Læserinder.

Hr. Winsløws Ønske haaber jeg, med Musernes Hjælp at kunne opfylde. Troer De, at en Slags Prolog eller Epilog vilde være Hr. W. velkommen?

Deres Riquembourg**) som De berører i Deres Brev, havde jeg det Held at være Tilskuere af den første Forestillings Aften, og behøver ikke at forsikkre Dem om den Beundring for

*) Digte fra forsk. Perioder. IV. p. 6.

**) Se det første Brev.

Deres Talent, Udførelsen af denne Rolle opfyldte mig med. — Jeg fældte den Aften mit Livs mildeste Taarer og følte en Tilfredsstillelse, der ikke ofte er bleven mig til Deel.

Den Vægt og Betydning, De tillægger en Digters Arbejder endogsaa for Dem som udøvende Kunstner, har næsten beskæmmet mig; men jeg har tillige følt mig styrket ved den Yndest, der skjænkes mig af en Mand, i hvem jeg altid har fundet Naturens erklærede Yndling og Kunstens lykkelige Dyrker. — Besøge Dem, som De ønsker, kan jeg desværre ikke for Øieblikket; men vær overbeviist om, at den Omstændighed ikke smerter Nogen mere end

Deres ærb.

Forf. til Gjengangerbrevene.

Fra ROSENKILDE til HERTZ.

d. 29. Jan. 1832.

De har gjort mig og Alt hvad mig er kiert en stor Glæde ved saavel Deres venlige Tilskrivelse, som med det nydelige, elskelige Digt. Jeg siger Dem Manges hiertelige Tak, og kunde De have seet: hvilken glad Bevægelse en saa venligsindet Gaaen ind paa min Idee voldte mig, saa skulde De bedst kunne vide, hvor stor min Taknemmelighed er, og hvor meget jeg føler mig Dem forpligtet. — — —

H. Hertz.

Maae jeg nu tillade mig et ligefremt Spørgsmaal til Dem? Det er sandt, det indeholder som sædvanligt en Bøn; Men det kunde jo være muligt, at Opfyldelsen deraf blev Dem en Fornøielse; og i denne Forudsætning tager jeg mindre i Betænkning: atter at bede.

Jeg vil strax efter Winsløw — maaskee med 14 Dages Melleumrum — give en lignende Aftenunderholdning. Et feilslaget Haab, der strandede paa, som mig synes, nogen Ubillighed af vor nyeste Theater-Directeur, gjør en saadan Operation nødvendig. Skal et saadant Foretagende lykkes mig, saa maae jeg være vel sorteret med courante Articler. — Vil De understøtte mig med et Par? — Skulde f. Ex. ikke en Kunstners Natur, hans Liv osv. kunne tiene til et halvalvorligt Stof for Giengangerbrevenes Digter? Jeg veed nu ikke, men jeg tænker saa tidt paa, at et Fatum synes at rugge ud over det danske Theater, at ligesom Alt, hvad egentlig Kunstaand er, evigt, evindeligt holder sig fra vore Anliggendes Gang og Styrelse, som om Kunst-Sands, Kunst-Intelligents stode udenom som Tilskuere, og saae paa.

Ja — De min Herre er selv undertiden med i den Kreds, jeg med Smerte seer som blotte Tilskuere. De veed bedst, om min Sorg er ugrundet eller ei.

Jeg vilde sagt Noget:

Betragtninger over dette sørgelige Fatum er det, jeg saa ofte tænker paa maatte falde i god Jord hos Mange. Dog hvorvidt det vilde egne sig for Bearbejdelse til min Hensigt, det er vel uvist. Allegorisk fremstillet maaskee.

Jeg skrev forleden i et Brev til en god Ven paa Landet en Novelle: En miskiendt og med Haan bortsparket lille graa Kats Levnet og tragiske Ende; Vilde De see den, om De maaskee deraf kunde just gjøre Noget for mig? — Dog kan Deres Tid tillade Dem at hielpe mig, er det overeensstemmende med Deres Lyst, disse Slags poetiske Arbejder, saa indseer De jo nok, at mig vilde et Par svære Nummere fra Dem være som rede Penge.

Fremfor Alting fortørnes ikke over den Plumphed, at jeg vil lucrere ved Deres Talent. Sagen er; jeg vilde gierne komme med Ære fra denne Affaire, eller lade den være.

Endnu engang: Tak af mit ganske Hierte, tusind Tak for Deres venskabelige Sindelag, saa yndigt lagt for Dagen mod Deres høitagtende Ven, Deres hengivneste Beundrer

Rosenkilde.

8*

Fra HERTZ til RØSENKILDE.

d. 18. Marts 1832.

Høistærede! — Hermed følger efter Løfte Bearbejdelsen af Bondehistorien*). Men — De bliver dog vel ikke vred? — Mere kan jeg dennegang ikke paatage mig at udføre. Hverken min Tid, der krydses af endeel Forretninger og Bekymringer, tillader det; heller ikke er mit Hoved saa klart, at jeg med nogenlunde Ære kunde komme fra Behandlingen af et Sujet. Jeg har saaledes havt stor Lyst til at skrive til Deres Declamatorium (for Dr. Ryge eller Nielsen) et Digt: »Landmagt og Sømagt«, naturligviis taget fra den blot poetiske Side; men Emnet interesserer mig for meget til at jeg, sæt ogsaa, sligt var muligt, kunde feie det af i et Par Dage, hvilket dog maatte skee.

Ved det hermed tilsendte Digt har jeg ikke Andet at bemærke, end at jeg har tænkt mig det fremsagt af Dem selv uden dog i den Henseende at ville paalægge Dem nogen Tvang. Bønderne, især Hans, maa vel tale sjællandsk eller med et Anstrøg deraf. I de forekommende Samtaler troer jeg, at Declamator kan, uden

*) Rosenkilde maa have opgivet Æmnet. Der findes dog intet Brev derom. Digtet findes i D. fra forsk. Per. II. p. 166.

derfor at hæve Rhythmerne i Verset, indblande nogle Smaa-Ord som Overgange, hvorved Dialogen bliver naturligere.

I Haab, at De bevarer mig i venskabelig Erindring og tager tiltakke med, hvad Huset denne gang har formaaet, er jeg Deres ærbødigste
Forf. til Gjengangerbrevene.

Fra ROSENKILDE til HERTZ.

d. 19. Marts 1832.

Jeg siger Dem mange Tak for Digtet, ret oprigtig Tak for en kierlig Opmærksomhed, som jeg har liden Fordring paa. Men: Maae jeg sige Noget?

Jeg har et jydske Digt af St. St. Blicher at sige, som ingen anden kan sige end jeg. Om jeg nu skulde finde, at 2 Bondedialecter er mig ikke tienligt paa een Aften, bliver De mig da vel ugunstig, om jeg lader Digtet sige af enten Ryge eller af Phister. Denne kan bedst; men Hiin er yderst indtaget af Fortællingen og synes nødigt at give Slip paa at sige den, ifald jeg ikke gjør det.

Hvilken Idee: Landmagten og Sømagten! faae Timer før 2den April*):

*) Aftenunderholdningen var d. 1ste April.

Gud velsigne Dem, om De udfører den! Ikke eet ret alvorligt, rigtigt værdigt Alvorsdigt har jeg. — Om det kommer først om Fredagen, saa er det ikke for seent. —

Takkende for det Erholdte, siger jeg ikke Mere; men . . .

Naa — jeg henlever altid med venskabelig Deeltagelse i alle Deres Anliggender for saa vidt de berøre vore fælleds Gudinder.

Deres Rosenkilde.

Til Forf. af Giengangerbrevene.

Fra HERTZ til ROSENKILDE.

d. 23. Marts 1832.

Høistærede! Efter at have modtaget Deres Brev, tog jeg fat paa den mig bestandigt kjærere Idee om Land- og Sømagten, og er saa nær færdig med Udførelsen deraf, at jeg tør love Dem Digtet til iovermorgen. — — Da jeg har Grunde for nødtigt at ville have fleere end eet Stykke under mit Firma, ønsker jeg, at Bondehistorien maa anføres aldeles anonymt, Land- og Sømagten derimod under mit sædvanlige Bomærke. Dette sidste Stykke vil bedst passe sig for Hr. Nielsen (da Tonen deri er holdt noget frisk og ungdommelig) men kan upaatvivleligt ogsaa fremsiges af Dr. Ryge.

Jeg beder Dem undskylde dette i stor
Hast skrevne Brev.

Deres ærb. Forf. til Gjengangerbrevene.

Fra ROSENKILDE til HERTZ.

d. 25de Marts*) 1832.

Jeg bringer Dem saa aarle som muligt
Manges inderligste Tak for Deres deilige Digt.

Heibergs, hans Moders, Kones, Min, Mines.
— Heiberg bad mig melde Dem hans Tak i
disse Ord:

»Jeg holder det for det skønneste lyriske
Digt, vor Literatur eier!«

Jeg beklager med sand Smerte, at jeg ikke
kan declamere det. Sige det af Papiret kunde
jeg strax, saa at Fru Gyllembourg sagde: »Det
skal vel Rosenkilde selv sige.«

Derude omventileredes den Sag meget: hvem
der skulde sige det. Nielsen, som ingenting
lærer med Sikkerhed, gjør mange for mange
Arm- og Stillings-Bevægelser, der for det meeste
ikke ere en Skilling værd. Heiberg meente først:
Mad. Wexschall, og jeg sagde: Hvorfor ikke?
Her ere Nogle i Huset, som mene det Samme;

*) Digtet Landmagten og Sømagten afsendtes til R. d.
24de Marts.

skiøndt Heiberg siden, da Digtet læstes anden- gang, frafaldt denne Idee. Men jeg mener: Jeg vil proponere Nielsen det. (Ryge slet ikke. Han skabede sig som en gal Mand sidst med Kuhlaus Mindedigt.) Siger saa Nielsen: Ja, saa- ledes som han bør betone Ja her, saa i Guds Navn. Hvis ikke, saa beder jeg Mad. W. der- om. Men skulde hun synes, det ikke gik an, saa læser jeg det op.

Saa er mit videtur. Vær af samme Mening. Jeg haaber, det gaaer godt an.

Men — Vi meente: Titelen er ligesom irriterende. Maae jeg ikke kalde det: Slaget paa Rheden eller Sømagtens Priis eller — — — hvad De synes?

I denne Tid vil dette Navn: Land- og Sømagt see ud som en Æggen til Strid.

De vredes jo ikke for mine dumdristige Indvendinger? Jeg beder om Svar, straxest muligt. Kommer der intet, saa handler jeg i Sagen efter egen Conduite, dog tagende Deres kierligste Venners Mening paa Raad.

Endnu engang Tak! Tak!

Deres høiagtende og hengivne
Rosenkilde.

Til Forf. af Giengangerbrevene!

Fra HERTZ til ROSENKILDE.

Mandag d. 26de Marts 1832.

Høistæredel! Da jeg silde paa Dagen kom hjem, traf jeg Deres Brev, og kan først nu besvare det.

Angaaende Valget af en Fremsiger, overlader jeg trygt Alting til Dem, da jeg veed, at De, saavidt Omstændighederne tillade det, vil iagttage Digtets Tarv.

Angaaende Titelen, da er den anførte sandt nok polemiserende og passer heller ikke altfor vel; men den er piquant, og jeg troede oprigtigt talt, at De netop ønskede den Titel. »Slaget paa Rheden« giver falske Forestillinger om Stykkets Indhold; og Sømagtens Priis er for pretensionsfuldt. — Lad det derfor hellere 'hedde »Landet og Havet«.

At dette under ugunstige Omstændigheder skrevne Digt har vundet Deres og Familien Heibergs — saa skarpseende, saa smagfulde Læseres — Bifald, har forskaffet mig en behagelig Overraskelse. Halvveis frygtede jeg for, at Skyndingen havde bragt mig til at udtrykke Ideen med mindre Klarhed, end jeg ønskede, og til at vaage mindre over Udtrykkets Reenhed og Ordenes Valg.

Jeg er med Agtelse
 Forf. af Gjengangerbrevene.

Fra ROSENKILDE til HERTZ.

(Udateret) 27de (?) Marts 1832.

Der er vist ingen Tvivl om, at Dr. Ryge nok fremsiger Digtet, men — dersom jeg selv føler, at jeg kan sige det, vær De vis paa, da leder min Følelse mig ikke vild — tillader De det da ikke? — — Det stemmer meget overeens saavel med min indre Lyst som med min Tarv og Trang den Aften — — førend — — faae Timer før den mærkeligste Dag, mine Erindringer dvæle ved. — —

Dog, som De vil. — Alt hvad De vil. Ryge — maaskee endog Nielsen, siger det nok — om end denne Sidste — sværger: Aldrig mere at sige Noget. Endnu engang Tak! Nu opsætter jeg Indholds-Bekiendtgjørelsen indtil Torsdags-Avisen.

Deres ærb. og hengivne
Rosenkilde.

Fra ROSENKILDE til HERTZ.

d. 30te Marts 1832.

Jeg skulde jo forlængst have meldt Dem Alt angaaende Maaden, paa hvilken Deres deilige Digt afbenyttet til min Aftens Forherligelse. »Slaget paa Rheden« lod jeg det kalde. Jeg havde Ingen øieblikkeligen til at tilbagekalde det, kunde

ikke gaae selv da; og senere blev det for silde. Jeg tænkte ogsaa: Dette nævner Digterens Tanke-Punkt! — Dette er sagt to Gange i Digtet. Dette Ord er her Digtets Hoved-Grund-Idee. — Og saa tænkte jeg: Lad gaae.

Jeg vilde ansøgt Deres Samtykke, ja bedet derom — til at sige det selv. — nemlig taget Digtet i min Haand og næsten læst det op — og hvor gjør det mig ikke ondt, at jeg lod Justitsraad Molbechs Mening (den var først for min) Dagen efter virke Forandring af min Beslutning. — Jeg har sagt det! her i min Stue — saaledes — det veed jeg bestemt — vilde Ingen have sagt det. Hvorfor? Fordi ingen af vore Folk leve saaledes i Erindringen om 2den April, som jeg. Ingen. Mange og brave Folk, Deres Folk, mine Folk sige: R! De skal sige det, De! Men — Da Molbechs Billet kom, med Forslag, at Mad. W. kunde, og heller dog end jeg, sige det, saa tog jeg Digtet og gik til hende dermed. Jeg læste det, og nu forekom det, hun skulde sige, hende flaut. Hun fik en uimodstaaelig Lyst til at sige Digtet. Jeg lod det blive hos hende. Men Deres Samtykke maae dette have. Hvad siger De nu derom? Gud give, De vilde sige, hvad jeg ønsker, De skulde sige —! Men dog, hvad De finder bedst. Men som sagt: Jeg skulde ikke skiaenke Publicum

en ringere Nydelse, fordi det egentligt ingen Kunstnydelse blev. —

Jeg har en særegen Grund til at elske 2den April. Gud give De vilde skrive mig et Digt til Søndag Morgen endnu over min Grund til at elske Dagen:

Min Fader var en fattig Haandværker. Da Rygtet om en forestaaende Krig med Engellænderne lød i alle Munde, vare just mine Forældre meget nedslaaede over, at deres ringe Formues-Omstændigheder ikke tillode dem at give mig en smuk eller net Confirmations-Klædning. Min Fader, som var noget stolt af sig, var især kummerfuld over, at han dog ikke kunde klæde sin eneste Søn saadan ved saadan en Leilighed, at han kunde være »andre skikkelige« Folks Børn lig. Da samlede Magistraten Byens Borgere og Almue og meldte: En Søkrig forestod, Blokskibe skulde armeres og bemandes og byde Fienden Spidsen. Vilde nogen gaae med og vove en Dyst som Sø-Milice, saa betaltes 15 Rdl. pr. Mand. En Aften sagde min Fader: »Er Christen*) i Seng?« — »Ja.« — »Sover han?« — »Jeg troer det.« — Men jeg sov ikke. Min Fader: »Min Salighed, om jeg kan sove, spise eller drikke, dersom jeg ikke

*) Rosenkildes Fornavn.

faaer Udveie til en Smule Klæder til Drengen. Nu vil jeg sige Dig Noget, og det staaer. Nu gaaer jeg imorgen til Grønnov og snakker med Lassen; jeg skal tigge ham som om min time-lige Velfærd om 12 Rdl., for det koster Klædningen, det siger Strand. — Men faaer jeg dem ikke — saa bliver jeg borte, og saa kan Du gaae til Borgemesteren, saa faaer Du, hvad der skal til.« — »Til Borgemesteren?« sagde Moder. — »Ja see her er denne lille forseglede Seddel, den viser Du ham, saa veed han Beskeed, og Pengene faaer Du.« — Han gik om Morgen, kom ikke den Dag. Heller ikke næste. Tredie Dags Morgen sagde Moder: »Gaae med mig ned til Borgemesteren. Jeg vil bringe ham en Seddel, som Fader sagde, han skulde have idag. Jeg tør ikke gaae alene, min Fod gjør saa ondt; men tale med ham maae jeg.« Da Borgemesteren, som ellers ikke var ømskindet mod fattige Borgerfolk, læste Seddelen — saae han paa mig og sagde: »Er det Dig, min Dreng, der skal confirmeres? Ja, Penge er her til en sort Klædning; men den kan blive dyr, Madam Rosenkilde.« Han hvidskede noget til hende. Jeg blev sendt bort. Jeg gik hjem. En Time efter kom Moder hjem, fulgt af en Tiener. Hun gik saa rask som jeg; men var i stor Bevægelse. Hun svarte paa alle

mine Spørgsmaal: Ingenting, min rare Dreng! — Endeligt begyndte hun: — »Jeg maae til Ringsted*) — eller maaskee ind til Kiøbenhavn — Du skal saalænge være hos Holme.« Hun reiste af. 5 Dage efter kom hun med min Fader. — Jeg saae nok, de vare begge i en dybt rørt Siels-Tilstand — usædvanlige i deres Væsen, og meget kierlige imod mig. Men der blev ellers ikke talt til mig om nogen Ting. Men Søndagen efter Paaske, Confirmationsdagens Morgen, da jeg stod pyntet i min pæne sorte Klædning, sagde min Moder: »Dreng, Dreng! Ingen er idag saa kostbart klædt. Vær en rar Dreng, lydig, kierlig alletider og især mod Din Fader.« Og hun græd heftigt. Men Fader klappede mig paa Kinden og saae sig om til en anden Side. Vi gik i Kirken. Da jeg gav Præsten min Haand, faldt mit Øie hen paa mine Forældre i Stolen. Min Moder tog min Faders Haand og hævede sin Finger ligesom sigende: »Hold Ord!« — Hjemme, som vi vare komne fra Kirken, sagde min Moder, mens Fader var i Haven: Din Fader vilde solgt sig for 15 Rdl. for at skaffe Dig en Klædning, Christen. — Gaae ud i Haven og lov ham, at Du altid vil være en god Søn! —

*) Rosenkildes Barndomshjem var i Slagelse.

Se, det er et Stof. I det Væsentlige er dette Altsammen gaaet saaledes til. Simpelt er Trækket. Men der er dog Skiønhed deri.

Gud give, jeg havde meddeelt Dem det før. Kunde det ikke interessere Dem? Meld mig i 2 Ord, om De har Noget at sige om Nogenting, Digtet betræffende.

Jeg er af ganske Hierte

Deres Rosenkilde.

Fra HERTZ til ROSENKILDE.

d. 30. Marts 1832.

Høistærede! I de Skrivelser, jeg har faaet fra Dem, har De talt saa aabenhjertigt og uforbeholdent, at det opfordrer mig til at vise Dem en lignende Uforbeholdenhed.

Det er klart af Deres Brev fra idag, at De ønsker mit endelige Votum angaaende Fremsigelsen af »Slaget paa Rheden« for derved at rives ud af Deres egen Uvished. Men De sætter mig herved i en stor Forlegenhed. Som Sagerne nu staae, da De har indhentet Fleres Meninger, viist det til Mad. W. og derved paa en for mig meget smigrende Maade givet hende Ulyst til at fremsige det tidligere valgte Stykke, seer jeg ikke rettere, end at jeg nu maa ønske at være aldeles udenfor Sagen. Jeg har alle-

rede gjort Alt, hvad der kunde med Billighed forlanges af mig, har bragt 2de Herrer af Deres Colleger i Forslag og siden givet Dem uindskrænket Magt til efter bedste Skjønnende at raade over Fremsigelsen.

Men sæt ogsaa, jeg vilde give mit Votum, kan jeg dog ikke længere give det aldeles uhildet af forskjellige hinanden krydsende Betragtninger. Hvad enten jeg tænker mig Digtet fremsagt af Mad. W. med hendes eiendommelige Evne til at begeistre Tilhørerne for deslige Æmner, eller oplæst af Papiret af Dem, men med den personlige Interesse og Varme, der maa besjæle Dem mere end de fleste Andre for d. 2den April, er det mig lige vanskeligt at træffe noget Valg.

Det Sujet af Deres Barndoms-Historie, De har meddeelt mig, har rørt og grebet mig særdeles; men efter min Overbeviisning (og De veed jo, at jeg gjør strenge Fordringer til Valget af et Digts Form) egner det sig ikke til et versificeret episk eller lyrisk Digt; men vel allerbedst og ypperligt til en, hele Slaget den 2den April og Folkestemningen omfattende, men kort Novelle i Prosa, eller maaskee til en dramatisk Idyl.

Jeg beder Dem slutteligt at være overbeviist om, at jeg, hvad Beslutning De saa fatter

angaaende den førstnævnte Sag, haaber med lige ublandet Fornøielse at kunne bivaane Deres Aften-Underholdning.

Deres ærbødige
Forf. til Gjengangerbrevene.

Fra ROSENKILDE til HERTZ.

. Udateret (Jan. 1831).

Deres Lystspil Emma, som jeg læste høit forrige Uge for en Kreds af dannede unge Piger, fandt vi alle meget Godt i. — Men — det er min Interesse for at bevare et Stykke paa Repertoiret, hvori jeg har en betydelig Rolle, der befaler mig at være frimodig. — Lad det ikke spilles, før det er forkortet!!! — Doctoren har Meget at passiare om Sygdom i Huset, som kan gaae bort. Emma kan ved saa liden Møie faae en livligere og interessantere Colorit. — Vagtel har hist og her Noget, der driver Charakteren ud af den rare, jevne Naturlighed, hvormed han er tegnet.*) — — —

Min Mening er: Stykket er værd, ved sin fortræffelige naturlige Dialog især, at staae sig vel; men det kan kun skee ved, at Rollerne spilles, som de ere skrevne. Nu er der allige-

*) Her følger i Brevet Angivelsen af nogle Repliker, R. sigter til.

H. Hertz.

vel — reent ud sagt for Meget. For meget Hverdagsligt. Stryg ud! Saa vil De faae Glæde af Stykket, thi saa spille Acteurerne med Lyst. — Vagtel er en fortrinlig Lystspil-Charakter — og vel vedligeholdt — — naar de omtalte 3 Repliker forandres Lidt.

Stykket begynder excellent! — Der er mange ypperlige Ting deri. — Der er Sandhed deri og Natur! — men der er ogsaa — —

Dog min Frimodighed fører mig længere, end jeg har Ret til at gaae.

Tag mig nu ikke ilde op, hvad jeg — som bestemt for Vagtel — den første Character-Rolle i nye Stykker jeg glæder mig over — anseer mig forpligtet til at sige.

Med stor Respect for Deres store Naturgaver og det meget Elskelige i Digteren, som Deres Arbejder udtale

Rosenkilde.

NB. 1. Lad det ikke gaae paa Mandag! Jeg f. Ex. kan ikke blive god til Mandag. —

NB. 2. Bare jeg ikke gjorde bedre i at lade mine Bemærkninger blive herhjemme? — Nei! Da maatte jeg meget have taget feil af Forfatteren.

Til Forfatteren af Lystspillet Emma.

Fra HERTZ til ROSENKILDE.

29de Decbr. 1853.

Høistærede Ven. Jeg skylder Dem min Tak for Prøven*) igaar Formiddag. Deres Action, navnlig i alle Scener med Agathe, forekom mig fortræffelig. Der er kun een Scene, om hvilken jeg vil tillade mig en Bemærkning.

De er uden Tvivl enig med mig deri, at Holgersen lider af ondt Lune og let bliver ærgerlig over Andre, samt at han intet godt Øie har til de Fornemme**) ovenpaa. Ved Manons Nærværelse bøies han uvilkaarligt fra sit vredagtige Humeur og er paa sin Maade venlig mod hende. Jeg har søgt Interesse i denne Scene deri, at denne Mand, der i sit Hjem er en Bulderbasse, ligesom imod sin Villie røres af Manons barnlige Natur. Men videre tør han heller ikke gaae. Tager han en Stol, trækker Barnet til sig, klapper og kjæler for det, saa bliver han en almindelig Elsker af smukke Børn, og Noget af det Piquante i Situationen falder bort.

*) Prøven paa »Et Offer«, Lystspil af H. H., hvori R. udførte Holgersen.

**) En fornem Familie, der boer i samme Hus som Holgersen, og til hvis Kreds Barnet »Manon« hører.

For en gammel Skuespiller, som Dem, ere disse faa antydende Ord mere end tilstrækkelige.

Det skulde være mig kjær, om De vilde gaae ind paa det Anførte, da jeg troer, at Publicum ved en saadan Opfatning, vil interessere sig mere for Dem i den omtalte Scene, og at Barnet ogsaa derved vil synes interessantere ved sin ubevidste Magt over den vanskelige Mand.

Vi pleie altid at forstaae hinanden saa godt, saa jeg betvivler det heller ikke denne Gang.

Deres venskabeligst hengivne

Henr. Hertz.

Fra ROSENKILDE til HERTZ.

29de Decbr. 1853.

Høistærede Hr. Professor Hertz! Hvad De har imod Maaden, hvorpaa jeg spiller Scenen med Manon i første Act, er mig allerede meddeelt ved Prof. Overskou fra Dem igiennem Etatsraad Heiberg. Jeg har svaret baade mundtligt og skriftligt paa disse Indvendinger, at jeg kun kan udføre Rollen, saaledes som de Ord foreskrive mig den, der ere lagte mig i Munden. Holgersen siger »Du« til Manon. »Mit Barn«, »Min lille Pige«, »Kom her hen til mig!« osv. Han spørger med hende om Hunden og dens Navn — og dette Barn, som han saaledes til-

taler, det maae han ikke paa faderlig-venlig Gammelmands-Maneer kiertegne og klappe paa Kinden. Jeg forstaaer ikke dette. De siger selv i Deres Billet: Ved Manons Nærværelse bøies Holgersen uvilkaarligt fra sit vredagtige Humeur og er paa sin Maade venlig imod hende. Javel: paa sin (Holgersens) Maade! Videre siger De: »Denne Mand, der i sit Hjem er en Bulderbasse (?), røres af Manons barnlige Natur,« men alligevel tør han ikke vise dette i smaae Kierteegn mod Barnet, som han holder af, som han siger om: »Det er et velsignet Barn, man kan blive i godt Humeur ved at tale med hende.« Jeg kan ikke forstaae det.

Hvorfor lagde De Holgersen venlige, simple, godlidende Ord i Munden til Barnet, og finder det upassende alligevel, at han tillader sig Kier-tegn, der fuldt vel harmonere med disse Ord? — I Slutningen af Deres Billet taler De om »Barnets ubevidste Magt over den vanskelige Mand.« — Hvorfor maae denne Magt ikke vise sig i Holgersens Adfærd mod Barnet?

Jeg kan jo dog umuligt have misforstaaet den Rolle. Der maae i min Maade at tee mig paa være Noget, der forekommer Dem — maa-skee ogsaa Andre — modbydeligt ved sin Simpelhed, Noget altfor plat naturtro, Noget, der er kommet udenfor Kunst-Grændsen for det

Skiønne — Naturlige. Det er vel Sagen. Men see! dette staaer det ikke i min Magt at forandre. Altsaa: lad os i Godhed see at komme ud af den Sag! Jeg kan ikke faae noget synderligt Bedre, Rigtigere, Skiønnere ud af den Rolle, end det, De nu har seet. Jeg kan ikke forandre Noget i mit Spil i Scenen med Manon, fordi jeg er overbeviist om, at jeg spiller Scenen rigtigt. Men, kan De ikke forsone Dem dermed, saa — De er Forfatteren, De er berettiget til at vælge det Værktøi, der arbejder bedst i Overeensstemmelse med Deres Idee — der er Tid endnu til, at en Anden kan lære Rollen. — Lad den blive tildeelt en Anden! Det er sandt, hvad jeg siger Dem, Hr. Hertz! at saa kiert som Deres Stykke er mig, saa meget som det interesserer mig at virke Lidt med til dets Velgaaende, saa er jeg nu ganske ilde tilmode over at vide, at De ikke er tilfreds med mig, og det just i en Scene, som jeg (paa min Maade spillet) ventede mig Roes af Dem for. Da den var forbi, første Prøve, kom tre af Skuespillerne og yttrede dem baade rørte og glade over den. Men kan De nu aldeles ikke troe paa min Menings Rigtighed i denne Sag, vil De aldeles ikke indrømme mig som gammel Practicus nogen Forret fremfor Dem i dette reent practiske Strids-Spørgsmaal, saa vil jeg

finde mig bedre i at træde af, end være medvirkende i Stykket, og vide at noget Væsentligt i Rollen er Dem imod, vide, at jeg gielder i Deres Øine for at være Slave af en almindelig Acteur-Caprice.

Deres ærbødige

Rosenkilde.

P. Scr. Tillad et Par Ord endnu!

Kan det ikke gaae an, at De lader Holger-
sen sige »De« til Manon, kalde hende »lille
Comtesse!« og lade alle Udtryk som »mit Barn«,
»min lille Pige« og desl. fare? Saa maae jo
naturligviis alle de Berørelser og Kiertegn, som
ere Dem saameget imod, falde bort.

IV. Breve angaaende Gjengangerbrevene.

Fra Boghandler LANGHOFF til HERTZ.

Uden Datum (1830).

P. M. Bogtrykkeren var hos mig og yttrede Frygt for at inlade sig, med mindre ieg i alle Maader vilde være hans Garant; han erindrede mig om, hvad der ramte Martin og Reitzel for nogle Aar siden i Anledning af en Piece, der havde passeret Censur, men blev angivet for Pseudonymitet, og Reitzel maatte, uagtet han opgav Forfatteren, betale 200 Rdl., og da Bogtrykkeren Intet eiede, ligeledes for denne 200 Rdl.

At imidlertid Pseudonymitet oftere finder Sted, er jo vist; men her, hvor saa mange Forfattere diærvt angribes, er det dog virkelig meget sandsynligt, hvortil Forbittrelsen vil kunne lede, da en Angivelse jo tillige rammer Forfatteren.

At ieg, som saa lidet interesseret i Sagen, ei kan være Borgen for dette mulige Tilfælde, vil Deres Velædelhed finde rimeligt. Deres nærmere Bestemmelse imødesees.

Ærbødigst

Hr. Cand. jur. H. Hertz. Langhoff.

I Anledning af dette udstedtes følgende Erklæring, der forseglet i 2 Vitterlighedsvidners Nærværelse overgaves Langhoff.

Undertegnede, der herved tilstaaer at være Forfatter til Gjengangerbrevene, erklærer, at han som saadan vil paatage sig Ansvar for de mulige Følger, det omtalte Værks Publication kunde have for Udgiveren, Forlæggeren og Forhandlerne af samme.

Henrik Hertz.

Fra R. HENRICHSSEN⁶⁾ til H. HERTZ.

Sorøe d. 14. Januar 1831.

Kjære Ven! Jeg har indtil Dato opsat at skrive Dig til, fordi jeg ventede at kunne faae noget mere at vide, om hvad Folk her tænke og gjøre angaaende de bevidste Breve; men jeg har ikke havt synderligt Held i min Spion-Affaire. Hvad Hjort og Wilster have for imellem sig, veed jeg ikke, og da jeg fra Begyndelsen

af har erklæret mig for en Ynder af Brevene, og jeg desuden er bekjendt som en Heibergianer, bliver jeg ikke indviet i Modpartiets Hemmeligheder. At Folk ikke synes godt om dem her, er begribeligt, og det dølges heller ikke, hverken af Hjort eller Wilster, dog troer jeg, at den sidste, som i Begyndelsen udsprede, at deres Forfatter var Dandselærer Bagge, nu synes bedre om dem; idetmindste citerer han jævnlig Steder af dem, naar han taler om Hauchs senere Skrifter (hvilke han river ned paa) og imod Maanedsskriftet. Overhovedet have Brevene langt fra ikke vakt saa stor Forbittrelse, som Molbechs Recension,*) som af hele Cliquen nævnes med Afskye. Mod Brevene vil neppe, det jeg troer, komme Noget herfra, da den Eneste, som ikke kan lade være at smøre, nemlig Hjort, har erklæret, at der ikke existerede noget Blad, hvor man nu kunde faae indrykket, hvad man vilde skrive, da Kjøbenhavnsposten nu var sjunken saa dybt, at man ikke kunde være bekjendt at skrive deri. Hauch selv har hverken jeg eller nogen Anden talt med; han holder sig ganske for sig selv, og vi andre støde kun sjeldent sammen med ham. Mere kan jeg for Øieblikket ikke melde Dig; skulde

*) Af Den babylon. Taarnbygning og Don Juan.

der true Noget herfra, og jeg skulde komme under Veir dermed, saa skal Du strax faae Underretning derom.

Iøvrigt maa jeg melde Dig, at David ikke veed, og rimeligviis ikke engang formoder, at Du er Forfatter. Efter hvad jeg har hørt i et Selskab før min Afreise hos Petersen, og efter hvad jeg har opsnappet et andet Sted, antager David Thortsen for Forfatteren, og deraf er den Tilbageholdenhed, hvormed han, som Du fortalte mig, yttrede sig derom og om andet fra Thortsen, let at forklare. Petersen og Madvig syntes at have opgivet den Mening om Dig; den første yttrede sig endog bestemt desangaaende og citerede en Samtale med Dig, hvori han nok har lagt an paa at pumpe Dig ud.

Min Kone hilser Dig mange Gange og takker Dig meget for Bogen, som har moret hende uendeligt, saa at hun nu forfægter den ligesaa meget blandt det qvindelige Personale som jeg blandt det mandlige. Naar vi nu blot ikke blive brændte som Kjættere! Min Søn har skrantet noget, men er ellers ret aimable og oplæres efterhaanden til de mange Smaakunster, som fordres af kloge Børn, naar de vise sig i dannede Circler. — — — Nu er jeg reent forladt, efter at Elberling*) har forladt

*) Senere Rector i Slagelse.

Byen; thi Madvig, det dovne Asen, faaer jeg ikke til at skrive, om jeg endog af og til sender ham en Ladning Grovheder fra Sorøes adelige Dyrehave. Jeg veed vel, at ogsaa Du har en god Deel vis inertia, men maaskee Du i den senere Tid har forandret Dig til Din Fordeel; og siden Du overhovedet er saa frugtbar, saa kan der vel af de mange store Kager, Du bager, falde en lille Kringle af til mig engang imellem.

Din Henrichsen.

V. Brevvexling angaaende Lystspillet »Emma« med Dr. Ryge og Regisseur Stage.

Fra HERTZ til G. STAGE.

D. 21. Febr. 1831.

Det er mig efter den første Opførelse af Lystspillet Emma særdeles behageligt at kunne ligesom ved mine foregaaende dramatiske Arbejder bevidne det samtlige ærede Personale min hjerteligste Tak for den Flid, hvormed Stykket var indstuderet, og den Livlighed, det Ensemble, der karakteriserede hele Udførelsen.

Jeg bevæges saa meget mere til den Erklæring, som en Indsender i Kjøbenhavnsposten har besværet sig over Hr. Dr. Ryges*) norske Dialect. Uagtet jeg nu selv i Begyndelsen frapperedes noget over denne, maatte jeg dog,

*) Ryge spillede Dr. Mørk i Stykket.

efterhaanden som jeg blev mere fortrolig med den, erkjende, at det Skarpe i Dr. Mørks Charakter, ja endog dennes Determineerthed i Raisonnementer og Handlemaade fandt i den valgte Dialect adskillige Understøttelsespunkter, og jeg troer, at den ærede Indsender vil ved et fortroligere Bekjendtskab med Udførelsen selv indrømme det. Derimod kan jeg ikke bifalde Kjøbenhavnspostens Yttring, at Dr. Mørks Rolle maa marqueres, fordi den er skildret usikkert og vaklende. Denne Paastand hidrører formodentligt fra, at Dr. Mørks Tale hist og her synes at forkynde os den ædle Mand, medens hans Handlinger have noget Uædelt; men heri ligger visseligt intet Vaklende. Cultur og Dannelse kunne lære os Følelsernes Sprog, men det er først af vore Handlinger det skal vise sig, om det Sprog, vi føre, har en dybere Grund. En Mand, der ene ledes af beregnende Klogskab og seer mere paa Udfaldet end paa de uædle Midler, hvormed dette ene kan realiseres, vil, uagtet Cultur og Dannelse have lært ham at besmykke sine Handlinger, ligefuldt staae for os som en Mand af tvetydig Charakter; men ingenlunde som en Vaklende eller Usikker. Og dette kan netop anvendes paa Dr. Mørk. Skulde man derfor i Skildringen af

denne finde nogen Jesuitisme udtalt, da kan jeg Intet have derimod.

Efter at have nedskrevet Ovenstaaende i det Haab, at D. Vbh. vil gjøre Personalet og Hr. Dr. Ryge i Særdeleshed bekjendt med dets Indhold, tilføier jeg kun, at jeg ganske vil overlade det til Hr. Doctoren, om han ved Offentliggjørelse eller paa anden Maade vil gjøre noget Brug af det ovenfor Fremsatte.

Ærbødigst

Forf. til Lystspillet Emma.

Fra STAGE til HERTZ.

d. 22. Februar 1831.

Til Forf. af Lystspillet Emma!

Deres Skrivelse, som ieg modtog i Gaar, sendte ieg strax til Hr. Dr. Ryge som den af de Rollehavende i Lystspillet Emma, dette maatte meest interessere, og har ieg allerede modtaget indesluttede Svar, som ieg herved tager mig den Frihed at tilstille Dem i største Hast.

Ærbødigst

G. Stage.

Fra Dr. RYGE til Regisseur STAGE.

d. 21. Februar 1831.

Idet jeg herved pligt- og takskyldigst remitterer Dem Vedlagte, beder jeg Dem tillige

meddele den høitærede Forfatter af »Emma«
Følgende:

1. at jeg paa den Anmodning til mig, som findes i Kiøbenhavnsposten for i Løverdags, allerede har svaret, hvad jeg som fremstillende Kunstner har anseet passende,
2. at jeg, hvis jeg i denne Anledning skulde finde et artistisk Forsvar nødvendigt, da agter at staae paa mine egne Been saa længe som muligt, men at det forresten er mig meget behageligt at have den Trumf i Baghaanden, som den høitærede Forfatter i Slutningen af sit Brev har været saa artig at tilbyde mig,
3. at jeg aldeles deler Hr. Forfatterens Mening, at Doctor Mørks Charakter paa ingen Maade er vaklende, og at denne min Anskuelse netop har bevæget mig til at vælge en bestemt Udtale, for derved ogsaa at give Charakteren en saa bestemt Form, som muligt; og veed jeg ingen Rolle, ved hvis Opfatning jeg troer tydeligere at have lagt for Dagen, at jeg er en tænkende Skuespiller, end netop ved denne.

Ærbødigst

J. Ryge, Dr.

S. T. Hr. Regisseur Stage.

**Brevvexling angaaende Lystspillene
»Onkel Jokums Idee« og »Den Yngste«
samt nogle utrykte Scener af
»Den Yngste«.**

Fra J. L. HEIBERG til HERTZ.

D. 22. April 1854.

Hvad angaaer »Tantes Planer*), som hermed følger, da kan jeg, efter gjentagne Læsninger deraf, ikke komme fra den Mening, at dette Arbeide, som vistnok indeholder Træk, der røbe en virkelig Digter, dog ikke egner sig for Scenen, ialfald ikke for vort Publicum, som er vant til at forlange et Udbytte i en eller anden Betydning, af hvad der breder sig gennem en heel Aftens eller saa godt som en heel Aftens Forestilling. For at et Stykke, som egentlig er uden al Begivenhed og Indhold, skal tilfredsstillе, maa det være concentreret og kortfattet og For-

*) Den oprindelige Titel paa »Onkel Jokums Idé«.

H. Hertz.

fatteren bør ikke berøve sig den Fordeel, at det kan knyttes til andre Stykker af modsat Character, hvorved Aftenens Nydelse varieres og Monotonien undgaaes. Var Stykket kun af den halve Længde, og var der en anden Op-løsning, end den usandsynlige, hvormed neppe Nogen vil sympathisere, da vilde jeg troe, at dette Arbeide med nogenlunde Held kunde bringes paa Scenen.

At »Et Offer« endnu ikke har været gjen-taget for Abonnenterne, har ikke sin Grund i, at jeg skulde have besluttet at henlægge det, om jeg end ikke just har den Mening, at Theatret derved vilde geraade i Decadence. Jeg kan endog forsikkre Dem, at jeg har havt det et Par Gange paa mine foreløbige Repertoierer, men har paa Grund af tilstødende Omstændig-heder maattet udslette det. Stykker, hvori min Kone har en stor og anstrengende Rolle, ere ikke saa lette at bringe paa Scenen, naar de ikke skulle komme i Collision med hendes øvrige Virksomhed for Scenen, som Theatret ikke kan undvære. At dette Stykke, som jeg for min Part sætter megen Priis paa, imidlertid ikke kan siges at have behaget, er et Factum, som det ikke kan nytte at skjule, ligesom og, at Publicum hellere seer min Kone i adskillige andre Roller end den, som hun udfører i »Et Offer«.

Det er muligt, at den lunefulde Smag kan forandre sig til næste Saison; i denne vil det vist ikke skee. Men jeg har ikke Noget imod at gjøre et Forsøg endnu i denne Saison, og ligesom jeg allerede længe har tænkt derpaa, har jeg heller ikke opgivet det, men maa afvente Leiligheden, som maa skee kan komme allerede i næste Uge.

Og hermed, høistærede Ven, har De mine Grunde for det Ene som for det Andet.

Deres hengivne
J. L. Heiberg.

Min Moder takker for Hilsenen. Hun befinder sig ret vel, skjøndt sengeliggende.

Fra HERTZ til J. L. HEIBERG.

Hvidøre d. 29de Juli 1854.

Høistærede Ven! Deres Skrivelse af 22de April d. A., hvormed fulgte det retournerede Exemplar af »Onkel Jokums Idee« (indleveret med Titel »Tantes Planer«), har jeg alt en Tid villet besvare, men kunde ikke ret blive enig med mig selv, om jeg foreløbig skulde acquiescere ved Tilbagesendelsen, eller strax udbede mig et Overskjøn og derved maaskee opnaae et heldigere Resultat. Det forekommer mig nemlig ikke, at

dette Stykke er saaledes, at Theatret kan nægte det Opførelse. Som De veed, tager jeg meget Hensyn til Skuespillernes Dom om et for Scenen bestemt Skuespil, og blandt disse er jeg saa heldig at have Deres Kones Mening afgjort for mig. Næsten over intet af mine Skuespil har hun fældet en saa gunstig Dom, som over dette, og udtalt denne sin Mening, ikke blot ved et Besøg i mit Hjem men for flere af Theatrets Medlemmer, saaledes for D'Hrr. Wiehe, Høedt og fl., saa at jeg ikke tør betvivle, hun ogsaa har anseet Stykket for vel skikket til Opførelse.

Imidlertid har jeg senere betænkt, at det maaskee ikke var saa tilraadeligt at lade et Skuespil af den Art følge umiddelbart efter »Et Offer«, eftersom begge ere beregnede paa det mere dannede, men mindre talrige Publicum. Det kommer da nu an paa, om det nye Skuespil, jeg herved har den Fornøielse at tilstille Dem, »Den Yngste«, tør ansees for mere skikket til at følge efter »Et Offer«, saaledes at jeg, hvis denne Nyhed reusserede, maaskee senere kunde tænke paa at bringe »Onkel Jokums Idee« paany paa Bane. Sidstnævnte vil sandsynligvis inden den Tid være trykt, og man vil da maaskee have Leilighed til at erfare

Publicums Mening om Stykket, og saaledes kunne gaae frem med større Sikkerhed.

»Den Yngste« er paa en Maade en Pendant til »Tonietta«. Men som dette spilles i Kirkestaten, hvis Indbyggere ere af mere mørk, men ogsaa mere dybsindig Natur, hiint derimod i og ved det ulige muntre og livligere Neapel, saa er ogsaa Grundtonen i disse to Stykker i Meget forskjellig. Naar man har sagt, at Italienerne altid talte, som om de skjendtes, saa gjælder dette allermeest om Neapolitanerne; men det bliver saa ogsaa ved de heftige Ord, Mord og Drab hører man sjelden til. Denne Talens Ilterhed vil De finde Spor af hos de fleste af Stykkets Personer.

At der nu i »Den Yngste« er sat flere Interesser og fra forskjellige Sider i Bevægelse, at Stykket er endeel mere fatteligt for et stort Publicum end de to Skuespil, jeg sidst har indsendt, troer jeg at turde antage; og det skulde være mig kjært, om det ogsaa i andre Henseender vilde behage Dem.

Som jeg erfarer, er Deres Kone reist til et Bad for sin Helbreds Skyld. Mine og alle hendes Venners og Beundreres bedste Ønsker ledsage hende.

Deres hengivne
Henrik Hertz.

Fra HEIBERG til HERTZ.

Kjøbenhavn d. 30te Juli 1854.

Med megen Fornøielse har jeg idag modtaget et nyt Manuscript fra Deres Haand, hvorom jeg nærmere skal lade høre fra mig, naar jeg om et Par Dage — som jeg haaber — har faaet Leilighed til at læse det.

Naar jeg ikke desmindre allerede idag skriver disse Linier, da er det i Anledning af Deres Yttringer angaaende det forrige indsendte Stykke »Onkel Jokums Idee.« Det forekommer Dem, siger De, at dette Stykke ikke er saaledes, at Theatret kan nægte det Opførelse. Det er muligt, at De har Ret, naar De betragter Sagen alene fra Theatercensurens Standpunkt. Men Theaterdirecteuren er ikke alene Censor; han har tillige hele den administrative Myndighed, og maa staae til Ansvar for Theatrets oeconomiske Forfatning. Under de nuværende vanskelige Forhold, da Theatrets oeconomiske Ressourcer meer og mere indskrænkes, og Directeuren maa gjøre. Alt, for at den bestandig knappere tilmaalte Subvention fra Statens Side skal slaae til, kan Theatret vel være berettiget til, inden det antager et Stykke, at foretage en Sandsynligheds-Beregning, hvori dets Anvendelse af Tid, Kræfter og Penge danner Udgiftssiden, medens Indtægten dannes af den formeentlig

større eller mindre Yndest, som Stykket vil erhverve sig, og den resulterende Balance afgiver den endelige Bestemmelse.

Naar De nu taler om at appellere til, hvad De kalder et »Overskjøn«, saa veed jeg ikke, hvad De mener. Der eksisterer ikke og kan ikke existere noget Overtribunal, der underkjender Theaterdirecteurens Censurbestemmelser, eller i det Hele nogen af hans administrative Bestemmelser, forsaavidt som disse ere reent administrative, og ikke kræve kongelig Resolution. Jeg maa antage, at Deres Tanker ere komne paa Vildspor ved Erindringen om en Yttring af Madvig, dengang han var Minister; men denne foreløbige Idee viste sig ved nærmere Undersøgelse saa upractisk, at Madvig selv frafaldt den, uden at lade den komme til Anvendelse i det eneste Tilfælde, som hidtil har frembudt sig. Et Ministerium vil altid, saalænge det stoler paa sin Theaterdirecteur — og ellers maa det give ham Afsked — betragte hans Dom som Overskjøn og alle Andres som Underskjøn (et underskjønt Ord), og det er ganske utænkeligt, at noget Ministerium skulde ville tvinge Theaterdirecteuren til at opføre et Stykke mod hans Villie.

Dernæst siger De, at De tager meget Hensyn til Skuespillernes Dom. Jeg derimod veed,

at der er Ingen, hvis Dom i dramaturgiske Sager mindre fortjener at komme i Betragtning end Skuespillernes. I det hele talrige Personale er der kun To, som ere istand til at have en meer eller mindre begrundet Dom om et Stykkes poetiske og dramatiske Værd, og det er min Kone og Phister. Hvad nu min Kone angaaer, paa hvis Dom De beraaber Dem, da maa De være overbeviist om, at jeg, som har talt saa meget med hende om Deres Stykke, kjender hendes Dom langt bedre end De selv. Hun har ladet sig paavirke af Finesserne i Character-skildringen og Dialogen, og har derfor Godhed for Stykket og for nogle af Charactererne. Men hun har ikke tiltaget sig nogen afgjørende Dom om Stykkets Total-Effect eller Brugbarhed for Scenen. Dertil har hun for megen Forstand og for lidt Indbildskhed.

Naar De nu endelig anfører Publicum som Deres tredie Autoritet, da kan jeg ikke noksom forundre mig derover. De selv, kjære Hertz, maa dog paa Deres ikke korte litterære Løbebane have tilstrækkelig erfaret, hvad den Autoritet vil sige. Lad Publicum kunne bedømme — godt eller slet — et Stykke, som opføres for det; men hvo i Publicum kan, ved at læse et Stykke, bedømme, hvorledes det vil tage sig

ud paa Scenen? Jeg tvivler ikke paa, at naar Deres Stykke er trykt, og Publicum erfarer, at det ikke er blevet antaget til Opførelse, ville Publicums Organer eller rettere sagt Hovmestere vælte sig ind paa Theaterbestyrelsen i den Anledning, og sige, at netop dette Stykke egnede sig mageløst for Scenen, vilde have henrevet det hele Publicum og bragt Theaterkassen uhørte Indtægter; men jeg tvivler lige-saalidt paa, at dersom Stykket var blevet op-ført, vilde de samme Hovmestere have ned-revet Theaterbestyrelsen, fordi den, formodentlig af et partisk Venskabshensyn, havde antaget et saa udramatisk Stykke, og tilsidesat Hensynet til Publicums og Theatrets Interesser. Saadanne Publicums- og Redacteur-Domme betyde slet intet. Det er den gamle Historie om Skibscaptainen, der tabte sin Vante, og sagde til Matrosen: »Tager Du den ikke op, faaer Du Prygl; og tager Du den op, faaer Du ogsaa Prygl; nu kan Du selv vælge.«

Og De, kjære Hertz, som kjender mig saa godt og saa længe, hvorledes kan De forestille Dem, at jeg skulde vige for nogen af de tre Autoriteter, som De paa en Maade truer mig med? Veed De ikke, at jeg stoler mere paa min egen Dom, end paa disses? Og sandelig, hvis jeg ikke gjorde det, var det høist

beklageligt for mig selv; thi gode Domme ere ligesaa dyre som gode Raad, og jeg maatte skamme mig for mig selv, om jeg ikke turde tillægge mig større Indsigt og Dømmekraft end Andre, i det Fag, hvormed jeg har beskjæftiget mig i hele mit Liv.

Min Kone opholder sig ved Marienbad i Bøhmen, og hendes Badecuur har hidtil bekommet hende fortræffeligt. Naar jeg skriver, skal jeg bringe hende Deres gode Ønsker, og jeg selv ønsker Dem og Deres al mulig Tilfredsstillelse af Deres landlige Ophold paa Hvidøre, hvor jeg idag 8 Dage kjørte Dem forbi paa Veien, og ved den Leilighed fik at vide, at De boede der.

Deres hengivne
J. L. Heiberg.

Fra HERTZ til HEIBERG.

Hvidøre d. 5te August 1854.

Høistærede Ven! Jeg forstaaer ikke, hvad der i mit Brev har kunnet bringe Dem paa den Mening, at jeg »paa en Maade har villet true Dem« endogsaa med tre Autoriteter. Jeg har først yttret mit Ønske, at appellere fra Deres Dom til et Overskjøn (Dette juridiske Udtryk har nok Ørsted indført), hvortil jeg med nogen

Grund antog mig berettiget. De vil vist erindre, at der kort efter Deres Udnævnelse til Ene-directeur blev i et Blad yttret som afgjort, at Directeurens Censur kunde appelleres til Cultusministeren, der da i den Anledning vilde udnævne en Comitee. Dette blev strax efter i den Berlingske Tidende rettet derhen, at en saadan Bestemmelse ikke fandtes, men at det ikke kunde betvivles, at en Appel til Ministeren vilde have den omtalte Virkning. Saaledes omtrent lød Ordene, og jeg antog dem for officielle, hidrørende enten fra Dem eller fra Madvig. Selv yttre De, at Madvig har havt denne Idee, og De maatte da altsaa vel kunne vide, hvad jeg har meent med mit »Overskjøn«, og finde det forklarligt, om jeg er kommet »paa Vildspor«; thi der er senere Intet fremkommet, hvoraf jeg kunde slutte, at den omtalte Idee, der laae saa nær, var frafaldet.

Af nogensomhelst Trudsel vil De heller ikke finde Skygge i, hvad jeg har sagt om mit Lystspils Trykning. Denne omtalte jeg netop i Deres og Theatrets Interesse, »da man saaledes maaskee vilde kunne erfare Publicums Dom, og da gaae frem med større Sikkerhed.« Om det skulde være en mundtlig eller trykt Dom, omtalte jeg ikke. Men mindst kunde jeg falde paa at vente noget Tilhold i vore Blade.

Med de meest hørøstede af disse staaer jeg mig ingeniende brilliant, og jeg kan sandsynligvis vente Stykket complet nedrevet »eftersom ikke engang Deres partiske Venskabshensyn (hvilket man jo rigtignok før har skudt sig ind under) turde antage det«.

Hvad endelig Deres Kone angaaer — thi andre Skuespillere har jeg ikke paaberaabt mig, eftersom Ingen ellers kjender Stykket — da kan De dog vel ikke for Alvor troe, kjære Ven, at jeg paa en Maade har villet true Dem med hende. Hvad hun har yttret for Dem, veed jeg ikke; men hvad hun i min Stue har yttret om Stykket for mig og min Kone, tør jeg vel paaberaabe mig. Hun satte dette Stykke meget over »Et Offer« og meente udtrykkeligt, at hiint først burde komme til Opførelse. Hun lagde Vægt paa, at dette Stykke i Romantik var saa Shakespearesk og desuagtet ingen Efterligning, men i Eet og Alt dansk — en Anskuelse, der var mig saa meget kjærere, som det var et saadant Maal, jeg havde sat mig. Angaaende Opførelsen yttrede hun, at det kunde nok komme til at tage sig godt ud paa Scenen, hvis det blev indstuderet, som hun havde tænkt sig det. Betænker man, at Spørgsmaalet her var om et Stykkes Virkning fra Scenen, og at

Dommen om dette i saa Meget beroer paa practiske Forudsætninger, saa kan en Skue-spillerinde »med Forstand« ikke beskyldes for Indbildskhed, naar hun tiltager sig Mening derom.

Men Resultatet af det Hele er, at en Appel fra Deres Censur ikke vil kunne ventes indrømmet en Forfatter. Dette maa jeg ansee for meget beklageligt. Det er visselig ikke godt, at een Mand skal have hele vor dramatiske Litteraturs Skjæbne i sin Haand; og heller ikke er dette ved noget andet Theater, selv ikke engang i Tyskland, Tilfældet. Det er ikke Deres Indsigt og gode Villie, jeg har mindste Tvivl om, og hvorfor jeg finder en Fleerhed af Censurer mere betryggende. Men hverken De eller Nogen kan sige Dem fri for momentan Indisposition, Træthed under Gjennemlæsningen af de sagtens talrige Skuespil, der indsendes, eller Forkjærlighed for visse Retninger i Poesien, og i dette og lignende Tilfælde kunne da Fleertallets Meninger (de forskjellige æsthetiske Standpunkter) balancere hverandre. Her er jo ikke Tale om en Begynders Arbeide, der skal bøie sig under en Ældres, Erfarneres Autoritet. Men selv Oehlenschläger, hvis han havde levet, maatte finde sig i, at Spørgsmaalet om hans hele

dramatiske Virksomhed afhæng af Theatrets eneste Censor. Er det ikke meget at befrygte, kjære Ven, at vore dramatiske Forfattere ved deslige inappellable Domme omsider ville forstumme og tabe Lyst og Lune til at blive ved? Og vilde De selv ret længe finde Dem i slige for Deres Kunst trykkende Kaar?

De siger »at der existerer ikke og kan ikke existere noget Overtribunal, der underkjender Theaterdirecteurens Censurbestemmelser eller i det Hele nogen af hans administrative Bestemmelser.« Dette mener De ikke, kjære Ven, og kan ikke mene det. Det Administrative er vistnok af endelig Natur og modtageligt for en definitiv Slutning. Men Dommen over et Kunstværk (det være sig en Digers Arbeide eller en Skuespillers Fremstilling deraf) kan appelleres i det Uendelige og indankes fra det ene Overtribunal til det andet. Julius af Tarent erholdt i sin Tid Prisen med Tilside-sættelse af Emilie Galotti; men den Dom er for længe siden appelleret og underkjendt. Skal jeg tage Exempel af mine egne Stykker, da ventede De Dem overmaade Lidet af »De Deporterede« og navnlig af dets Opløsning. Men intet af mine Skuespil er i saa kort Tid opført saa ofte, og dets Slutning har viist sig af stor Virkning paa Scenen. Hvad »Onkel

Jokums Idee« angaaer, da erkjender De, at »det viser en sand Digter«; men Deres Kritik gaaer ud paa, at det, med sit enkelte Indhold, fylder en Aften, og at dets Opløsning ikke vil behage. Det kan være, at De har Ret. Det er af Hensyn hertil, at jeg har foreslaaet at lade Opførelsen beroe, indtil man ved dets Trykning havde erfaret, hvad Indtryk det frembragte paa det læsende Publicum, og hellere nu gjøre Forsøg med et andet Skuespil af mig af anden Retning og Stemning.

Til Slutning beder jeg Dem være forvisset om, at jeg ikke har miskjendt den venskabelige Tone, der, uagtet alle Differenser, gaaer igjennem Deres Skrivelse.

Deres hengivne
Henr. Hertz.

Fra HEIBERG til HERTZ.

7. August 1854.

Hermed, kjære Ven, sender jeg Dem Deres Lystspil »Den Yngste«, som jeg i al Hast har læst, og nu i al Hast remitterer for ikke at spille Tiden, da jeg maa anmode Dem om et Par Forandringer, som det vilde være ønskeligt at faae anbragte snarest muligt, for at Stykket snart kan komme paa Scenen.

Dette Stykke vil jeg langt snarere kalde Shakespearesk end det forrige, thi her er, som

i alle de Shakespeareske Lystspil, en indviklet, spændende Handling, hvis første Udspring endog er en stor Usandsynlighed, en æventyrlig Forudsætning, men som man under Udviklingen gjerne indrømmer og troer paa.

Men nu kommer jeg med Indvendingerne.

Den Maade, hvorpaa Taddeo opdager, at Fiorella er et Fruentimmer, kunde vistnok bruges af Ariost eller en anden fortællende Digter, men i et Skuespil, og et Skuespil for vor Tid, er den en Umulighed. Den vil sikkert blive almindeligt betragtet som udelicat og stødende, vækkende Idee-Associationer, som bør holdes borte, og den vil endnu findes i samme Grad anstødeligere, som man har større Agtelse for den Skuespillerinde, som skal fremstille den kvindelige Rolle. Men denne Vanskelighed kan, saavidt jeg skjønner, saare let afhjælpes derved, at Taddeo faaer at vide, at Petrullo ingen Søner har. Alt kan da forresten blive uforandret, hans Tanker og Udtryk kunne blive de samme, men de faae et langt finere Præg, idet de udspringe af hans Phantasieforestilling, ikke af det materielle Syn.

Ligesaa betænkelig maa jeg finde Badescenen og Alt, hvad dermed staaer i Forbindelse. Her maatte vel Fiorella sættes paa en Prøve,

der ligeledes paa en mindre materiel Maade og med Undgaaelse af de slemme Idee-Associationer, blev afgjørende. Her maatte findes paa noget Nyt, og jeg kan derfor ikke gjøre noget Forslag, saaledes som ved det første Punkt.

Af samme Hensyn vilde jeg tilraade at udstryge de Repliker i anden Act, hvor der er Tale om at have samme Sovekammer osv.

Et altfor stærkt Udtryk Pg. 148 kan let forandres.

De kan troe, at de omtalte Forandringer ere absolut nødvendige, naar man ikke med Fliid vil vække Opposition mod et Stykke, der ellers — det troer jeg vist — vil kunne gjøre megen Lykke. Kunde De ret snart faae Forandringerne anbragte, vilde det være meget heldigt baade for Dem og for Theatret.

Deres Forslag til Rollebesætning udbeder jeg mig ligeledes meddeelt, men helst fortiet for alle Andre.

Jeg faaer idag ikke Tid til nærmere at besvare Deres Brev af 5te August. Kun saameget skal jeg foreløbigt bemærke, at det ikke er mine æsthetiske Domme, som jeg kunde falde paa at betragte som inappellable. Dette har jeg kun sagt om Theaterbestyrelsens Censur, der vistnok indeholder et væsentligt æsthetisk

Moment, men tillige mange andre, med Administrationen forbundne Hensyn, og det er kun denne Complex af forskjellige Elementer, som alle ende i det afgjørende Ja eller Nei, hvorom jeg har yttret mig i mit forrige Brev.

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

Fra HERTZ til HEIBERG.

Hvidøre d. 15. August 1854.

Kjære Ven! Omarbejdelserne i det medfølgende Manuscript findes Pag. — — — — foruden nogle Steder, hvis Forandring afgang af det Anførte. Til de sidste hører Fiorellas Monolog, der gaaer ud, da dens Indhold optages i den nye Scene mellem hende og Renzolla. Ved denne Optagelse i Dialogen vil, troer jeg, Selverkjendelsen af hendes Følelser for Tadeo vinde i Lidenskab og dramatisk Effect. Som De vil see, har jeg været opmærksom paa alle de af Dem paapegede Steder og gjort, hvad jeg formaaede. Deres Rettelse af »Skjæg« istedetfor »Haar« kan jeg ikke billige. I Mundheld og deslige Talemaader bruger man det stærkeste Udtryk. »Vent til Du faaer Skjæg paa Hagen« er for svagt. Spotten gaaer ud paa, at han ikke engang har enkelte Haar.

Naar denne sidste Rettelse forøvrigt er anbragt i Marginen, saa har udentvivel den Hurtighed, hvormed De ønskede at tilstille mig Manuscriptet, foranlediget det. Imod Molbechs Marginalrettelser har De som jeg tidligere opponeret meget.

Badescenens Forandring faldt mig meget vanskelig. Enhver Prøve af Fiorellas Kjønn maatte dog gaae ud paa Noget, der kunde være anstødeligt. Jeg har derfor ladet Renzolla med sit gode practiske Greb paa Tingene anstille en Prøve af en anden Art, og vil haabe, at den skal være af god Virkning. Et Par nye Replikker af Tadeo skjærpe end mere Fiorellas Beslutning at ville flygte.

Rollebesætningen har jeg herved den Fornøielse at lade medfølge. Fiorella er naturligvis skrevet for Deres Kone; men naar hun enten ikke finder sig oplagt til at udføre den, eller af sin Helbreds-Tilstand hindres deri, veed jeg ingen Anden end Jfr. Larcher. Men jeg vil haabe det Bedste, naar Deres Kone kommer hjem, styrket af Badene og af Reisen. Til Munken kan jeg ikke foreslaae nogen Anden end Schneider; enhver Anden vilde endnu mindre fylde ud. Naar den Schneider blot havde lidt mere Lune!

Maatte nu Deres gode Mening om dette
Stykkets Held paa Scenen gaae i Opfyldelse!

Deres hengivne

Henr. Hertz.

Fra HEIBERG til HERTZ.

20. August 1854.

Høistærede Ven! Med Fornøielse har jeg læst de foretagne Rettelser i »Den Yngste«, og Stykket er nu allerede for nogle Dage siden sendt til Udskrivning, saa at der vil kunne holdes Oplæsning paa det i de første Dage af Saisonen, hvorefter det da maa antages at kunne komme paa Scenen i Oktober.

Hvad Deres Forslag til Rollebesætning angaaer, maa jeg gjøre Dem opmærksom paa, at der hverken kan disponeres over Nielsen eller hans Kone. Han kan under de nuværende Forhold ingen nye Roller faae, og hun er syg, og kan i lang Tid ikke gjøre Tjeneste. Men hvad vil De ogsaa med Mad. Nielsen i en comisk Rolle, hvori Mad. Sødring vil gjøre stor Virkning? Ogsaa Mad. Phister kan her anvendes, men Mad. Sødring har jo mere Genie og Lune. Til Caneloro synes mig, at Phister kan anvendes; Mantzius kan da blive Titone, eller Mantzius Caneloro. Til Parmiero er det bedst

at have Holst (eller Gundersen), til Cienzo Hultmann. Man kan ogsaa anvende Schneider til Titone og Mantzius eller Gundersen til Fra Simone. Herom venter jeg Deres nærmere Betænkning.

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

Fra HERTZ til HEIBERG.

Hvidøre d. 23de August 1854.

Naar Instructeur Nielsen, som De skriver, under de nuværende Forhold ikke kan modtage nye Roller, saa er vistnok Phister den bedste til Canneloro. Men til Titone vilde jeg da hellere foreslaae Høedt, der dog vil spille med lidt mere Smag end Mantzius, og med et Slags dialectisk Færdighed, som Rollen er tjent med. Mantzius kunde da godt udføre Colas Partie. Hultmann og Kyhl havde jeg foreslaaet til de to unge Mennesker, fordi de skulle være noget yngre end Tadeo (Wiehe). Men jeg troer, man kan godt vælge Holst og Hultmann. Til Renzolla maa altsaa nu Mad. Sødring tages, og hun vil jo være uovertræffelig i mange Repliker, men maaskee ikke sydlandsk, »derb« og kraftig nok. Mad. Phister vilde bestemt slet ikke gjøre godt i denne Rolle.

Til Deres Bequemmelighed lader jeg nu en, efter det Ovenstaaende indrettet, ny Rollebesætning medfølge.

Deres hengivne

Henrik Hertz.

Fra HERTZ til HEIBERG.

Hvidøre d. 26. August 1854.

Kjære Ven! Jeg kommer til at uleilige Dem med en ny Rettelse, som De maaskee vil lee over, men som det Hensyn til vort anstændige Publicum, vi nu engang ere komne ind paa, vist vil gjøre nødvendig. Jeg er bange for, at man, da Talen just er om Kjønsskjellen, vil finde noget tvetydigt i det oftere brugte Udtryk »Der stikker Noget under« i Begyndelsen af 3die Akts 6te Scene, saaledes som Ordene ere stillede; og da denne Talemaade ogsaa forekommer i Mad. Sødrings Rolle, bør jeg, af Hensyn til hende, hellere være lidt for scrupuløs.

De rettede Steder følge vedlagt og kunne vel endnu sendes til Afskriveren.

Deres hengivne

Henr. Hertz.

Fra HEIBERG til HERTZ.

28. August 1854.

Jeg troer, Høistærede, at De skulde blive ved den første Bestemmelse og lade Høedt blive Cola, da denne meget massive Figur trænger til en Fremstilling, der lader den plumpe Natur gaae op i Kunst, thi ellers kan Personen let blive modbydelig. Mantzius som Titone vil vist blive ret god, thi han er jo godt skaaren for Tungebaandet, og har netop Sands for den dialectiske Færdighed. Om Jomfru Price, der paa Grund af sin Kjærestes Død er meldt fra Tjeneste indtil videre, kan der neppe endnu være Spørgsmaal. Jeg skal imidlertid erkyndige mig om hendes Villie i denne Henseende, og mener, at dersom hun ønsker sig fritagen, kan Mad. Schiemann faae Rollen, hvilket maaskee ialfald var bedst.

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

Fra HEIBERG til HERTZ.

D. 15de September 1854.

Min Kone har gjort et Forslag til en Forandring i »Den Yngste«, hvilket Forslag, da Meget synes mig at tale for det, jeg herved vil meddele Dem til nærmere Overveielse, saa

meget mere som Forandringen kan udføres med faa Pennestrøg.

Stykkets Titel bør ikke være »Den Yngste«, men »Sønnen i Huset«. Under denne spøgefulde Benævnelse gaaer den mandhaftige Fiorella i Familien, og især finder Faderen Behag i at kalde hende saaledes, ligesom ogsaa Tjeneren anbringer denne Benævnelse, hvor hun truer med Prygl. Herved bliver det sandsynligt, at Canneloro troer, at der virkelig er en Søn, og da den Gamle, paa det Spørgsmaal, om han ikke har en Søn, halvt i Spøg svarer Ja, vil han siden ikke træde tilbage, da han mærker, at det tages for Alvor. Det Usandsynlige i Stykkets Basis formildes herved ikke saa lidt. Hvor der i Fremgangen af Stykket er Leilighed dertil, maatte Benævnelsen jævnlig bringes Tilskuerne i Erindring. Endelig i sidste Act, hvor Fiorella med Kaarden i Haanden kræver de to unge Mænd til Regnskab, er der den stærkeste Leilighed til at bringe »Sønnen i Huset«, som Familiens Forsvarer, i Erindring. Og tilsidst, i Stedet for Slutningsrepliken, som ikke er andet end et Udbrud, hvis Slutningsvirkning ikke er meget lovende, kunde Fiorella sige, at hun fra nu af opgiver at være Søn, og heller ikke i sit Ægteskab vil være Manden, hvorpaa Tadeo kunde svare med et Par passende Slutningsord.

Dersom De nu, Høistærede, er tilbøielig til at anbringe disse Forandringer, saa skal jeg, naar De underretter mig derom, sende Dem Deres Manuscript, for at De kan foretage dem deri. Men det Hele maatte gjøres snarest muligt.

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

Fra HERTZ til HEIBERG.

September 1854.

Kjære Ven! Den mig meddelte Idee til en ny Titel for mit Stykke er, med dens Conseqvenser, ret sindrig. Men det er en Titel, der forudsætter et ganske andet Stykke end det, jeg har skrevet. Efter dettes Stemning og Grundtone er denne Titel med dens foreslaeede Anvendelse en Umulighed.

Allerede det første Forslag til de Forandringer, den ny Titel fordrer, viser dette. Naar Petrullo plumper ud med, at hans yngste Barn er en Søn, saa staaer dette ikke for mig som »en Usandsynlighed«, thi det gaaer ud af hans Character, fra hans Fortrydelse over at være sønneløs, og hans Ærgrelse over, at Caneloro er saa velsignet med den Artikel, og endelig af hans Naturs Ilterhed. Stykkets Basis blev,

synes mig, først usandsynlig, naar han kunde behandle den Sag spøgefuldt, eftersom han er en alvorlig Mand, der tager Livet svært, og ingensteds viser sig oplagt til Skjemt. — Fremdeles, naar denne Titel ønskes gjort gjældende i sidste Act, hvor Fiorella kræver de to unge Mænd til Regnskab, saa oversees det, at hun paa dette Sted, skjøndt endnu i Mandfolkedragt, dog aabenbart glemmer dette og stoler paa sit Frisprog som Fruentimmer, mens hun vel mindst venter sig en Udfordring; hun taler heller ikke til dem »med Kaarden i Haanden« — og jeg seer da heller ikke, hvorledes Titlen her skulde anvendes. Og dette synes mig heller ikke gjørligt i Slutningsreplikerne. Stykkets erotiske Midtpunkt, udtalt af Tadeo og Fiorella efter hvers eiendommelige Natur, finder her sin Op-løsning; og denne reent lyriske Udgang, hvori Handlingens Uro efter min Forestilling skulde udhvile sig, og i det Punkt, Tilskuerne rimeligviis meest interessere sig for, vilde ikke være tjent med en spøgefuld Allusion af Fiorella paa hendes Forklædning, saa meget mindre som hun selv kort inden sin Flugt fortryder, at hun har indladt sig derpaa.

Jeg skulde vist gjerne lempe mig efter Deres Kones Forslag, saaledes som jeg oftere har gjort. Nu kan jeg kun takke hende for

den Interesse for mit Stykke, hendes Forslag i alle Tilfælde vidner om.

Deres hengivne

Henrik Hertz.

Fra HERTZ til F. L. HØEDT.

Kbhvn. 1ste Oktob. 1854.

Høistærede! Jeg er meget nysgjerrig efter at vide, hvad Costume De har valgt til Colas Rolle. Sagen er, at jeg under Udarbeidelsen af denne Character for en Deel har havt de gamle italienske Masker for Øie, Scarramuccio, Mezzalino osv., der hos os ere bekjendte under Fælledsnavnet Pierrot. Cola har Storsnudethed, Cujoneri, Graadighed, Egennytte og vel ogsaa nogen Lystighed tilfælleds med dem. Men kan man nu i Dragt (Jeg tænker nærmest paa en viid, lys Dragt og lysegraa eller hvid bred-skygget og maaskee høipullet Hat) og ved enkelte Træk i Fremstillingen, i hans Maade at staae og gaae, i haanlige Stillinger osv. minde om disse Masker? Det kunde idetmindste være en interessant Opgave at løse, naar den udførtes med den Smag og Kunst, man tør vente af Dem.

Paa en af Prøverne har jeg vel den Fornøielse at erfare, hvor nær De troer at kunne

gaae ind paa denne Idee. Af nogle Yttringer af Hr. Wiehe maa jeg næsten troe, at De selv allerede har tænkt Dem noget Saadant.

Deres ærbødige

Henr. Hertz.

Fra HEIBERG til HERTZ.

7. Oktober 1854.

Da Hr. Høedt har afgivet Colas Rolle i »Den Yngste«, maa jeg, inden jeg tager nogen Bestemmelse, bede Dem om Deres Forslag i den Henseende. — — — — Under disse Omstændigheder veed jeg ingen Bedre at raade Dem til end Hr. Schram.

Deres J. L. Heiberg.

Fra HERTZ til F. L. HØEDT.

Kbhvn. d. 8. Oktober 1854.

Høistærede! Etatsraad Heiberg har igaar- aftes meddelt mig, at De har afgivet Colas Rolle i »Den Yngste« og som Deres Grund dertil anført, at Deres Anskuelse af Rollen ikke kunde forenes med den, hvorefter jeg ønskede den udført. Dette har virkelig forundret mig. I de Par Ord, jeg for nogle Dage siden tilskrev Dem, yttrede jeg mig meget tvivlsomt om Muligheden af, i Spil og Costume at forene

Udførelsen af denne Rolle med de gamle italienske Masker, og jeg ønskede udtrykkelig at indhente Deres Mening derom, ikke at paa- tvinge Dem min. Jeg veed altfor vel, at Muligheden af deslige Ideer meget beroer paa, om de kunne smelte sammen med Skuespillerens Personlighed og med hans Opfatning af mange Enkeltheder i Rollen. Jeg omtalte min Idee som en Opgave, det kunde være interessant at løse, men uden at erklære det for afgjort, at den kunde løses.

Ifølge Ovenstaaende tvivler jeg ikke paa, at De beholder Rollen, hvilket jeg naturligviis helst seer. Men skulde De vedblive Deres Beslutning at afgive den, maa jeg endelig bede Dem tjene mig i, endnu idag at underrette mig derom.

Ærbødigst

Henrik Hertz.

Fra F. L. HØEDT til HERTZ.

Kbhvn. d. 8de Oktober 1854.

Høistærede Hr. Professor! Allerede ved den første Gjennemlæsning af Colas Rolle, fik jeg et stærkt Indtryk af det Burleske; men da De havde bestemt Rollen for mig, hvis Skuespillerevne har en næsten modsat Character,

betvivlede jeg Rigtigheden af min Opfattelse og prøvede saa godt, jeg kunde, at forme en Figur, i Overeensstemmelse med min Evne og Personlighed, uagtet der var Noget i Rollen, som ideligt drev mig over i min første Opfattelse. Jeg modtog nu Deres Brev, som hævede enhver Tvivl; men endskjøndt jeg øieblikkeligt følte, at jeg ikke kunde udføre Rollen saaledes, arbeidede jeg dog derpaa, og spillede den endelig for min kyndige og redelige Ven, Hr. Wiehe, der raadede mig til at give den af. Dette er Sagens virkelige Sammenhæng. Meente jeg, at Rollen ikke kunde, eller ikke burde spilles, som De har tænkt Dem den, vilde jeg gjort med Cola, som jeg i sin Tid var saa fri at gjøre med »Tobby Wilson«*), jeg vilde have spilt den efter mit eget Hoved, i det Haab, at jeg efter Opførelsen vel vilde vinde Deres Bifald. Men Rollen kan og bør, efter min Formening, spilles, som De ønsker det, det er kun min Evne, som ikke strækker til, og derfor giver jeg den af, saameget mere, som Theatret har en Skuespiller, der i en ganske fortrinlig Grad egner sig til at udføre den, jeg mener Hr. Schram. Schram har megen Styrke i det Burleske, og hans lange Figur og hele Personlighed passer saa fortræffeligt, at naar han tager

*) Rolle i »De Deporterede« af H. H.

en Gjedeskinds Kofte paa og en højpullet graa Hat, vil han have en Natur-Lighed med de omtalte Masker, som vil synes ganske uskyldig og derfor virke uendelig morsommere, end enhver kunstigt frembragt Reminiscens, som dog altid vil beholde noget Misligt. Havde jeg været saa heldig at digte en saa ypperlig Figur, som Cola, skulde her paa Theatret ingen Anden fremstille den end Schram, hvilket imidlertid ikke er sagt for at paatrænge Dem noget Raad i en Sag, hvori De selv maa være den bedste Dommer.

Efter hvad jeg her har havt den Ære at meddele Dem, troer De vel ikke længere, om De for et Øieblik har troet det, at mit Afslag har sin Grund i krænket Forfængelighed eller andre Skuespiller Nykker, og som et yderligere Beviis vil jeg til mit Afslag knytte en Bøn. Der har engang, synes mig, været Tale om at gjenoptage »Emma«; bliver dette Tilfældet, lad da mig spille Capitain Vagtel; Hr. Rosenkilde, som jo har spillet den før, maa vel nu spille Commerceraad Ritter; og Wiehe vilde være ganske fortræffelig som Dr. Mørk.

Sluttelig vil jeg endnu kun tilføie, at jeg helst havde sagt Dem alt Dette mundtlig; men jeg antog, ærlig talt, De vilde foreslaae mig at beholde Rollen og spille den paa min Maade;

og da min Hengivenhed for Deres Person er ligesaa stor, som min Høiagtelse for Deres Genie, frygtede jeg for, at jeg af personlige Hensyn skulde indlade mig paa Noget, der i kunstnerisk Henseende hverken vilde gavne Dem eller Deres

meget ærbødige og hengivne

F. L. Høedt.

Fra HERTZ til Fru HEIBERG.

Kjøbenhavn 25. Oktober 1854.

Bedste Fru Heiberg! De troer ikke, hvor nysgjerrig jeg er efter at vide, hvad De i Deres stille Sind tænker om »Den Yngste« og navnlig om Fiorella. At De har paataget Dem denne Rolle, takker jeg Dem meget for, og vil haabe, at den ikke vil være Dem ubehagelig at udføre. Har De en og anden Bemærkning at gjøre, saa veed De, jeg staaer til Tjeneste.

Det franske Costume fra Ludvig XIVs Tid, jeg har valgt, retfærdiggjøres ved, at Neapel paa den Tid stod under en fransk Prinds, og at Byen var oversvømmet af franske Kræmmere. Men forresten tog jeg meget Hensyn til den Bequemmelighed, at baade Herrer og Damer dengang gik med langt lokket Haar, hvilket jo vil lette Fiorellas Forklædning.

Dersom den neapolitanske Ivrighed og lette Opbrusen til Vrede kunde komme ret frem i Udførelsen af dette Stykke, især i Rosenkildes, Phisters, Mad. Sødrings og Jmfr. Andersens Roller, saa var det rart. Hos Fiorella træder det mere frem som Virkning af en energisk Character; dog er hun ogsaa meget ivrig i den 1ste Scene i III Act, hvor hun giver Tadeo de gode Raad, og jeg formoder, at De har tænkt Dem Adskilligt deri af komisk Virkning. Forøvrigt er de vigtigste Roller i dette Stykke i saa gode Hænder, at jeg med Hensyn til Udførelsen aldrig har været mere beroliget end denne gang.

Men jeg vil ikke længere optage Deres Tid. Hvormeget jeg glæder mig til Deres Udførelse af Fiorella, veed De, uden at jeg behøver at tilføie det.

Deres hengivne

Henr. Hertz.

Fra HEIBERG til HERTZ.

14. Novemb. 1854.

— — — Jeg har idag talt med en meget bekjendt Mand, der snarere maa regnes til det liberale Partie end til det modsatte. Han havde igaar fundet stort Behag i Deres Stykke, og ønskede Intet forandret deri. Ligeledes inde-

H. Hertz.

stod han for, at Stykket skulde blive fordeelagtigt omtalt (eller rettere sagt, ikke skulde, men vilde) i de saakaldte liberale Blade. Vi faae nu see, om hans Caution betyder Noget.

Deres J. L. Heiberg.

De i Brevvexlingen omtalte Scener af »Den Yngste« i deres oprindelige Skikkelse.

Den unge Pige Fiorella er, under Navnet Aniello, forklædt som Mand kommet til den rige Kjøbmand Canneloros Hus for at holde Sønnen Tadeo med Selskab. Ved et Tilfælde faar Tadeo Mistanke om, at Aniello er en Kvinde, og han fortæller strax sin Moder, Renzolla, sin Opdagelse. De meddelte Scener foregaa i Canneloros Hus, samme Dag som Fiorella er kommet.

3die Akt. 6te Scene.

Tadeo kommer i stor Sindsbevægelse fulgt af Renzolla.

(I nogle indledende Repliker*) fortæller Tadeo med stor Lidenskabelighed Moderen sin Mistanke; derpaa kommer følgende:)

RENZOLLA.

Men hvad skal alt det sige? Aniello
Er intet Mandfolk?

TADEO.

Nej, det troer jeg ikke —
Jeg veed det . . . ja, jeg veed det. Hør kun, Moder!

*) H. Hertz. Dram. Værker. Bd. 8. Pag. 109.

Det var ved Morbærtræet; Aniello
 Stod paa en gammel Stige for at plukke
 Et Par af Frugterne, der alt var modne.
 Men Stigen gik itu, og han faldt ned.
 Idet jeg greb ham, kom jeg til at rive
 Hans Vest og Kjole bort fra Brystet — nei,
 Det Syn, o Moder! nei, Du skulde seet!

RENZOLLA.

Hvad saae Du da? Kom ud dermed engang!

TADEO.

At Aniello er et Fruentimmer.
 Jeg rystede ved Synet — — jeg blev stum — —
 Og han — og hun bedækkede sig hurtigt.
 Jeg skyndte mig derfra, en Angst betog mig,
 og jeg var glad, jeg traf Dig.

RENZOLLA.

Hm, Du siger,
 Han er et Fruentimmer. Men det maatte
 Min Mand og jeg jo kunne see paa Stedet.

TADEO.

Men troe nu, hvad jeg saae —

RENZOLLA.

Ja Du veed stort,
 Hvordan et Fruentimmer skal see ud.

Nei, jeg maa have Vished. Men hvordan?
 Ifald man spørger ham, saa nægter han det.
 Men om man nu ham satte paa en Prøve?
 — — Ja, det gaaer an! Naar Aniello kommer,
 Saa siig, at Du vil gaae i Bad, og han
 Skal følge med Dig.

TADEO.

Nei, det kan jeg ikke!
 Hvor kunde jeg forlange —

RENZOLLA.

Jo; for er han
 Et Fruentimmer, gaaer han aldrig med Dig,
 Men siger reent ud Nei. Det skal Du gjøre.
 Og saa forresten — enten Aniello
 Er Mandfolk eller ikke, skal Du nu
 Slaae Dig til Ro. osv.

Syvende Scene.

Renzolla gaaer Fiorella imøde.

RENZOLLA.

Aniello! Tadeo vil gaae i Bad og vil have
 Dig med sig.

FIGRELLA.

Vil have mig med sig? Det veed jeg Intet af.

RENZOLLA.

Saa veed Du det nu. Vent paa ham her; han kommer nok strax.

FIORELLA (forlegen).

Men jeg — — jeg vil ikke gaae i Bad. Jeg har badet mig imorges tidlig.

RENZOLLA.

Saa gaaer Du idag to Gange. Det er en varm Dag, og Du har godt deraf.

FIORELLA.

Men jeg vil dog helst lade være.

RENZOLLA (afsides).

Han siger Nei. Skulde Tadeo have Ret? (Høit) Pleier unge Mennesker at gjøre saa mange Ophævelser for at pladske sig lidt i Vandet? Det kan Du ikke sige Nei til, naar Tadeo ønsker det. (Da Fiorella tier) Naa, vil Du eller vil Du ikke?

FIORELLA.

Jeg vil.

RENZOLLA.

Godt; saa skal jeg sende Rita ud med to Badekapper. Tadeo pleier altid at tage Over-

tøiet af her, da Badehuset kun er to Skridt herfra. Saa gaae I derover i Kapperne.

(Gaaer)

FIGRELLA (ene).

Nei, det er reent fortvivlet! Gaae i Bad!
 Hvad skal jeg gribe til? Hvorledes hjælpe
 Mig ud af den Forlegenhed? Aa Gud,
 Nei, det gaaer aldrig an, jeg bliver her!
 Jeg røber mig — og saa — — hvad skal jeg her?
 osv*).

(I det følgende søger Fiorella Hjælp hos Titone, Tadeos Lærer, og aftaler med ham, at han skal bringe en falsk Besked fra Fiorellas Hjem, om at hendes Nærværelse dér er øjeblikkelig nødvendig.

9de Scene.

Fiorella. Tadeo. Strax derpaa Rita (Et Tyende). Siden Titone.

FIGRELLA.

Der kommer han!

(Gaaer frem i Forgrunden).

TADEO

(paa den anden Side af Scenen; afsides).

Jeg vilde ønske, Moder
 Ei havde talt om Badet. (Høit.) Jeg har søgt Dig.

FIGRELLA.

Jeg var gaaet ud paa Veien.

(Rita kommer med to Badekapper af mørkt, let Tøi.)

*) l. c. Pag. 123.

RITA (til Tadeo).

Her er Kapper
 Fra Eders Moder, naar I gaaer i Bad.
 En er til Jer, og en (pegende) er vel til ham.
 Han skal jo følge Jer som Eders Skygge;
 Saa skal han sagtens med i Bad.

TADEO.

Gaae kun.
 Læg Tøiet fra Dig.

RITA.

Giv kun Tid — der er det.
 I var saa from tilforn; men siden han
 Er kommet —

TADEO (utaalmodig).

Du skal gaae!

RITA.

Ja godt; jeg gaaer.
 Men see, hvad Enden bliver!
 (Gaaer).

TADEO

(efter et Ophold).

Aniello!
 Ifald Du ei har Lyst at gaae i Bad —

FIGRELLA.

Din Moder ønsker det.

TADEO (forundret).

Og Du gaaer med?

FIGRELLA.

Ja — jeg gaaer med.

TADEO (afsides).

Hvordan forstaaer jeg det?

(Høit, betonende.)

Hvis Du gaaer med, saa tag, den ene Kappe,
Vort Overtøi vi lægge fra os her.

(Trækker sin Kjole af og kaster Badekappen om sig.)

FIGRELLA

(tager den anden Kappe og staaer tøvende med den i Haanden; afsides).

Naar blot Titone kom!

TADEO.

Som sagt, ifald Du

Just ikke gjerne vil —

FIGRELLA.

Jo, jeg vil gjerne.

Hvad er det, jeg skal gjøre?

TADEO.

Læg Din Kjole.

FIORELLA.

Min Kjole — naa! (Afsides) Hvor bliver dog Titone!

(Lader som hun vil trække Kjolen af).

Den er saa snæver.

TADEO.

Skal jeg hjælpe?

FIORELLA (hurtig).

Nei —

Jeg kan: (Afsides) Det Skarn Titone!

TITONE.

(kommer travl og hurtig ind, raabende)

Aniello!

FIORELLA (afsides).

Naa, Gudskelov!

TITONE.

Der var et Bud derude,
 At I paa Stedet nu, nu strax, maa tage
 Til eders Hjem. osv.

VII. Brevvekslinger med Skuespillere angaaende Udførelsen af Roller i Hertz's Arbejder.

A. Angaaende Paterens Rolle i Ninon.

Fra Instructeur NIELSEN til HERTZ.

D. 6te Decbr. 1847.

Høistærede Hr. Professor! I Anledning af Deres Stykke: Ninon, tillader jeg mig at gjøre Dem nogle Spørgsmaal:

1, om det ikke maatte behage Dem at tillade, at den i første Akt udeladte Sang, maatte blive sjunget, i det mindste eet Vers, da det efter Alles Mening, og navnlig Frue Heibergs, vilde bidrage meget til at antyde Festligheden.

2, — Festen i fjerde Akt synes at foregaae ved Dagens Lys; da dette er noget usædvanligt, beder jeg mig underrettet, om jeg heri feiler.

Endelig kan jeg ikke tilbageholde et Ønske, om det ikke er Dem meget imod, da at fritage mig for Paterens Rolle; jeg formoder ikke, at

det kan være vanskeligt at faae en saa lille Rolle udført; dog skylder jeg Sandheden at erklære, at Rollens Ubetydelighed ikke har den mindste Deel i dette Ønske.

I Haab om Deres ærede Bestemmelser angaaende disse Punkter, venter jeg mig snarest mueligt Svar tilstillet. Med særdeles Høiagtelse

Deres ærbødige

L. P. Nielsen.

Fra HERTZ til Instructeur NIELSEN.

Kbhvn. d. 10de Decbr. 1847.

Høistærede Hr. Instructeur Nielsen! Deres ærede Skrivelse, dat. 6te Dec., modtog jeg imorges og iler med at besvare den.

At den i 1ste Act udeladte Sang bliver sjunget, har jeg aldeles Intet imod, dog maaskee, efter Deres Forslag, blot eet Vers, da Scenen ellers kunde blive for længe tom.

Festen i 4de Act har jeg tænkt mig at foregaae en Sommer-Eftermiddag ved Dagslys, hvilket i Syden (ogsaa i Paris) er Tilfældet ved alle Maske-Optog under aaben Himmel. Marquien, der er Festens Arrangeur, maa antages at have tænkt sig noget Lignende som Carnivals-Lystigheden i Rom, der begynder om Efter-

middagen ved Dagens Lys og, efter et Ophold i Tid, slutter om Aftenen ved Fakler.

Paterens Rolle kan jeg saa lidet holde for at være ubetydelig, at jeg antager, den hører til de vigtigste i Stykket, og at dettes Held paa Scenen for en stor Deel beroer paa dens Udførelse. Han er Stykkets moralske Idee, Modsætningen til Tidens Letsindighed; han bringer, i de vigtige Slutnings-Repliker, det forsonende Element ind i den tragiske Opløsning, og er dennes religiøse Resultat. Ligesom jeg derfor under Udarbeidelsen bestandig har havt Dem, Hr. Instructeur, for Øie, saaledes veed jeg heller Ingen ved vort Theater, der vilde formaae at udføre denne Rolle med saa megen personlig Værdighed, saa meget Eftertryk og stille Kraft, saa stor Inderlighed og religiøs Overbeviisning og dog tillige saa mildt og skaanende under Strengheden, som jeg forud er forvisset om, den vil udføres af Dem. Da fremdeles Hr. Kragh, den eneste, der undertiden har udført lignende Roller, allerede er sysselsat med at indstudere Abbéens Rolle, saa maa jeg antage Stykkets Opførelse at være afhængig af Deres Beslutning. Dog jeg tvivler intet Øieblik om, at De, høistærede Hr. Instructeur, paatager Dem en Rolle, der vel ikke er betydelig i Omfang (og jeg veed, at en Kunstner

som De ikke tager Hensyn hertil), men til hvis Udførelse De besidder Egenskaber, der sjelden findes forenede.

Ærbødigst.

H. Hertz.

Fra Instructeur NIELSEN til HERTZ.

D. 14. Januar 1848.

Høistærede Hr. Professor! De tillader, at jeg endnu engang bebyrder Dem med et Spørgsmaal angaaende Ninon. I femte Akt er foreskrevet, at Akten begynder med en lys Dæmring, der først i fjerde Scene gaaer over til fuldkommen Nat med stjerneklar Himmel. Dette er en Umuelighed, thi det Horizont-tæppe, der slutter Haven ved Dagen, kan ikke bruges til den stjerneklare Himmel og omvendt. Da jeg nu troer, at Stemningen i femte Akt gjør det ønskeligt, at den stjerneklare Himmel sees, spørger jeg Dem, om De vil renoncere paa den lyse Dæmring og tillade, at vi gjør den blot saa mørk, at man ikke kan skjelne Horizonten, for at tilveiebringe den ønskede Effekt.

Ved denne Leilighed tillader jeg mig ogsaa at besvare Noget i Deres forrige Brev, som jeg ellers ikke vilde have uleiligtet Dem med.

Da De har gjort det til en Betingelse for Opførelsen af Ninon, at jeg spiller Paterens Rolle, kan der jo ikke være videre Tale derom. Derimod har De, uagtet min Forsikring om, at Rollens Ubetydelighed ikke var Aarsagen til mit Ønske, dog maattet antage dette, siden De har givet Dem den Uleilighed at bevise Rollens Vigtighed. Denne Forskjel i vore Anskuelser hidrører nærmest fra vort forskjellige Standpunkt, De som Digter, jeg som Skuespiller. Kun den Rolle, der gjør Krav paa Fremstilling eller Skuespilkunst, kan efter min Synsmaade kaldes en vigtig Rolle; thi Meget kan frembringe en dramatisk Virkning, f. Ex. et Lyn, et Tordenskrald etc. uden derfor at kunne kaldes en Rolle. Til at udføre Pateren behøves egentlig intet Skuespillertalent; Enhver, der kan gaae, staae og tale, kan spille den. Enhver Præst bør kunne fremstille den; men man kan ikke forlange, at enhver Præst skal være Skuespiller. At være kaldet til at spille Roller af den Art, som Tydskerne kalde Aushülfsrollen, er intet misundelsesværdigt Kald, og dersom det skulde være dertil, at mine Evner henviste mig, vilde jeg foretrække enhver Beskjæftigelse for at være Skuespiller. Jeg indrømmer, at de kan gjøre Virkning i det Hele, men have intet Tilfredsstillende for Fremstilleren. Da det nu oftere har

været mit Lod i Deres Stykker, kan De ikke fortænke mig i, at jeg, der nu i 30 Aar har været Skuespiller, kunde ønskes fritaget derfor. Imidlertid af Agtelse for en udmærket Digters Arbeide, har jeg efterkommet Deres Ønske og haaber til Gjengæld, at De undskylder, at jeg aabent har tilladt mig at udtale min Mening. Forøvrigt har jeg den Ære med særdeles Agtelse at undertegne mig Deres ærbødige

L. P. Nielsen.

Efterskrift: For ikke at misforstaaes, tillader jeg blot endnu at tilføie, at jeg f. Ex. finder Latours Rolle baade en vigtig og en interessant Rolle, saavel som Bois-Roberts. Det samme gjelder efter min Mening ogsaa om Ebn Jahia.

B. Angaaende en Rolle i »Estrella«.

Fra L. PHISTER til HERTZ.

D. 18de Jan. 1856.

Høistærede Hr. Professor Hertz. Idet jeg takker Dem for Deres venlige Skrivelse og den Tillid til mit Talent, De deri udtaler, maa det dobbelt bedrøve mig, at jeg efter moden Over-

veielse ikke tør paatage mig Udførelsen af Ramiros Rolle.

Grunden til, at jeg ikke tidligere er kommen til denne Erkjendelse, er Følgende: Da jeg kom paa Oplæsningen, kjendte jeg ligesaa lidt til min Rolle som til Stykket. Thi det er i de senere Aar et Princip hos mig, ikke at læse en nye Rolle, før det kan skee i Forbindelse med Stykket, da man ellers let kan finde Rollen mindre interessant, end den i Virkeligheden er. Under Oplæsningen glædede jeg mig saameget over Stykket og Rollen, at det var med et tungt Hjerte, jeg gav den Erklæring paa Grund af min Alder, ikke at turde paatage mig dens Udførelse. — Om Aftenen, da Hr. Etatsraad Heiberg yttrede den Mening, at en Forandring kunde foretages, hvorved Ramiro blev en ældre Person, var det mig meget behageligt, da jeg derved troede mig istand til at udføre denne interessante Opgave.

Dagen efter modtog jeg Deres ærede Skrivelse, der tilfulde tydeliggjorde mig alle de Evner, Skuespilleren maa være i Besiddelse af for her at tilfredsstille Digteren, Publicum og sig selv.

Imidlertid — jeg tænkte: Det gaaer vel nok!

Onsdagften Kl. 11 modtog jeg atter Rollen med den stedfundne Forandring. Igaar,

Torsdag, var jeg i Theatertjeneste Formiddag og Aften, saa at jeg først iaften Kl. 10¹/₂ for anden Gang gjennemlæste Rollen. Jeg læste nu med stadigt Hensyn til, at det var mig, det Hverv var givet, at fremstille alle disse forskjellige, karakteristiske Egenskaber, Hr. Professoren har gjort mig opmærksom paa, der findes i den saa ypperligt tegnede Figur. Atter imorges læste jeg Rollen, Deres Brev og atter Rollen; men kom nu til det for mig sørgelige Resultat, at jeg med Lethed kan blive komisk og simpel i en spansk Ridderdragt; men jeg faaer aldrig Publicum til at tro paa min Elskværdighed. Altsaa, jeg tør destoværre ikke paatage mig denne Rolle. Tilgiv, høistærede Hr. Professor, al den Uleilighed, jeg har forarsaget Dem; men tro De mig, en Skuespiller giver nødtigt Afkald paa at spille i et Stykke af Henrik Hertz, og mindst naar man som jeg er Deres, Dem beundrende, taknemmelige

Phister.

Fra Samme til Samme.

D. 19de Jan. 1856.

Høistærede Hr. Professor! Det gjør mig meget bedrøvet, at jeg ikke kan have den Glæde og Ære at opfylde Deres Ønske; men

tro De mig, det vilde blive til Skade for Deres Stykke og til Skam for mig; thi jeg kan ikke spille denne Rolle. Antag det ikke for Ubeskedenhed, højtærede Hr. Professor, at jeg tillader mig et ærbødigt Raad i denne Sag. Lad De Mantzius spille denne Rolle, det er min oprigtige, bedste Overbeviisning, at han vil og kan udføre den til Publicums og Digterens Tilfredshed. Vel har han en Rolle; men den vil jo med Lethed kunne blive besat. Hr. Professor! Har jeg ikke hidtil med ærbødig Taknemmelighed og Glæde modtaget hvilkensomhelst Rolle, De har gjort mig den Ære at tildele mig? Har jeg ikke, som det sømmer sig en flittig, flink Skuespiller, der har Agtelse for den udmærkede Digtets Værk, gjort Alt, hvad jeg formaaede, saavidt mine Evner tillod det, for at opfylde min Pligt? Har jeg ikke?

Gid De vidste, hvor det bedrøver mig, at jeg dennegang, den første Gang, maa føle, at mine Evner ikke svare til min Villie, eller rettere mit Ønske. Endnu engang tag mig ikke min Raadgivning ilde op; thi jeg gav det efter min ærlige Overbeviisning, og De vil ikke blive skuffet, hvis De dennegang følger en Skuespillers Raad. Viis mig nu, at De ikke er vred paa mig, tildeel mig, i dette eller et andet Stykke, selv den ubetydeligste Rolle, og De vil erfare, at jeg i Sandhed anseer

det for en Ære at udføre enhver Rolle, De tildeler mig, naar jeg ikke, som her, føler min fuldkomne Uformaaenhed. Deres ærbødigste,
Dem af Hjertet taknemmelige

L. Phister.

C. Breve til og fra Kr. Mantzius angaaende Skalholtts Rolle i Besøget i Kjøbenhavn.

Fra HERTZ til Kr. MANTZIUS.

Kbhvn. 2den Juli 1860.

Høistærede! Af en i Theaterchefens Navn mig tilsendt Skrivelse fra Kammerassessor Berner seer jeg, at De, kjære Ven, ikke er uvillig til at overtage Skalholtts Rolle i »Besøget i Kjøbenhavn«. Uagtet jeg nu ved at have frasagt mig min Rollebesætningsret i dette Skuespil, ikke er beføiet til at blande mig i, hvad der vedkommer denne, kan jeg dog ikke undlade at bevidne Dem, hvor behagelig denne Efterretning har været mig. Naar den Skuespiller *), for hvem denne Rolle oprindelig er skreven, ikke vil eller kan udføre den, indseer jeg ikke, at den kunde overgives i bedre Hænder end Deres. De Roller, De hidtil har udført i mine Stykker, have ud-

*) Phister.

mærket sig ved saa megen Correcthed, Smag og Sandhed i Opfatningen, at jeg tør vente mig det Bedste.

Allerede under Dorphs og Hauchs Bestyrelse foretog jeg efter Opfordring endeel Forkortninger i Stykket, hvoraf imidlertid kun faa ere indførte i den skrevne Rolle. Skulde der være Noget af det i Skalhols Rolles Udstrøgne, De ønsker at beholde, har De vel den Godhed at underrette mig derom. Jeg tænker i dette Øieblik paa et Sted i Slutningen af 3die Act, hvor han tilbyder sig at trække Justitsraad Vinges Støvler af. Stedet er nu optaget i det trykte Stykke, og man har fundet det morsomt, saa det kan blive staaende, hvis De ønsker det. Enhver anden Bemærkning, De kan have at gjøre, skal det være mig en Fornøielse at modtage.

Ærbødigst

H. Hertz.

Fra KR. MANTZIUS til H. HERTZ.

Kbhvn d. 10de Aug. 1860.

Idet jeg takker Hr. Professoren for Deres venlige Skrivelse i Anledning af »Islænderen« i »Besøget i K.«, og idet jeg siger Dem, at det altid har været og altid skal være mig en Ære

og Fornøjelse at spille i Deres Stykker, maa jeg dog bemærke, at det ikke var et ubetinget Tilsagn, jeg gav Hr. Assessor Berner om at spille Skalholt. Jeg havde naturligviis hellere beholdt den mig oprindelig tiltænkte Rolle, som laae særdeles nemt for mig. Skalholt har sine store Vanskeligheder, der ikke ere blevne mindre ved den megen Omtale, og ved at Phister og Rosenkilde have refuseret den; jeg mener, at Fordringerne baade af Publikum og Skuespillerne ville blive stillede høiere, og jeg blive anseet for at prætere at kunne gjøre, hvad de ikke kunne. Dette skulde imidlertid ikke afskrække mig, hvis jeg ellers troede at kunne prætere noget Godt. Men ogsaa i Rollen selv ligger der store Vanskeligheder, som jeg imidlertid haaber kunne hæves, hvis Hr. Professoren vil komme mig imøde med et Par Pennestrøg. Maa jeg ganske oprigtig sige Dem, hvad der for mig i Deres Skildring af Islænderen er det Incommensurable med de virkelige Islændere? Det er det ydmyge Væsen og den udvortes Kejtethed. Hans fortrinlige Entrée i 2den Akts 1ste Scene og navnlig hans sande og træffende, ægte islandske Replik »Ønsker Hr. Justitsraaden, at jeg skal banke ham?«, er for mig Udgangspunktet for Rollen, men med denne

Skildring er der et Par Steder, jeg ikke kan faae til at passe. Det er 1) p. 66—67*). Justitsraaden: Herregud, om De ogsaa ikke forstod ham, troer De da, at jeg har antaget Dem til Opvarter for min Søn? — Skalholt: Hr. Justitsraaden maa ikke blive vred; men jeg vidste ikke bedre. 2) p. 73—74. Fra August's Replik: Har De ikke Lyst til at tage Dem godt ud for alle disse Damer? — til »jeg skal hente dem.«**) 3) ikke »kysse Justitsraaden paa Haanden.« Hele den Figur, som der p. 74 gives Skalholt, hverken kan eller vil jeg give ham. Det vilde være mig fysisk umuligt et Øjeblik, end-sige gennem et saa stort Stykke at holde en saadan Vanskabning; og den stemmer heller ikke med det Billede, jeg har faaet af hans tidligere Replikker. — Kort sagt jeg vilde give ham som en inderlig godmodig, naiv, med de selskabelige Former ukjendt, men paa ingen Maade krybende eller stærkt karrikeret Person, og det troer jeg at kunne, naar de omtalte Steder gik ud. Professoren har i Grunden rakt Haanden til dette Forslag ved at udelade Scenen

*) H. H. Dram. Værker Bd. 14.

**) Disse Replikker indeholdt en nærgaaende Beskrivelse af Skalholt's Figur og Optræden. (Udg.s Anm.).

med Støvlepudsningen, mellem hvilken og det af mig Bortønskede (sit *venia verbo*) der kun er en ringe Gradsforskjel. — Jeg haaber, at Hr. Prof. ikke tager mig denne min oprigtige Udtalelse ilde op, og forsikrer, at hvis De gaaer ind herpaa, jeg da skal gjøre mig al Flid med denne vel vanskelige, men i saa Fald for mig høist interessante Opgave.

Med Højagtelse, Deres hengivne og forbundne
Kr. Mantzius.

Fra HERTZ til KR. MANTZIUS.

Kbhvn. d. 14de Aug. 1860.

Høistærede! Deres Bemærkninger ved Skalhols Rolle berøre et for Dem særdeles vigtigt Punkt, Opfatningen af Characterens ydre Personlighed, hans Exterieur, Holdning, Gang, og hvad dertil hører, lutter Ting, en Forfatter maa overlade Skuespilleren, og hvori han venter sig hans Understøttelse. Jeg kan derfor kun takke Dem for Deres Bemærkninger og anseer det for min Skyldighed paa bedste Maade at komme Dem imøde. Der vil intet være til Hinder for, at 1) de nævnte Repliker p. 66—67 og 2) Haandkysset i Slutningen af 3die Act kunne falde bort. Ogsaa Replikerne p. 73—74 har jeg nu forandret, og vil haabe, det er skeet

saaledes, som De har tænkt Dem det. Men for saa vidt De har troet, at Deres hele Holdning i Stykket skulde være conform med August's Yttringer om Skalholt's krumme Knæ o. s. v., da har det i det Mindste ikke været min Mening. August i sin lystige Stemning overdriver naturligviis og finder sin Regning ved at tage Luven fra sin Hovmester, vise ham, hvor uskikket han er til denne Post, og vende Situationen om, o: gjøre ham til sin Discipel. Men desuagtet har De Ret i, at Stedet er difficult og kunde tvinge Dem ind i en Holdning, der ikke var gunstig for Deres Opfatning af Characteren; og saa er det bedst, at det gaaer ud.

Af »Ydmyghed« er der med Undtagelse af Haandkysset, saavidt jeg kan see, ikke synderlige Spor hos Skalholt. Det »Keitede« hos ham ligger i Uvanthed med de nye Forhold. Kun eet Sted er han sensu propria keitet, hvor han lader sin Fuglebøsse falde, idet han skal tage Hatten af; men det kunde i den Situation hænde Flere end ham, og det Sted, veed jeg forud, vil De gjøre meget morsomt.

Deres Ord, at »De vil give ham som en inderlig godmodig, naiv, med de selskabelige Former ukjendt, men paa ingen Maade krybende

eller stærkt karrikeret Person« tiltræder jeg i Eet og Alt. Det er et Program, der forvisser mig om, at De vil udføre Rollen til Deres egen og Publicums Tilfredshed.

Deres ærbødige og forbundne.

H. Hertz.

VIII. Breve angaaende det Anckerske Legat.

A. Brevvexling mellem H. Hertz, Paludan-Müller og H. C. Andersen angaaende Paludan-Müllers Kandidatur til det Anckerske Legat.

Fra HERTZ til PALUDAN-MÜLLER.

Kbhvn. d. 23de Nov., 1869.

Vor fælleds gode Ven, Pastor Hjorth i Fredensborg, har vel allerede underrettet Dem om, hvor kjært det skulde være mig, om De dennegang vilde søge det Anckerske Reise-Stipendium²⁵⁾. At De ikke strax de nærmest følgende Aar vilde søge det, kunde jeg sympathisere med. Men nu er det mit oprigtige Raad, at De, hvis det ellers er Dem ønskeligt at komme til Udlandet næste Foraar, sætter alle Betænkeligheder tilside. Det er ganske almindeligt, at dette Stipendium søges flere Gange, inden det opnaaes, og det gjælder endog om

udmærkede Kunstnere, som Heinr. Hansen, der søgte 2 Gange, inden han fik det. Deres Alder skal heller ikke være Dem iveien, da blandt Andre Maleren Sonne har erholdt Stipendiet, da han var meget ældre, end De er nu. Denegang har De den Fordeel, at De kan være vis paa saavel Andersens som min Stemme. Begge ønske vi at gjøre den Uret god, der engang er viist Dem, og jeg for min Deel vil ansee det for en Ære, at Legatet kan tælle Deres Navn med. Endnu kan jeg tilføie, at Flere have forundret sig over, at saa faa ældre, udmærkede Digtere findes blandt Stipendiaterne.

Jeg venter et Par Ord og helst med en Erklæring, at De vil følge mit velmeente Raad.

Deres hengivne Ven

Henrik Hertz.

Fra PALUDAN-MÜLLER til HERTZ.

Kbhvn. d. 29de Novbr. 1869.

Med hjertelig Paaskjønnelse af Deres elskværdige Brev og Deres saa humane og velvillige Tilbud, hvorfor jeg bestandig er Dem taknemmelig, maa jeg dog, førend jeg bestemmer mig til at følge Deres Raad, udbede mig Svar paa følgende Spørgsmaal:

1. Hvor stort er Legatet?

2. Hvor lang Tid er man forpligtet til at være borte fra Hjemmet?
3. Ansøgningens Beskaffenhed, og til hvem den stiles?
4. Naar erholdes Legatportionen, og naar skal Reisen tiltrædes?

Ærb.

Fr. Paludan-Müller.

Fra HERTZ til H. C. ANDERSEN.

Kbhvn. d. 12. Jan. 1870.

Kjære Ven! Etatsraad E. Collin har været saa god at opgive mig Deres Adresse, og jeg vil strax benytte den for at tilskrive Dem, hvad jeg har paa Hjertet.

De husker vel nok, hvor fortrædelige vi begge vare, dengang Fr. Paludan-Müller, kort inden jeg tiltraadte det Anckerske Legat-Udvalg, faldt igjennem med sin Ansøgning. Jeg raadede ham dengang til at søge paany og forsikkrede ham, at han kunde være vis paa min og, efter Deres Yttringer til mig, ogsaa paa Deres Stemme. Men det vilde han paa ingen Maade. Nu, da nogle Aar ere gaaede hen, har jeg bragt denne Sag paany paa Bane, og dennegang har han igjen indgivet en Ansøgning, i Tillid til, at han kan stole paa vore Stemmer. Tillige

med ham søge Gerson, Preetzmann, Schandorph, Tolderlund, Henriette Nielsen og Pauline Worm.

Jeg tvivler aldeles ikke om, at De ogsaa dennegang giver ham Deres Stemme; men vil dog bede Dem for hans Skyld, da han naturligviis er urolig for Resultatet, at meddele mig, saasnt det er Dem muligt, hvad De har bestemt Dem til. Hans Alder kan ikke komme i Betragtning. Dengang Malerne valgte Sonne, da var han meget ældre, end Paludan-Müller nu er. Det var dog altfor galt, om han igjen faldt igjennem, og det vilde sikkert optages ilde af Mange, vel ogsaa i Pressen.

— — —
H. Hertz.

Fra H. C. ANDERSEN til HERTZ.

Nizza d. 17de Jan. 1870.

Kjære, meget ærede Ven! Allerede for otte Dage siden modtog jeg Brev fra Professor Hartmann, der fortalte mig, at jeg snart havde den Glæde at høre fra Dem! I denne Morgen modtog jeg Deres kjærkomne Skrivelse, der ogsaa i den Henseende glædede mig, at vi ere aldeles enige angaaende Paludan-Müller. Det var en stor Uret, at han ikke fik det Anckerske Legat strax, han søgte; jeg tog mig det meget nær

og modtog desuden et mildest talt uvenligt Brev fra Christian Winther. Vil De bringe Hr. Paludan-Müller min Stemme og den hjerteligste Hilsen Altsaa, vi ere begge for Adam Homos Digter; Paludan-Müller erholder Legatet. Det er jo tydeligt.

Meget længes jeg efter, at høre Heises Musik og Deres Text til samme *)! rimeligviis kommer jeg snart hjem, thi denne Reise har ikke bragt mig det forfriskende Udbytte, jeg ventede. Veiret har været slet paa hele Farten og Vinteren usædvanlig stræng; her i Nizza, »Solskinnets By«, havde vi lang Tid Regnveir og derpaa Kulde, saa at Vandet frøs, ja i Marseille maatte Isen brydes i Havnen, da Fartøierne skulde ud. I Lyon var elleve Graders Kulde. Nu have vi endeligt Foraarsveir, Mandeltræerne blomstre, Violerne dufte, og vidunderlig deilig er næsten hver Aften Solnedgangen, Skyerne skinne som Ild, de sneebelagte Bjerge vise »Alpegløden«, og Havet vexler med Guld og Farver. Jeg boer godt i »Pension Suisse«, mine Vinduer vende ud til Promenaden langs Havet, der tidt om Natten ruller, som var det et Tordenveir. Fra Hotellets fjerde Sal kom-

*) Paschaens Datter. Syngestykke af H., Musiken compon. af Heise.

mer man ud paa en Klippe, hvor man gennem Citron-Alleer naaer op til et gammelt Taarn, der nu er indrettet til Beboelse; her har Componisten Meyerbeer componeret en Deel af sin Opera »Africanerinden«; nu boe her tre unge russiske Herrer. Vi havde Juleaften et smukt Juletræ, pyntet med Lys og alle Nationers Flag; her var god Musik, Leeg og Dands. En fjorten Dage bliver jeg her endnu og bevæger mig da i god Mag mod Paris og derfra hjem. Vil De bringe min ærbødige Hilsen til Deres Frue; seer De Hartmann, Gade og andre Venner, da hils dem. Og nu Tak for det gamle Aar, Sundhéd og Glæde i det nye. Bliv længe endnu ved at være ung, som De er det i Deres Digtninger, og bevar et venligt Sind for Deres hengivne

H. C. Andersen.

B. Brevvexling mellem H. Hertz, Bjørnstjerne Bjørnson, Hartmann og Gade angaaende Henrik Ibsens Kandidatur til det Anckerske Legat.

Fra BJØRNSTJERNE BJØRNSON til HERTZ.

17de Aug. 1865.

Til Digteren, Prof. H. Hertz! Da jeg hører, at det Anckerske Legat ingen Bestemmelse

har for, at kun danske Kunstnere og Digtere ere aabnede Adgang til at nyde godt deraf, — tillader jeg mig at forespørge Dem, om jeg kan søge for den norske Digter Henrik Ibsen, som agter at tilbringe længere Tid i Rom.

Idet jeg vel neppe behøver at fremhæve Ibsens store Begavelse, skal jeg, hvad Hovedspørgsmaalet angaar, nemlig om andre (norske, svenske) Kunstnere ere adgangsberettigede, bede Dem indhente Vedkommendes Formening, forsaavidt De tror saadant nødvendigt, og jeg tør maaske i Ansøgerens Navn, fordi han er en Aandsfrænde, og fordi han er meget trængende, anmode Dem om at sende mig Svar under Adresse Kristiania.

I Ærbødighed
Bjørnstjerne Bjørnson.

Fra J. P. E. HARTMANN til HERTZ.

Sophielyst pr. Roeskilde 7de Sept. 1865.

Kjære Professor Hertz! Jeg er aldeles enig med Dem i, at baade Sagens Natur og Ordene og Meningen i Anckers Testamente forbyde at give Stipendierne til Andre end dem, der ere danske Undersaatter enten af Fødsel eller ved Lov. Jeg har desværre ingen Afskrift af Testamentet; men hos Prof. Gade vil De finde en

H. Hertz.

Copi idetmindste af den Paragraph, hvis Ord kunde tale for denne Opfattelse. Men da Sagen maaskee kunde synes Nogle tvivlsom, bør Fremgangsmaaden ganske vist være den, at Bjørnstjerne eller Ibsen indgive Ansøgningen til Cultusministeriet. Sendes den os da med de øvrige Ansøgninger, bør Udvalget forinden den endelige Afgjørelse forlange Ministeriets Resolution om Spørgsmaalet, og da tillige yttre sin egen Mening derom. Andersen, den eneste af Comittees Medlemmer, som jeg har talt med, har samme Opfattelse.

Deres hengivneste

J. P. E. Hartmann.

Fra N. W. GADE til HERTZ.

Kbhvn. Mandag d. 18de Sept. 1865.

Høistærede Hr. Professor! Det Anckerske Testament indeholder ingen Bestemmelser om Legatets Anvendelse til danske eller til udenlandske Kunstnere. Men Ancker var jo født i Danmark, og gav sine Penge for at gavne sit Fødeland, det maae derfor sikkert have været hans Mening, at kun danske Kunstnere kunne nyde godt af hans Gave.

Jeg er først i Formiddags flyttet til Byen,

derfor faaer De først nu (saa seent) Svar. Med største Høiagtelse

Ærbødigst

Niels W. Gade.

Fra HERTZ til BJØRNSTJERNE BJØRNSON.

Kbhvn. d. 19de Septemb. 1865.

Høistærede! Deres Skrivelse af 17de August, som jeg modtog d. 31te, blev jeg forhindret i at besvare strax, da de fleste af Legat-Comittees Medlemmer vare fraværende. Nu, da Hartmann (der er vor Formand), Gade og Andersen ere vendte tilbage, har jeg i disse Dage confereret med dem.

Anckers Testamente nævner, saavidt os bekjendt, ikke udtrykkeligt danske Kunstnere. Men vi vare Alle af den Mening, at dette heller ikke behøvedes, eftersom det var Noget, der fulgte af Sagens Natur. Derimod maatte det udtrykkeligt være udtalt, dersom Bestemelsen ogsaa skulde gjælde for udenlandske, ikke blot norske og svenske, men ogsaa tyske og Andre. Den nærmere Documenteren heraf kan jeg saa meget snarere undlade, som Spørgsmalets Besvarelse ikke beroer paa os Vælgere, men paa Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet. Det Nærmeste er da vel, paa Hr.

Ibsens Vegne at indsende en Ansøgning til Ministeriet. Dette behøver imidlertid ikke at skee før i Aarets Slutning, dog inden December Maanedes Udgang.

Ærbødigst
Henrik Hertz.

IX. Breve fra og til forskellige Personer.

Fra M. L. NATHANSON¹⁴⁾ til HERTZ.

Manchester d. 7de Sept. 1830.

Min kjære Hertz. Jeg takker Dem ret meget for Deres Brev og for de mange interessante Nyheder. Først og fremmest maa^e ieg gratulere Dem til Theas*) Forlovelse, som glæder mig meget, dernæst maa ieg condolere Dem, at De ikke er døbt; thi ieg er overbeviist om, at De med Deres gode Kundskaber, og det i et Fag, som er yndet, vilde nu have staaet paa et ganske andet Trin, dersom De allerede for 10 Aar siden havde ladet Dem døbe. Erfaring taler for mig. — Nu er det rigtignok temmelig sildig, thi hvad skal De søge nu? og hvad kan De faae? Jeg troer, at det bedste er, at De engang gaaer til Mynster, aabenbarer ham hele Deres Stilling, fortroer ham Alt, ieg mener, at De burde sige ham, hvad De allerede har

*) Hertz's Broderdatter.

præsteret, og hvor vanskeligt det er at vedblive saaledes. Raadfør Dem med ham, og ieg troer, at De vil finde Trøst, Raad og Hjælp hos denne fortræffelige Mand. Tænk herover, indtil ieg i næste Maaned med Guds Hjælp kommer hjem, og da kan De tage en endelig Beslutning. Den maa e De tage, thi hvert Aar, som gaaer, er tabt.

Jeg troer ikke, at Dr. N. faaer det vacante Embede; thi man har fortalt mig i Hamborg, at han hver Dag læser høit Aviserne i Athenæum og gjør sine frimodige Bemærkninger; slig Adfærd kan umulig behage de Store. De seneste Tildragelser i Frankrig og Holland frembringer igjen en liberalere Tænkemaade, og dette kan maaskee faae Indflydelse paa Jødernes Stilling, ligesom Tilfældet var 1792 o. s. v.

Deres Theater-Nyheder sind erbärmlich. Jeg kjender dem hjemme altfor godt, og veed meget vel, at en Tildragelse som den med Madame Wexschall*) gjør meere Eclat og beskjæftiger mere Gemytterne end de vigtigste Tildragelser. En Theater-Yndling har meere at betyde for dem end den vigtigste Person i Staten. Saa længe Baggesen lod dem i Fred, gik alt taaleligt med ham; men saasnart han begyndte at

*) Skilsmissen fra Wexschall for Skuespiller Niensens Skyld.

røre ved denne Streng, saasnt han talte lidt alvorligt til dem, see! Alt var fjendsk. Ganske anderledes er det her: Miss Paton, første Sangerinde og tilbedt af hele Nationen, har nyelig med eller uden Grund forladt sin Mand, Lord Lenox. Store Gud! Hvad maatte hun lide derfor! Man har offentlig paa allehaande Maader fornærmet hende, meest i Dublin, da hun for nogen Tid siden optraadte der. Da vi nu engang taler om Theatret, vil ieg vedblive: Det er jo en jammerlig Skildring, De gjør mig af den nye Directeur, ieg talte med Grundtvig herom, og han var af samme Mening. I Dagen læste jeg, at »Emma« ogsaa kan ventes opført. De burde virkelig bede Directionen om at give Deres »Burchardt« igjen. Har De Noget paa Stabelen igjen? Jeg saae nyelig en herlig Posse af Raupach, kaldet »Der Zeitgeist«. Det er kun en Posse uden synderlig Plan, men fuld af Vittighed og spillet med den høieste Grad af Fuldkommenhed. Jeg fandt megen Fornøielse i at see den opføre. Ogsaa i London saae ieg en lille Farce »A governess wanted« fortræffelig udført.

De kan vel tænke Dem min Glæde over Begivenhederne i Frankrig. Ja det kan man kalde Stort, ja meget Stort. Det er en Lykke for England, at den saakaldte »Catholic Question ²⁶⁾

er afgjort, og at den nuværende Konge er saa meget afholdt, ellers havde man vel ogsaa prøvet paa lidt Spektakel. Jeg tænker, at de Norske vil maaskee prøve lidt. —

Det glæder mig, at Alt gaaer godt paa Skolen *), og at vores 3 Drenges **) udmærker dem i deres Studeringer. Ja, det er en Glæde, naar man seer dem saaledes gaae frem. — Denne Sommer har man vel ikke tilstaaet Skolen Ferier paa Grund af Heden; jeg havde i det mindste ikke gjort det, naar jeg havde været hjemme.

De har ganske Ret, Jøderne bør ei gjøre for megen Opsigt, og Stadsen ved Grundsteensnedlæggelsen til den nye Synagoge burde have været indskrænket til en Tale. — — —

Jeg troer nu, at Deres Brev er besvaret — at skrive Nyt herfra kan ei interessere Dem — De er altfor poetisk. I næste Uge skal her være en uendelig stor Stads, den nye Jernbanevei fra Liverpool til Manchester, omtrent $7\frac{1}{2}$ Miil, skal aabnes. Denne Vei tilbagelægges med Damp i $1\frac{3}{4}$ Time. Veien har kostet ikke mindre end 15 Millioner Rbd. For Handelen

*) Den jødiske Drengeskole, stiftet af Nathanson. H. H. var Lærer dér.

**) Rimeligvis Disciple fra Friskolen, som N. havde hjulpet frem til Studeringer.

mellem Liverpool og Manchester er den af den største Vigtighed. Hertugen af Wellington skal være tilstede, og en Diner gives ham her, hvortil allerede 700 har tegnet sig, hver giver 20 Rbd.

Jeg befinder mig vel, Gud være lovet, lever behageligt iblandt en Høben gode Venner; men savner naturligviis min velsignede Familie og flere danske Venner, som ieg ynder.

Naar De næste Gang skriver til mig, adresser da Brevet til John Chr. Donner i Altona.

Hils Deres Broder og Søstre, og hils alle Andre, som føler Noget for Deres Ven

Nathanson.

Fra CHR. WINTHER til HERTZ.

Kbhvn. d. 21. Septbr. 1833.*)

Kjære Hertz! Al god Hilsen og Venskab tilforn! — Jeg sender Dig herved efter Løfte et Par Breve. Det ene til Filippo Berti, Forfatter af flere Comoedier. Skulde han ikke være at finde efter Addressen, saa gak til hans og min fælleds Vært, Sr. Aristodemo Martini, Calandratore di droppi di Seta, som boer i Via Vacchereccia Nr. 535, en Gade, som støder til Piazza del Granduca og Mercato nuovo. Behøves

*) H. opholdt sig dengang i Udlandet,

dette end ikke, saa gak dog did, og hils ha m, hans Kone Sra. Carlotta, Jomfru Adelaida, som var smuk, og den lille Elisa, som jeg, medens jeg boede der, gjorde Cour til — tusind Gange fra mig. Bliver Du i længere Tid i Florents, saa kan Du hos denne Familie finde et meget behageligt privat Logis. Det andet Brev er til Secretairen ved den pavelige Nunziatur, Ridder Feliceangeli, hvilken, som en offentlig Person, Du letteligen vil finde i det pavelige Gesandtskabs Pallads. Det er en prægtig Fyr, har opholdt sig længe i München, er godmodig, bonvivant, taler Tydsk — kort, en rar Een. Han vil kunne skaffe Dig Bekjendtskab med flere mærkelige Mænd, f. Ex. med den berømte Bibliothekar og Antiqvar Ingtriranci og mange Andre. Hvis Du stiger af i Madame Fanny Homberts Hotel i Porta rossa, saa vil Du skraaes overfor finde en Boutik, tilhørende en Englænder, Sr. John Thomson; gak ogsaa derind! Du finder en ret artig Mand og en — ikke smuk — men ret flink Kone, hvilke Folk Du ved at hilse fra mig, troer jeg, i det mindste ikke vil disrecommandere Dig. — For Alt i Verden beder og besværger jeg Dig, omgaaes, saalænge Du er i dette fortryllede og fortryllende Land, ikke for meget med de lede, skjæggede, affecteerte tyske Kunstlere, men hold

Dig om muligt kuns til Italienerne; jeg forsikrer Dig, det vil more og gavne Dig tusind Gange mere, baade der og her; har Du ikke fulgt disse mine paatrængte Raad, saa vil Du tilstaae mig Din Fortrydelse, naar Du kommer hjem. — Gjør en Tour — paa en Dag — til Vallone-brosa; Kl. 3—4 Efterm. fra Florents, Du spiser hos Munkene, og seer Dig om, og er om Aftenen i god Tid i den skjønnne Stad igjen. Akkakkak, var jeg ogsaa der!

Om Dine nærmeste Venners Væren vil jeg Intet sige; thi deels har Du vel Underretning desangaaende fra Jacobsen, Kilde, Heibergs, Din Søster etc. etc., deels veed jeg intet Andet at sige, end at de befinde sig vel; thi jeg seer Ingen. Fra Sophie Hansen har jeg udtrykkelige og meget venlige Hilsninger til Dig; hun er paa Lolland hos min Familie, og bliver der indtil videre. Poul Møllers Kone har formeret Verden med en Dreng. Rosenkilde er, som Du kan vide, kommet hjem fra den jydske Kunstreise med de Øvrige, meget tilfreds; hans hele Familie var ogsaa der i Besøg, og ere retournerede. Corvetten Galathea, som var gaaet til Middelhavet for at hente Thorvaldsens og Andres Arbeider, er for et Par Dage siden ankommet hertil; 67 Kasser med Thorvaldsenske Sager! — Folk drukne, skyde, hænge sig brav

herhjemme; item styrte de sig fra Runde-Taarn, og drukne i Vandhoser og paa Lysttoure — tre ad Gangen. Kbhvn. er blevet Mariboe. — Jeanne d'Arc, hverken Stykket eller Rollen (Jmfr. Heger) gjør nogen synderlig Lykke; item det nye Syngestykke »De to Familier«, item Dominique, skjøndt Winsløv jun.s Spil roses; — jeg har dette paa anden Haand, thi jeg har ikke været i det ny-pudsede Huus endnu. — Lille Madame K. har aborteret: onde Tunger ville sige, at det er hendes Vane. Den politiske Kandestøber har Foersom faaet, men skal ikke gjøre noget Godt deraf. Oehlen-schläger har været i Norge for at høste; han gav dem for en Pose Laurbærblade og nogle Glas Viin og Skraal og Stads et Digt, hvis Fortræffelighed svarer til det moersomste i Prometheus*). Ingemann, som nok frygtede, skyndte sig ogsaa derop for at holde Efterslæt; skjøndt hans Vers, to i Tallet, dog ere forstaaelige, saa ere de ikke desmindre næsten ligesaa væmmelige som den store Digters. — Dr. Ryge har sat Kronen paa alt dette ved en Epilog til Nordmændene! Eia! jeg vilde ønske, jeg kunde afskrive Dig dette Chef d'oeuvre af Ækelhed. Mdme. Wexschall har i Sommer

*) Se Anm. 21.

havt et Anfald af Blodbrækning, som efter hendes Ankomst til Byen har fornyet sig; jeg frygter for, vi faae ikke stor Glæde af hende mere. Visebogen*), med hvilken vi andre have gjort nogle Forandringer, bliver nu bragt til Pressen om et Par Dage. Molbechs danske Ordbog, et Værk paa LXXXII og 732 Sider, er udkommet og har alt ved sine paafaldende Mangler, som man siger, i T. Baden fundet en Dadler; thi Recension kan man ikke kalde den ubehøvlede lille Piece, hvori saavel Molbech som ogsaa Biskop Møller**) overspyttes. To af Tydsklands vigtigste Theologer Wegscheider fra Heidelberg og Schleiermacher fra Berlin have i denne Sommer gjæstet de tre nordlige Lande; den Første har været her, den Sidste ventes endnu. — Endnu er intet nyt Mode-Raserie for Vinteren opkommet; men den sig med Sligt til Nar gjørende fine Portion er heller ikke heel og holden arriveret fra respective Lyststeder.

Nu lev vel! kjære Hertz, hils den blaae Himmel og Bjergene, Vandfald, Kilder, Oliven, Druer, Oranger, Ruiner, Byer, Paladser, og

*) Studenterforeningens.

**) Rimeligvis et Øgenavn, der ogsaa andetsteds i H.s Correspondance er brugt om Biskop Münster,

Peppina, Annunziata, Assunta, Camilla, Palisena, Laura etc. etc. etc. fra deres og Din Ven

C. Winther.

Fra H. C. ANDERSEN til HERTZ. *)

Kbhvn. d. 23de October 1834.

Kjære Hertz! Det glæder mig meget, at vi nu have Dem igjen! Jeg sender herved min lille Datter Agnete for at sige: God Dag! — Om nogle Maaneder skal De see en lille Søn fra Italien, og haaber (jeg), at De skal finde lidt sydlandsk Ild i hans Øine; endnu er han ikke klædt paa, men Kjolen skal nok blive pæn, gid Drengen selv (maae) vinde Deres Hjærte. — Jeg længes ordentligt efter Dem, men nu er der jo saa Mange, De først skal sige god Dag; snart haaber jeg vi sees. Lev vell!

I Hast

Deres meget hengivne

H. C. Andersen.

Fra J. L. HEIBERG til HERTZ. **)

28de Mai' 1835.

Kjære Ven! Jeg føler Trang til at takke Dem endnu engang for den sjeldne Nydelse, som

*) Ved Hjemkomsten fra Udlandet.

**) Modtaget efter Oplæsningen af »Den eneste Feil«.

De igaar forskaffede mig og os Alle. Jo mere jeg tænker paa Deres Stykke, desto yndigere, desto skjønnere finder jeg det. Det er i høi Grad originalt og ualmindeligt, maaskee især fordi det er saa naturligt. Thi det Naturlige forekommer os næsten Fremmed og ualmindeligt paa Scenen. Det lille Infusionsdyr af et Sujet voxer til en Rigdom af piquante Situationer, som man forbauses over. Dialogen har De med overordenlig Kunst gjort overordenlig kunstløs; der er intet Tradionelt i den; Alt kommer anderledes, end man, ifølge de sceniske Traditioner, venter det; intet Coquetterie, ingen Stræben efter Effect. Især Petrines Character udtaler sig med en saa stor Natur og Sandhed, at den just derved er bleven høist ualmindelig. Selv i det Vanskeligste er ikke mindste Anstængelse synlig; Naturen er her Resultatet af den største Kunst. Sligt røber den sande Mester. Upaatvivleligt vil dette Digt betydeligen forhøie Deres allerede saa fast grundede Digterværd. Hvor er det dog ikke velgjørende at høre noget Poetisk og Fuldendt mellem alle de halvgjorte Arbeider, som vi daglig plages med baade paa Tryk og paa Scenen! — Men er det nu ikke fortvivlende, at Mange i Publicum, ja udentvivel selv de æsthetiske Dommere, neppe kan see Forskjel paa Deres rimede

Lystspil og et Fuskeri som den under Titel af Navnet eller det tredobbelte Frieri opførte Platitude? Dog vi maa trøste os med, at Muserne see Meget, som undgaaer Molbechs Øie. — Kom dog endelig snart til os; jeg synes, jeg holder endnu mere af Dem, end før — om muligt.

Deres

J. L. Heiberg.

Fra Dr. RYGE til HERTZ.

D. 26de Febr. 1837.

Da jeg har bragt i Erfaring, at De 2 eller maa-skee endog flere Gange forgiæves har søgt mig i min Bolig, og jeg forudsætter, at De ønsker at andrage Noget for mig i Anledning af Deres Tragødie Svend Dyrings Huus, saa tillader jeg mig at bede Dem om skriftligen at meddele mig Deres Andragender, eftersom mine mange forskellige Embeds-Forretninger i Forening med mit ustadige Helbred ikke tillade mig at bestemme Dem nogen Tid, paa hvilken De sikkert vil kunne faae mig i Tale, og jeg nødtigt vilde have, at De tiere skulde gaae forgiæves. At der i Øvrigt fra min Side Intet er eller skal blive forsømt, for at Deres Stykke kan blive opført

til den Tid, Directionen bestemmer, at det skal gives, derpaa kan De forlade Dem.

Ærbødigst

J. Ryge. Dr.

S. T. Hr. H. Hertz, cand. juris.

Fra HERTZ til J. L. HÆIBERG.

D. 6te Marts 1841.

Kjære Ven! Idet jeg takker Dem meget for det betroede Laan af medfølgende Manuscript*), kan jeg ikke undlade med et Par Ord at sige min Mening om samme. De har vel ikke bedt mig derom; men naar Goethe i West-östlich. Divan omtaler tre Ting, der ere vanskelige at undertrykke, Ilden, Kjærligheden og et Digt, og siger om det sidste »Er liesst es Jedem froh und laut, ob es uns quält, ob es erbaut« — saa vil jeg tilføie som det fjerde: Kritiken over en nylig gjennevlæst Bog. Med den opvarter man sin Ven, »ob es ihn quält, ob es erbaut«.

Jeg troer, der er for mange Personer i dette Stykke, til at det kan spilles godt paa vor Scene, og for faa Mennesker, til at det kan interessere. Hovedpersonen, Svend, er unægte-

*) Hauchs Svend Grathe.

H. Hertz.

ligt godt anlagt og især godt tænkt, men ikke saa vel udført. Fra ham udgaaer over hele Stykket en meget for stor Bredde, en udmattende Gjentakelse af det Samme og det Samme, hans Ønske at skille sig ved sine Modstandere og hans Mangel af Beslutning til at udføre det. De samme fra- og tilraadende Tanker varieres i det Uendelige. Desuagtet er han den eneste poetiske Person i Stykket, og i Slutnings-Scenen med Ditlef findes Meget, der er smukt og characteristisk, skjøndt just ikke nyt eller overvættes fiint. Men alle de andre Personer mangle en bestemt Individualitet. Ditlev, der er Handlingens Hoved-Drev, og Luccardis, der paa en Maade ere stillede imod ham, fremdeles Valdemar og Knud, alle disse vigtige Personer mangle menneskeligt Physiognomie; jeg har ikke formaaet at interessere mig for dem. Det samme gjælder om Thorilda, der desuden er ganske overflødig i Stykket. — Hvad endelig Op-løsningen angaaer, da synes den mig mat. Man er helt igjennem og ved utilbørlige Gjentakelser spendt paa Snigmordet. Dette finder omsider Sted, men saaledes, at det ikke kan tilfredsstille dem, der sympathisere med Svends Følelser; thi Hovedpersonen Valdemar undkommer. Heller ikke tilfredsstilles de, der sympathisere med Valdemar og Landets sande Vel; thi enhver

Flugt fra Scenen er udramatisk og efterlader Tomhed, naar den ikke forberedes spendende og indtræffer lige ved Tæppets Fald. Med denne Flugt burde Stykket have endt, og Landets Velfærd viist at være nøie forbundet med Valdemars Frelse. — At Svends Forræderie viser sig forgjæves og bærer sin egen Straf i sig ved Fictionen om Luccardis' Død (thi historisk er det nok ikke) er vistnok en lykkelig Idee; men for at Tilskuerne skulde gribes deraf, burde Svend ganske anderledes fremstilles at hænge med Liv og Sjæl ved sin Datter.

At Knud, der er skildret som et svagt Væsen, Ingen interesserer sig for, dør, er ikke tragisk. I Luccardis' Død har Forfatteren vel selv heller ikke søgt det tragiske Total-Indtryk. Derimod er Svends Liv, hans Kamp med sig selv, tragisk. Men dette tragiske Element i hans Liv, hvor finder det sin Hvile, eller sin forsonende Opløsning? Hverken i Tilfredsstillelsen af hans Hævn eller i hans Død. Derfor mener jeg ogsaa, at denne Tragoedie er et Brudstykke, hvis Slutning, Slaget paa Grathe Hede, mangler.

Forresten har jeg endnu kun to Ting at bemærke:

1°, at jeg vel ikke behøver at forsikre, at jeg har glædet mig ved flere skjønne Enkelt-

heder i dette Stykke. Uagtet Dialogen i det Hele forekommer mig at være vel almindelig, eller i det sædvanlige, navnlig Oehlschlägerske Tragoediesprog, saa findes der dog igjen Repliker og lyriske Udbrud, der have virket paa mig som selvstændige lyriske Digte. De to Sangdigte ere ogsaa meget smukke.

2°, at De, kjære Ven, endelig ikke maa aflade, for Fremtiden at laane mig deslige Manuscripter, af Frygt for at belemres med mine utidige Kritiker, thi det er ikke rimeligt, at jeg ofte vil falde Dem til Byrde paa denne Viis. Men Hauch er et interessant Phænomen blandt vore Poeter, som man føler Trang til at yttre sig over*).

Endnu engang takkende Dem for Laanet, er jeg Deres hengivne

Henr. Hertz.

Fra Lægen, Prof. L. JACOBSON ²⁷⁾ til HERTZ.

Kbhvn. 14. Aug. 1841.

Høistærede! De har eengang lovet mig at ville modtage en Foræring, jeg har bestemt for Dem, og jeg sender Dem samme herved.

*) Efter Brevets Slutning staar i Kladden, hvorefter det er meddelt: Megen Korrethed i Sprog og Versification.

Det er Baggesens Daase, den Daase, han brugte i en' mærkelig, men desværre ikke lykkelig Epoque af hans Liv.

Jeg har prydet den med Digterens Navn, men ladet den beholde de Buler og Indtryk, den havde.

Om disse ere fremkomne, da:

»Man stenede ham med Olden« eller rimeligviis, da han »af en retfærdig Vredes Slynge« slængte den i Panden af en eller anden leed Aand, der fræk og overmodig angreeb ham, lader jeg være ubestemt. Daasen bør beholde dem; thi de ere Minder af »Den Kamp, hvori han gav sin Velfærd hen«. I denne Tid saae jeg den store Digter, lidende paa Sjæl og Legeme, og søgte at trøste og lindre ham. Men »hans matte, af Sorg og Poesie forkomne Liv« havde faaet Naadestødet, som siden lagde ham i Graven.

Daasen er mig en kjær Erindring om denne store Digter, dog jeg føler tilfulde, at den bør tilhøre den Mand, der viiste Danmark, at Baggesens Digteraand ey bortdøde med ham. Dem, min kjære Hertz, tilkommer derfor denne Reliqvie, og Dem bør jeg overlevere samme.

Modtag den som et ringe Beviis paa min Taknemmelighed for den Nydelse, Deres Digte

ofte have givet mig, og paa den Høiagtelse,
hvormed jeg forbliver

Deres hengivne

L. Jacobson.

Fra HERTZ til en ukjendt Forfatter J. W.*).

D. 2den Juni 1844.

Som Dem maaskee bekjendt, har jeg i den senere Tid havt saa travlt med adskillige Arbejder for Theatret, navnlig med Prøverne paa disse, at dette maa tjene mig til Undskyldning, naar jeg først nu besvarer Deres Skrivelse af 27de April, uagtet jeg strax ved Modtagelsen gjennemlæste den medfølgende Digtsamling.

Angaaende denne Samling maa jeg strax forud bemærke, at jeg med Fornøielse har fundet meget Dybt og Inderligt i flere af Digtene, meget Oprindeligt, og en stærk Retning til det Tankefulde og Contemplative. — — — Hvad Kritiken vilde have at udsætte paa Samlingen i det Hele, vil nærmest være, at Tankegangen ikke over-

*) Denne — en Dame — havde sendt H. en Samling Digte med Anmodning om en Dom over dem. — Det var i Aarenes Løb et ganske overordentligt stort Arbejde, H. gjorde som æstetisk Raadgiver for Begyndere — ofte ogsaa for de mere forfarne — i Digtekunsten.

alt er overveiet nok iforveien, ikke kort og concis nok, men lider af hyppige Gjentakelser; samt, at der er taget for lidt Hensyn til Versificationen. Versformen er en Tvang, man frivillig underkaster sig; men for at kunne dette, maa man ligesom i Schachspillet kjende Tvangens Love; og man vil da snart erkjende og respectere den høiere Tanke, der aabenbarer sig i disse Love. Et uregelmæssigt Vers saarer Følelsen, som noget Ufuldendt, paa Veien standset. Dette gjælder især om Digtet i 3die Hefte, der synes at skulle være Hexameter; men denne Form forlades ideligt og gaaer over i en formløs Ubestemthed. Man troe ikke, at det correcte, smukt byggede Vers blot søger ved Klingklang at smigre Øret. Ved Vers og Riim kan man opnaae en lyrisk Grundtone, en Musik i Følelsernes Udtryk, som den ubundne Tale (Prosaen) ikke er modtagelig for. Som Exempel vil jeg blot anføre Evalds »Rungsteds Lyksaligheder«, hvis Versform skal være taget af en gammel Psalme.

Naar De nu forelægger mig det Spørgsmaal, om De bør videre forfølge den Vei, De har betraadt i disse Digte, da kan jeg lykkeligviis beraabe mig paa Deres egen Følelse. »Om jeg end tør vedblive« — siger De i Deres Brev — »paa en anden Maade maa det dog være. Jeg

er træt af al denne Eensidighed, en fuldkommen Eensomhed saa let giver.« Thi det er mod Eensidigheden, jeg troer at burde advare Dem. De har forelsket Dem i Smerten og Klagen. Men det er Poesiens Kald at frigjøre Sjælen, luttre den, give Øiet og Tanken et videre Spillerum, en større Horizont og befrie os for det daglige Livs trykkende Sorger. Den skal ikke nære disse, ikke bestandig bøie os dybere under Smerten. Da jeg maae antage, at det er en lykkelig Moder til flere Børn, jeg skriver til, tør jeg vel spørge, om den mørke Anskuelse af Livets Værd og Betydning, denne bestandige Forkastelse af den jordiske Glæde vil i Længden kunne tilfredsstille Dem? eller om den sande Religiøsitet ikke vil vide at finde og gjenkende Gud i Verden, og et Evangelium i hans Skabninger.

Tilgiv mig, at jeg om dette Punkt har yttret mig saa uforbeholdent. Men De har opfordret mig dertil. Om en anden digterisk Retning iøvrigt vil stemme med Deres Individualitet, kan jeg naturligviis ikke afgjøre.

Idet jeg til Slutning takker Dem for Meddelelsen af disse Digte, som jeg har gennemlæst med megen Interesse, er jeg med Agtelse

Deres ærbødige

H. Hertz.

Fra HERTZ til Fru S. v. HALLE. 28)

D. 8de Nov. 1845.

Kjære Sara! Efter Løfte sender jeg Dem herved mit Portrait, men oprigtigt talt, lidt geneert, thi det er altid ubeqvemt, som Ernst Trier*) siger, at bilde sig ind, man tracterer Folk med sit eget Ansigt. Men mit Had mod mit ældre Portrait, der hænger paa Deres Væg, er saa stort, at jeg fandt mig i min Geneerthed, naar jeg kunde forjage det fra Væggen med nærværende.

For imidlertid ikke at komme saa flau anstikkende med sig selv alene, er jeg saa fri at lade Ernst Meyer følge med. Han er en prægtig Maler, en Ven af Deres Huus, beslægtet med Dem paa Kryds og paa Tværs, og han har godt af at hænge paa den ene Side af Deres Chiffonière, naar jeg selv hænger paa den anden. Kommer saa Julen og dens Lege, saa kan vi synge en Duet: Jeg hænger, jeg hænger — for min Cousine, min elskværdige Cousine, for hendes svenske Datter, hendes $\frac{1}{2}$ svenske og $\frac{1}{4}$ svenske Datter, lutter Smaapiger, hvis Elskværdighed ingenlunde forringes ved Brøken.

Meyer og jeg skal altsaa nu hænge paa Deres Væg, Sommer og Vinter, i kolde og varme Dage. Ingen af os To er længere unge,

*) Den senere Højskoleforstander.

vi er tvertimod begge i den Alder, da man begynder at blive lidt sær og forlanger Pleie. Nu er det ikke min Mening, at De om Vinteren skal give os Slobrok og Nathue paa, hvilket desuden for Meyer er overflødigt, da jeg seer, han har været saa fornuftig at lade sig male i en god varm Surtout. Men den Varme, vi forfløine Fugle, Digtere, Malere og deslige, trænge til, er af anden Art. See engang imellem paa os med et mildt Ansigt, gjør et lille Nik, om De har Lyst, og vær forvisset om, at Deres Hilsen, Deres Mildhed vil midt i Vinterens Streng-
hed sende os en varm Straale, en af dem, der bringer Foraar til Menneskenes Hjerter.

Deres hengivne

Henr. Hertz.

Fra P. HEISE til H. HERTZ.

Kbhvn. 28de Sept. 1865.

Kjære Hr. Professor Hertz! Jeg var paa Landet, da Deres Brev kom, derfor svarer jeg først nu. Svaret er forresten omtrent = o. Jeg har endnu ikke hørt det Mindste om Sagen. Da jeg havde indleveret Musiken*), spurgte jeg Paulli**), hvad jeg saa havde at gjøre, hvortil han

*) Til Paschaens Datter.

***) Daværende Kapelmester.

svarede, at jeg kun skulde forholde mig ganske rolig og stille, indtil Guderne skikkede Bud efter mig. Imidlertid naar Fru Michaëli*) er reist (bedre var det, hun blev her altid), vil jeg dog gaae til Kranold**) og forespørge mig.

Jeg tilstaaer ærlig, at jeg venter ikke gjerne længe paa en Opførelse. Det gaaer mig nemlig altid saa, at jeg hurtig efter Fuldbringelsen af en Composition kommer i den Grad bort fra og ud af den, at jeg ganske taber Interessen for den. Jeg kommer ind i andre Ting — i Sommer har jeg skrevet en Symphoni i fire Afdelinger, som jeg snart er færdig med for Orchester — saa voxer jeg paa en Maade fra det foregaaende og taber derved den Energi, som hjælper til at drive det frem. At der ved Theatret maa drives stærkt paa, har jeg nok mærket. Ligesom ogsaa, at man nok ikke er synderlig velkommen ved Theatret, naar man kommer med et nyt Arbeide. Jeg veed, at Kranold skal have sagt, at Paschaen vist ikke kunde komme frem, fordi Nyrop ikke turde paatage sig et Parti med Tale. En Skuespiller har sagt mig, at det var Noget, Nyrop ikke vidste af. Saa er det maaskee et fingeret Paa-

*) En Sangerinde, der dengang gav Gæsteroller paa det kgl. Theater.

***) Daværende Theaterchef.

skud til Henlæggelse. Det er jo ikke saa meget opmuntrende det Hele! Jeg havde egentlig troet, at Paulli havde havt Tid i den lange Sommerferie til at gjøre sig saameget bekjendt med Partituren, at han kunde have underrettet mig om Musikens Brugbarhed, saameget mere, som jeg tidligere har gaaet den igjennem for ham ved Claveret. Jeg traf ham nogle Gange i Sommer og mærkede tydeligt, at han i al Venskabelighed helst undgik mig. Det er underligt for mig, der er vant til en Mand som Gades levende Interesse for Alt, hvad jeg bestiller. — Jeg vilde grumme gjerne see Paschaen opført, fordi jeg veed, at jeg vilde lære betydeligt derved. Men jeg duer ikke til at tigge mig frem*).

Det er Alt, hvad jeg veed. Altsaa ikke blot = 0, men snarere Minus. Iøvrigt er der jo god Tid endnu, og kan De med Deres store Autoritet ved Theatret gjøre Noget, var det godt. For mig, der ingen Autoritet har, er det ikke behageligt at komme til Folk, i hvis Ansigt jeg tydelig læser: »Naa, skal vi nu have nye Plagerier og Vrøvl.«

Men hvad det saa bliver til med Paschaens Datter ved Theatret, er jeg Dem meget tak-

*) Stykket blev først opført 30te Sept. 1869.

nemmelig, fordi De gav mig Anledning til at sætte Musik dertil. Den bedste Glæde har man dog altid af »Musernes Dands ved Lampen«.

Deres hengivne

P. Heise.

Fra L. BØDTCHER til HERTZ.

Kbhvn. d. 9de Mai 1867.

Kjære Professor Henrik Hertz! Du overraskes vistnok ved at see nogle Ord fra min Haand, men, min ærede Ven, det er en gammel Gjæld, som jeg tidt har villet betale, men som igaar saa stærkt mindede mig, at jeg ikke tør opsætte det længer. Jeg troer virkelig, at vore Sjælsevner i visse Perioder af Livet faae nye og stærkere Evner end tilforn, til at erkjende det Udmærkede i hele sin Skjønhed: Saameget er vist, at jeg, som naturligviis tidligere har læst det romantiske Drama »Svend Dyrings Huus«, og seet det fortræffeligt udført paa Scenen, og glædet mig over det — først igaar, da jeg i Rolighed atter læste det, tilfulde følte den hele Digtnings Skjønhed, ja jeg følte, at dette vidunderlige og høist eiendommelige Værk — om Du end ikke havde skrevet Andet — vilde være nok til Dit Navns Udødelighed. Det Hele er saa modent og gribende, saa yndigt

og dansk, at det, Gud skee Lov, har holdt enhver Efterlignelse borte, og det vil fremdeles blive enestaaende og uopnaaet.

En saadan Nydelse er nok Tak værd, og derfor sender jeg Dig disse Linier i den Tro, at det ikke er Dig ukjært at vide, at det deilige Digt tilfulde lever i et taknemmeligt Hjerte.

Din

Ludv. Bødtcher.

Fra HERTZ til L. BØDTCHER.

Kbhvn. d. 12te Mai 1867.

Tak, kjære Ven, for Din smukke Epistel, der, som Du vel kan vide, har glædet mig meget. Og dobbelt kjær var den mig, da den igjen satte mig i Rapport med min gamle Ven fra Rom, som jeg ellers kun pleier at møde paa Kjøbenhavns Gader. Fra mit Ophold i Rom er Dit Navn uadskilleligt. Du var dengang den aandelige Cicerone, der ved Noticer og Anecdoter fra det romerske Liv orienterede os Danske — hvilket bl. A. kan sees af Andersens »Improvisator«, hvor saa mange af Dine Meddelelser paradere.

Det har været mig kjær at see, at Din digteriske Virksomhed, især i de senere Aar, finder en saa almindelig Anerkjendelse. Det

hører just ikke til de almindelige Ting. Naar man ældes, pleie ellers Hundene at ville nappe En i Benene, eller hvor de kan komme til.

Jeg saae Dig forleden gaae med Chr. Winther. Er det ikke glædeligt, at han har faaet sit Syn igjen? — Ved at nævne hans Navn maa jeg specielt takke Dig for et særdeles smukt Digt til ham, der er optaget i hans sidste Samling.

Lev vel og bevar mig fremdeles i venlig Erindring.

Din hengivne

Henrik Hertz.

Fra HERTZ til Fru SØDRING.

Kbhvn. d. 5te Nov. 1868.

Iblandt de Mange, der idag føle sig opfordrede til at bevidne Dem, høistærede Fru Sødring, deres Erkjendtlighed, er der vist Ingen, der med større Føie end jeg kan henvende sig til Dem. Fra Deres første Optræden paa vor National-Scene og lige til den sidste Tid har De bidraget Uendeligt til at skaffe mine Skuespil Indgang hos Publicum, og ved Deres uforlignelige Talent forherliget de Skikkelser, hvis Fremstilling jeg var glad ved at betroe Dem. Det er mit som Alles Ønske, at der endnu længe maatte forundes Dem Lyst og Evne til at virke for den Scene, der skylder Dem saa Meget.

Med uskrømtet Høiagtelse og med det Haab, at De fremdeles vil bevare Deres Godhed for mig, er jeg

Deres hengivne

Henr. Hertz.

Fra Fru SØDRING til HERTZ.

7. November 1868.

Maa jeg bringe Dem min hjertelige Tak for Deres mig saa kjærkomne Brev. — Jeg gjemmer det som en kjær Erindring om en Forfatter, hvis Opgaver det altid har været mig en Samvittighedssag at forstaae og løse.

De har lært mig at kjende saa forskjellige Mennesker, morsomme, interessante og elskværdige Mennesker, at jeg langt fra vilde være saa riig paa Glæde, som jeg nu er, naar ikke De var kommen mig imøde og havde betroet mig Deres Skatte.

Var De i Theatret min Festaften? Jeg kan ikke sige Dem, hvor glad og taknemmelig jeg var over al den Velvillie, der strømmede mig imøde. Ja vist er det, at har man mange Ængstelser, saa har man ogsaa en Glæde, som maaskee Faa kan fatte.

Jeg har havt en meget lykkelig Theatervirksomhed, en glad Tid og et udmærket

smukt Forhold med Personalet, og et Publicum, som viser mig Venlighed, ja, jeg kan sige Kjærlighed, som om det bestod af lutter personlige Venner. Maa jeg saa ikke takke min Gud af mit fulde Hjerter?

Jeg er kommet her til at udtale lidt af al den Masse, der er i mig i disse Dage; — men De forstaaer mig nok. Endnu engang Tak for Brevet.

Deres hengivne
Julie Sødring.

Fra Dr. G. BRANDES til HERTZ.

2. Aug. 1869.

Høistærede Hr. Professor! Det er undertiden faldet mig ind, at vi i vor kritiske Litteratur savner en Paavisning af Fru Heibergs Indflydelse paa den danske Poesie. Jeg nærer selv megen Tvivl om min Skikkethed til at løse en saadan Opgave. Men jeg har tænkt mig, at hvis jeg skulde falde paa at forsøge at løse den, vilde Ingen i denne Henseende kunne give mig bedre Vink end De, Hr. Professor. Vilde De have Noget imod at give mig i nogle Ord, skriftligt eller mundtligt, Deres Opfattelse af, i hvilken Retning og paa hvilke Punkter — udenfor de mest almindeligt bekjendte og

H. Hertz.

anerkjendte — Fru Heiberg har paavirket vor
dramatiske Litteratur?

Med Høiagtelse og Ærbødighed
G. Brandes.

Fra HERTZ til Dr. G. BRANDES.

Kbhvn. d. 7de Aug. 1869.

Høistærede! At Fru Heiberg i Egenskab af Skuespillerinde — og det er vel dette, De nærmest tænker Dem — har havt Indflydelse paa vor dramatiske Litteratur, kan vist ikke betvivles. Men jeg mener, at dette gjælder om vore fleste udmærkede Skuespillere fra hendes Tid. I Ugentlige Blade pag. 227—28 har jeg i en Polemik mod det kgl. Theaters Regulativ for Skuespillere og Forfattere opkastet det Spørgsmaal, om det er en dramatisk Forfatter tilladt ved Udarbeidelsen af en Character at have en vis Skuespiller for Øie, og besvaret det bekræftende, dog saaledes, at en god Forfatter kun tager Hensyn til Omfanget af en Skuespillers Talent, til hvad der kan antages at ligge indenfor dettes Grændser, nærmere eller fjernere. Indrømmer man nu en Forfatter denne Ret, saa anerkjender man med det samme, at Skuespillerne maa kunne indvirke paa hans Kunst, maa ved deres Talent kunne

afstikke visse Grændser, indenfor hvilke han igjen, naar han ellers vil skrive for Scenen, kommer til at bevæge sig. Men at skrive for Scenen og for en bestemt Scene, er, som l. c. (pag. 227 1ste Spalte) bemærket, den praktiske Side af en dramatisk Forfatters Kunst. Formaaer han ikke dette, formaaer han ikke at skrive for et vist Hold Skuespillere, da vil han sandsynligviis ikke bringe det til at skrive for nogen Scene. Ved stadigt at være agtsom paa de Midler, han har at raade over, vil hans Kunst heller intet Skaar lide. »In der Beschränkung zeigt sich erst der Meister.«

I hvad Grad nu Fru Heiberg, og hvorvidt hun mere end vore andre Skuespillere har indvirket paa vor dramatiske Poesie, ved ligesom at fængsle Forfatterne til sit Talent, dette tør jeg — især naar der skal gives Mere end det »almindelig Anerkjendte« — ikke vove at bestemme. Det vil nok ogsaa være meget vanskeligt at eftervise.

Disse faa Linier, der ere nedskrevne under Afbrydelser og ovenikjøbet tilfældigt forsinkede, maa jeg bede Dem tage tiltakke med.

Ærbødigst

Henrik Hertz.

ANMÆRKNINGER.

1. *Sylvester Hertz's* Navn var oprindeligt Salomon. Han var født 1792, blev Student 1809 (dimitteret af Cand. theol. J. J. Dampe (der fra 1821—41 hensad som Statsfange, fordi han havde underkastet den Augsburgske Trosbekendelse en Kritik), tog Examen philolog. og philosoph. 1812, studerede en Tid Jura, var flere Aar Privatlærer i Aarhus, anlagde 1828 et Bogtrykkeri i Veile, blev 1835 gift med Cecilie v. Essen. Fra 1828 udgav han den af ham grundede Veile Amts Avis og fra 1829—31 »Maanedsskrift for underholdende Emner«. Avisen maatte fra først af ikke behandle politiske Æmner eller optage politiske Nyheder. S. H. søgte Aar efter Aar Kancelliet om Tilladelse til at optage saadanne; men trods alle Anstrængelser blev Bevillingen nægtet ham, saalænge Frederik d. 6te regerede (se f. Ex. Brev af ¹⁷/₁₂ 31, pag. 29). Endelig i 1840 fik han Bevillingen af Christian d. 8de, hvis Forfængelighed som Æstetiker han kildrede ved en versificeret Ansøgning. S. Hertz har skrevet ikke faa Digte; i 1816 udgav han en Samling, hvis Titel er »Ungdomsdigte«, hans senere Produk-

tion findes spredt i forskellige Tidsskrifter, de fleste i de af ham udgivne Tidsskrifter, eller ere Lejlighedsdigte, der ere særskilt trykte.

2. Dette Brev omtales andetsteds i Hertz's Korrespondance, men findes ikke mellem de til Udgiverens Raadighed staaende Breve. Det var Svar paa et i en dybt nedbøjet Sindsstemning skrevet Brev, som H. H. havde sendt sin Broder. Ogsaa dette Brev er gaaet tabt.

3. *C. A. Thortsen* (f. 1798), Skolekammerat af H. H. og dimitteret samme Aar som han. Hans Studier var ret mangfoldige, en Tid beskæftigede han sig med Teologi, senere væsentligst med Filologi og Æstetik. I Litteraturen har han gjort sig bekendt ved sit »Forsøg i dansk Metrik« og »Historisk Oversigt over den danske Litteratur«. Videre har han i Maanedsskrift f. Litt. skrevet en Del Recensioner. Han var først Lærer ved forskellige lærde Skoler og fra 1844 Rektor ved Randers lærde Skole. Han hørte sammen med P. V. Jacobsen og Kilde til den intimeste Kreds af H. H.s Ungdomsvenner. Han omtales som et klart, kritisk Hoved og har vistnok udøvet en ikke ringe Indflydelse paa H.s Produktion i Ungdomsaarene. I det daglige Samliv skal han have været munter og spøgfuld.

4. *Y. Z.* var *C. G. N. David*, Dr. phil., Prof. i Statsøkonomi, Medredaktør af Maanedsskriftet for Litteratur, Forfatter til en Mængde Tidsskriftartikler, bl. a., hvad der her interesserer, til dramaturgiske Recensioner i »Kjøbenhavns flyvende Post«, der udgaves af J. L. Heiberg. (»Manden i Huset«).

5. Der kan ingen Tvivl være om, at Hertz ved disse forblommede Ord sigter til sin jødiske Afstamning og til den Skade, Jødehadet muligvis

vilde kunne gøre ham paa hans Digterbane. Frygten for Jødehadet var sikkert en Hovedgrund til hans lange Anonymitet, som ellers kun daarligt kan forklares. Som bekendt lod han sig døbe, før han i 1832 navngav sig. Til Støtte for denne Udgiverens Mening kan anføres et Citat af et Brev fra Broderen Sylvester fra den 2den Marts 1832: »Hvorledes gaaer det med »Emma« og »En Dag paa Øen Als«? Af hvilken Aarsag, dic mihi, maa Autor endnu bevare sin Anonymitet? Gaaer Veien gennem Kirken?» — Hertz's Frygt kan nu-tildags synes noget overdreven. Men man maa erindre, at Jødefejden laa ikke mere end 11 Aar tilbage i Tiden, at der 1813 førtes en hadefuld Pennefejde mod Jøderne, at Eidsvoldskonstitutionen fra 1814 »for stedse« forbød Jøderne Ophold i Norge, at disse i Danmark først ved Resolutionen af 1814 fik borgerlige Rettigheder, at der 1813 maatte udstedes et Reskript, hvorved det forordnedes, at Jøderne ligesom Landets andre Indvaanere skulde officielt og privat betegnes ved deres borgerlige Stilling og ikke, som hidtil var Skik og Brug, som »Jøden N. N.«, og at Forordn. om Stænderforsamlingerne udelukkede Jøderne fra at faa Sæde i disse. — Praktiske Hensyn var dog sikkert ikke de afgørende ved Hertz's Overgang til Kristendommen. Han var, ialtfald i sine yngre Aar, stærkt religiøst bevæget; derom vidne talrige Udtalelser til Broderen i Breve, der skrive sig fra Tyverne. Og at han følte sig draget over til Kristendommen ved sine Følelser og sin Overbevisning, kan ses af følgende Ord i et Brev til Broderen fra d. 12te Dec. 1829: »Til Julen ønsker jeg Dig og Din Cecilie al mulig Glæde og Lykke. Vær ikke fortabt, fordi Udsigterne ere slette.

Christus, hvis Fødsel i en Krybbe Julen erindrer os om, begyndte sin Bane under ringe Kaar. Lad hans Fest med sin trøstende Julestjerne være Eder en Forvisning om en bedre Fremtid. Hans og vor Alles Fader give hertil sin Velsignelse.« — Erindres maa det ogsaa, at netop paa det Tidspunkt var der ikke faa oplyste Jøder, der lod sig døbe, saaledes hele den yngre Generation i den Nathansonske Slægt, som Hertz var saa nøje sammenknyttet med. Nathanson selv var meget ivrig for at formaa de unge i sin Kreds til at skifte Tro (Se Brev fra N. pag. 213). — Som Prøve paa »de gemene Stykker« mod Y. Z. (David) i Københavnsposten kan anføres Begyndelsen af en Artikel, der findes i Nr. 11 fra 1830:

»Brev fra Ephraim Golz til Y. Z.

»Min Josephche, min Ferstefedte, har sagt »mig, at De i een af voreses liberære Blade har »schkrewen paa Trik, at Dokter Rige inte har »spillet rigtig in Estergade und Westergade etc.«

6. *R. J. F. Henrichsen.* (f. 1800) var en Slægtning af det Nathansonske Hus og derigennem beslægtet med Hertz. Han studerede Filologi (navnlig østerlandsk), og var Lærer ved forskellige lærde Skoler, bl. A. Lektor ved Sorø Akademi. 1843 blev han Rektor ved Odense Kathedralskole. Han var gift med en Datter af M. L. Nathanson.

7. *Maanedsskriftet for Litteratur* udgaves af et Selskab paa 15 Medlemmer. Blandt Medlemmerne kan nævnes C. F. Petersen, Provst ved Regensen, C. Molbech, H. C. Ørsted, David.

8. Se H. Hertz's Digte fra forskellige Perioder, Gengangerbrevene og Anmærkningerne til disse.

9. *T. V. Kjerstrup-Ruhmohr* var Forfatter til bl. A. et Digt: »Selvmorderen eller Vandring gennem Maanen og Jorden i det 33te Aarhundrede«.

10. Kort efter Gengangerbrevenes Fremkomst udgaves anonymt to til disses Forfatter stiledede Rimbrev i et Udstyr, der aldeles var som den af Heiberg udgivne »Kjøbenhavns flyvende Post.« — Heiberg havde svaret paa Gengangerbrevene med et Rimbrev til den ukendte Forfatter. Digtet ender med en Apostrofe til Heibergs afdøde Ven Dr. Møhl, den højtbegavede Læge, Prof. i Farmakologi ved det medicinske Fakultet. Han tog sig selv af Dage, 32 Aar gammel, i Aaret 1830. Rygtet vilde vide, at Motivet til Selvmordet, der udførtes knap en Maaned efter hans Ud nævnelse til Professor, var forsmaaet Kærlighed til Fru Heiberg. Det er sikkert til disse Rygter, at den citerede Slutningsstrofe af det ovennævnte Rimbrev har sigtet.

11. *Fens Møller*, Professor i Teologie. Foruden talrige Bidrag til den teologiske, filosofiske og filologiske Litteratur har han leveret en Mængde æstetiske Recensioner.

12. I Purim var det mellem Jøderne Skik, at de velstaaende Huse Purimsaften stod aabne for kostymerede, maskerede Gæster, saavel bekendte som fremmede. Det var ikke alene den jødiske, men ogsaa den øvrige Befolkning, hvis Ungdom benyttede denne Lejlighed til en lystig Aften. Det kaldtes for »Jødemaskerader«. Skikken, der i Aarhundredets første Aartier endnu florerede, blev misbrugt, idet allehaande — ikke jødisk — Pøbel rykkede ind i Husene og endog bestjal Værterne, og den ophørte derfor.

13. Jøderne vare ikke valgbare til Stænderforsamlingerne (Valgret havde de dog). Repræsentantskabet for det mosaiske Trossamfund i København (og Aalborg) indgav i 1838 et Andragende til Stænderforsamlingerne, hvori det opfordrede disse til at lade indgaa en Petition til Kongen om at give Jøderne Valgbarhed. Sagen behandledes først i Nørre-Jyllands Forsamling. D. 18. Juni 1838 fremlagde Stiftsprovst, Dr. theol. *Hald* Jødernes Andragende og et dermed overensstemmende Forslag om en Petition. Den kongelige Kommissarius A. S. Ørsted talte imod Forslaget. Forsamlingens Præsident, Prof. J. F. Schouw, anbefalede det varmt. Biskop Øllgaard var afgjort Modstander af Forslaget. Efter en ret lidenskabelig Debat vedtoges det dog at sende Forslaget i Komité med 24 Stemmer mod 22. Komiteen kom til at bestaa af Biskop Øllgaard og Stiftsamtmænd Rosenørn, begge Modstandere af Forslaget, og af Oberst Brock, der havde udtalt sig til Gunst derfor under den foreløbige Debat. — D. 24. Juli afgaves Betænkningen. Majoriteten, Øllgaard og Rosenørn, afgav en Erklæring, der var præget af den dybeste Uvilje mod Jøderne. De Argumenter, der under den paafølgende lange Debat fremførtes mod Forslaget af dets Modstandere, vare i det væsentlige følgende: at Jøderne ikke følte sig som hørende til den danske Nation, at deres Morallære var støttet til Talmud, at det var forargeligt, at de skulde deltage i Forhandlingerne om religiøse Genstande, naar saadanne forelaa, at jødiske Købmænd i Provindsbyerne vilde benytte den Afhængighed, hvori Befolkningen stod til dem, til at skaffe sig politisk Indflydelse, at Befolkningen ikke ønskede at faa Jøder i Landets Raad osv. — Forslaget blev

endeligt forkastet i et Plenarmøde med 29 Stemmer mod 21.

I den sjællandske Stænderforsamling fremlagdes Forslaget d. 2den Oktober 1838 af Kammeraad Drewsen fra Strandmøllen. Den Komité, som besluttedes nedsat med 43 Stemmer mod 22, havde langtfra et mod Forslaget saa fjendtligt Præg — at dømme efter den foreløbige Debat — som Komiteen i Viborg. Den bestod af Biskop Mynster, Etatsraad Treschow og Assessor Algreen-Ussing. Af disse havde Mynster ganske vist udtalt sig mod Forslaget; men han havde dog ikke erklæret sig for nogen afgjort Modstander af Forslaget og havde omtalt Jøderne med al mulig Agtelse. Treschow var principielt stemt for Jødernes Valgbarhed, men fraraadede Forslaget, fordi han mente, at der ingen Sandsynlighed var for Forslagets Fremme, da det var afvist af Viborg Stænderforsamling. Algreen-Ussing havde i den foreløbige Debat forsvaret Forslaget ivrigt. I den Betænkning, som blev afgivet af Komiteens Majoritet (Mynster og Treschow), fraraadedes ganske vist Forslagets Vedtagelse; men Motiveringen, der intet havde af det hadske og bornerede Præg som Øllgaards og Rosenørns Erklæring, var væsentligst Henvisningen til den ringe Sympati, som Forslaget formentes at have i Befolkningen, og Majoritetens Medlemmer indrømmede, at de i Sagens Realitet var enige med Proponenten. Efter en lang Forhandling, under hvilken der gennemgaaende vistes en langt gunstigere Stemning mod Jøderne end i Viborg, vedtoges det med 32 Stemmer mod 30 at indgive en Petition til Kongen om Jødernes Valgbarhed. — Regeringen gav dog et afslaaende Svar paa Petitionen. (Se M. Rubins: »Frederik d. 6tes Tid«.)

14. *M. L. Nathanson* var beslægtet med Hertz gennem sin Hustru Esther Herforth, en Datter af Jac. Levy H. og Rosine H. født Hertz, der igen var en Søster til Hertz's Fader Philip H. Hans Forhold til Hertz i dennes Ungdom er velkendt. Før han blev Redaktør af Berlingske Tidende, havde han gjort sig bekendt som Forfatter til forskellige Værker og Artikler om statistiske og sociale Æmner. Titlen paa Bogen om Næringsløsheden er: Om Klagerne over Næringsløshed, en historisk-statistisk Undersøgelse, Kjøbenhavn 1838.

15. Thorvaldsen kom med Fregatten Rota til København d. 17de Septbr. 1838. Københavns-posten fortæller, at da Skibet Kl. 4 Eftermiddag var ankret op mellem Trekroner og Toldboden roede en Flotille af Baade »i en næsten uoverskuelig Række« ud til den. Alle Baadene var smykkede enten med Flag eller Standere eller anden Dekoration, mange havde Musikkorps ombord. Repræsentanter for Kunst, Videnskab, forskellige Institutioner, Haandværk og Foreninger roede ud til Skibet i Baade, hvis Flag bar passende Emblemer eller allegoriske Figurer. En af disse Baade rummede en Del Digtene (Heiberg, H. C. Andersen, H. P. Holst, Hertz), dens Flag var smykket med en Pegasus. (Se ogsaa Frescoerne paa Thorvaldsens Musæum.)

16. »*Stemninger og Tilstande*« er en større Roman af Hertz, i hvilken der, indflettet i Romanstoffet, indeholdes politiske Betragtninger af konservativ Tendens og stærke polemiske Udfald mod Datidens liberale Bevægelse og mod den liberale Presse, navnlig mod Københavnsposten.

17. *Majselskaberne* skyldte A. F. Tscherning deres Tilblivelse. Allerede 1831 fattede han Ideen

til Stiftelsen af et »28de Mai-Selskab«, der skulde have til »Formaal ved gjensidige Meddelelser og fortrinligen ved mundtlige Undersøgelser at vænne sig til ved offentlig Tale at behandle Anliggender af den Art, der ligger indenfor Anordningens (o: om Stænderforsamlingerne) Grændser« (se T.s efterladte Papirer I p. 289). — Politiet nægtede Tilladelsen til Dannelsen af et saadant Selskab i København. Men 1832 fik dog T. et 28. Mai-Gilde bragt i Stand, og de fortsattes senere — blev, som M. Rubin i »Frederik d. 6tes Tid« p. 511 siger, en Institution. — De Bemærkninger i »Stemninger og Tilstande«, hvortil der sigtes i Brevet, findes p. 232—36.

18. *Fred. Chr. Winsløw*, Professor, Hofkirurg, Overlæge ved d. kgl. Frederiks Hospital.

19. *Hertz's Fader, Philip H.*, var først Købmand, senere Bagermester. Hans Bagergaard laa i Klosterstræde paa den store Grund, der gennem Graabrødrestræde strækker sig ind paa Graabrødretorv (Nr. 19, 21 og 23). Han døde, mens H. H. var ganske lille, og Moderen, Bellina H., født Salomonsen, fortsatte Forretningen. Den ældste Broder Hertz Hertz var ogsaa Bager, hans Bagergaard laa i Skindergade, tæt ved Frueplads, hvor der endnu findes en Bagergaard. Begge Gaarde lagdes i Grus ved Bombardementet 1807.

20. *P. V. Jacobsen*, Etatsraad, Komiteret i Rentekammeret, f. 1799, død 1848, mest bekendt som Forfatter til det tragiske Skuespil »Trolddom«. Desuden har han skrevet et enakts Lystspil: »Et Eventyr i Fastelavn« og til Hertz's »Anonym Nyt-aarsgave« en Indledning i Novelleform: »Mødet i Dyrehaven«. Videre leverede han en Mængde historiske Arbejder, der behandlede Danmarks

indre Historie, de fleste offentligjordes i forskellige Fag-Tidsskrifter, et enkelt større: »Det danske Skattevæsen under Christian d. 3die og Frederik d. 2den« udkom særskilt. Han dimitteredes samme Aar som Hertz og var lige til sin Død en af hans fortroligste Venner. Han omtaltes af Hertz som en Mand, der var ligesaa meget agtet for sin retskafne, elskværdige Karakter som for sit lyse Hoved og sin ualmindelige Kundskabsfylde, og anerkendt for sin Embedsdygtighed.

21. D. 23 Juni 1832 udstedte Oehlenschläger sin Subskriptionsplan paa Maanedsskriftet Prometheus; den findes i »Dagen« for d. 4de Juli. Begyndelsen af den anføres her:

»Ideerne om det Skjønne udvikles og modnes i den dannede Verden kun ved hyppig offentlig Meddelelse, ved at Mænd med Kundskab og Smag jevnlig yttre deres Tanker og Meninger, der deels understøtte, deels veilede hinanden, deels aabne Sandhedens Vei og bortfjerne Vildfarelser ved at afsløre Spidsfindigheder og Fordomme. Vor Tid og vor Litteratur trænger maaskee nu mere end nogensinde til, at dette ret ofte skeer. Den Gjæring af Meninger, der virker saa stærkt paa alle andre Ting, meddeler sig ogsaa til det Poetiske. De meest forskjellige Fordringer og Ønsker krydse og modsige hinanden; Kjærlighed til det Skjønne beroer ikke længere paa en stærk Følelse, paa en levende Forestilling, paa en agtelsesfuld Tillid til Geniet; Enhver maa stedse om igjen bevise sin Ret, Enhver vil dømme selv, og det er kun ved Forstanden og Dømmekraften, at man kan kjæmpe for Følelsen og Phantasien, at disse Evner ikke af Skjævheder og Spidsfindigheder vildledes, overdøves og gaae tilgrunde.

Jeg finder mig beføiet til ogsaa engang — ikke blot at tale offentligt; thi det har jeg fra Cathedralen i Høiskolen gjort i to og tyve Aar for mangt et talrigt og hæderligt Auditorium; — men ogsaa at skrive offentligt om Poesie og skjøn Kunst; ikke blot at fremtræde i den litteraire Verden som Digter, men selv at sætte mig paa Tilskuerbænken og bedømme Andres Værker, idet jeg gjør det læsende Publicum Regnskab for, hvorledes jeg har studeret min Kunst, angiver mine Grunde og forklarer mine Meninger.

Ingen Retsindig vil finde dette ubeskedent af en Mand i min Alder og med mine Forberedelser; det Modsatte — Tausheden — vilde tværtimod være at dadle og vilde vække billig Mistanke om, at jeg enten ikke var i det Rene med mine Ideer, eller at der manglede mig Evne til klart at meddele dem.«

22. Ved Universitetets Rektorskifte d. 31te Juni 1832 var Prof. Clausen, til hvem denne Værdighed efter de gældende Vedtægter skulde være gaaet over, men som alt dengang »var mange af de gamle Parykker en Torn i Øiet« (Orla Lehmanns efterladte Skrifter p. 65), bleven forbigaaet, og Prof. Jens Møller udnævnt til Rektor. Studenterne, der var forargede over den Clausen tilføjede Uret, gjorde samme Dags Aften efter Orla Lehmanns Tilskyndelse et Fakkeltog for Clausen, der dengang boede i Taarbæk. — Om noget Sammenstød mellem Studenterne og Nørrebro's Vagt har Udgifveren ikke i Datidens Aviser kunnet finde nogen Oplysning.

23. *Frederik Lorenz Kilde* (f. 1798) var Skolekammerat af Hertz og dimitteredes samme Aar som han. Mellem ham og Hertz sluttedes der tid-

ligt et nøje Venskab. Han studerede levende Sprog, skal have været i Besiddelse af en fint dannet, kritisk Begavelse, interesserede sig levende for dansk Litteratur og blev ofte taget paa Raad som Smagsdommer i litterære Spørgsmaal. Han rejste i længere Tid i Udlandet, opholdt sig bl. andre Steder i London og synes efter Udtalelser i Breve at dømme at være bleven grebet af den efter Englandsrejser ikke ualmindelige Anglomanie. Hertil sigter vist ogsaa Stikleriet i Brevet.

24. *John George Lambton, Jarl af Durham*, var Medlem af Jarl Greys Ministerium, blev 1832 sendt til St. Petersborg, ikke, som der spøgefuldt staar i Brevet, for at erklære Rusland Krig — hvad England paa det Tidspunkt ikke tænkte paa — men dels for at opnaa en Forbedring af Polakernes Skæbne, som underkuedes under en stærk militær Okkupation, dels for at bevirke en tilfredsstillende Løsning af de orientalske Forhold, som dengang var meget kritiske efter Ibrahim Paschas sejrige Indtrængen i Syrien og Marsch gennem Lille-Asien til Skutari, hvorfra han truede med at detronisere det osmanniske Dynasti. Porten havde i sin Nød søgt og faaet Hjælp af Rusland, og England frygtede nu for, at Rusland skulde vinde for stor Indflydelse i Orienten.

25. I Aaret 1863 havde Paludan-Müller søgt det Anckerske Rejse-Legat, men havde ikke faaet det, fordi Christian Winther, der dengang sammen med H. C. Andersen var Repræsentant for Digterne i Legatkomiteen, mente, at Ordlyden af Anckers Testamente forbød at tage denne Disposition, og skøndt H. C. Andersen stemte for Paludan-Müllers Kandidatur (Sammenlign: Breve til H. C. Andersen,

udgivne af C. Bille og Nic. Bøgh, Brev fra Christian Winther af 14de Februar 1863), fik Carl Andersen Legatet. Aaret efter maatte Chr. Winther paa Grund af en Øjensygdом frasige sig sit Sæde i Komiteen, og Hertz udnævntes til hans Efterfølger.

26. *The Catholic Question.* Katolikerne i England var indtil 1829 ikke valgbare til Parlamentet og kunde ikke beklæde de højere Stillinger i Administrationen. Dette Forhold var et mægtigt Agitationsmiddel under Irlændernes stadige Kamp mod det engelske Tvangsregimente. Irlænderne havde organiseret sig i en »katolsk Assøciation«, der var saa fortrinlig organiseret, at den og dens Ledere (den mest bekendte var O'Connell) var de virkelige Herrer i Irland. Gentagne Gange var der gjort Forsøg paa at gennemføre en Lov om »Katolikernes Emancipation«; men først 1829 lykkedes det at faa den vedtaget (The catholic relief act). Spørgsmaalet havde som alle religiøse Spørgsmaal, der drages ind i Politiken, sat Sindene i den allerstørste Bevægelse.

27. *Ludvig Jacobsen* (f. 1783, død 1843) Regimentskirurg, Overlæge ved Livgarden, Æresdoktor ved Kieler-Universitetet. Berømt ved Opfindelsen af den første brugbare Stenknuser (Lithoklast), ved Opdagelsen af en vigtig Forbindelsesgren mellem 5te og 9de Hjærnerve inde i Øret (Ramus Jacobsonii), ved sine Undersøgelser over Venesystemet hos Fugle og Krybdyr og ved mange andre anatomiske og kirurgiske Arbejder.

28. *Sara v. Halle*, en Datter af M. L. Nathanson (altsaa en Halvkusine til Hertz; se Anm. 14), Moder til Hertz's Hustru, havde i mange

Aar opholdt sig i Sverig, og hendes Børn talte Svensk paa den Tid, da dette Brev blev skrevet.

Til Pag. 37. *Zumalca Regina*. Navnet paa den spanske Helt, der spillede en Rolle under en Carlistopstand paa den Tid, var Zumalaca Regui.

Til Pag. 138. *Danselærer Bagge* var en paa hin Tid bekendt Original, Forfatter til forskellige Poemer. Se Jac. Davidsen: »Fra det gamle Kongens Kjøbenhavn«.

